

RISIKO FOR PREKARISERING AF UNGE MED LAV UDDANNELSESGRAD

- En samtidsanalyse af strukturerne i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet

Vejleder: Pelle Korsbæk Sørensen

Udarbejdet af: Line Hansen Bertelsen - 20110819

Anslag: 239.661 (excl. Indholdsfortegnelse, forord og bilagsliste)

*"EVERYBODY IS A GENIUS
BUT IF YOU JUDGE A FISH BY IT'S ABILITY TO CLIMB A TREE,
IT WILL LIVE ITS WHOLE LIFE BELIEVING THAT IT IS STUPID."*

-ALBERT EINSTEIN

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	8
ABSTRACT	9
KAPITEL 1 – INTRODUKTION TIL PROBLEMFELTET	11
1.1 INDLEDNING	11
1.2 PROBLEMFELT	12
1.2.1 <i>State of the art: Et forskningsoverblik</i>	15
1.2.2 <i>De unge som omdrejningspunkt for undersøgelsen</i>	17
1.3 PROBLEMFORMULERING	19
1.3.1 <i>Forskningsspørgsmål</i>	19
KAPITEL 2 – DET TEORETISKE AFSÆT	20
2.1 GLOBALISERINGEN OG DET FLEKSIBLE ARBEJDSMARKED	20
2.2 DE UNGE PÅ ARBEJDSMARKEDET	21
2.2.1 <i>Kommodificering af uddannelsessystemet og de unge</i>	22
2.2.2 <i>Praktik og prekarisering</i>	23
2.2.3 <i>Prekaritetsfælder</i>	24
2.5 PREKÆRT ARBEJDE I EN DANSK KONTEKST	26
2.2 SAMMENFATNING	27
KAPITEL 3 – VIDENSKABSTEORI	28
KAPITEL 3 – VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT	28
3.1 VIDENSKABSTEORETISK POSITION – KRITISK REALISME	28
3.1.1 <i>Det virkelige, det faktiske og det empiriske domæne</i>	29
3.1.2 <i>Kausalitetsforståelser i kritisk realisme</i>	31
3.1.3 <i>Epistemologisk særtræk</i>	32
3.2 OPSUMMERING	33
KAPITEL 4 – METODER, DESIGN OG FREMGANGSMÅDER	35
4.1 MIXED METHODS SOM DESIGN	35
4.1.1 <i>Metodekombinationen og forskningsdesignet</i>	36
4.2. KVALITATIV METODE	38
4.2.1 <i>Semistrukturerede interviews og interviewguide</i>	38
4.2.2 <i>Eliteinterviews</i>	39

4.2.3 Fravalg af de unge som interviewpersoner.....	41
4.2.4 Præsentation af interviewpersoner	41
4.2.5 Gennemførelse af interview	42
4.3 ANALYSESTRATEGI KVALITATIVE INTERVIEWS.....	44
4.3.1 Bearbejdning af interviews	44
4.3.2 Analyse af generative mekanismer.....	45
4.4. KVANTITATIV METODE	47
4.4.1 Det kvantitative datagrundlag - Arbejdskraftundersøgelsen (AKU)	47
4.4.2 Stikprøve og bortfald	48
4.4.3 Hypoteser.....	49
4.4.4 Validitet og sammensætning af variabler	50
4.5 ANALYSESTRATEGI KVANTITATIV DATA	54
4.5.1 Krydstabeller & χ^2 -test.....	54
4.5.2 Logistisk regressionsanalyse	54
4.5.3 P-værdi, Konfidensintervaller og signifikans.....	55
4.6 OPSUMMERING	56
KAPITEL 5 – ANALYSEDEL I – KVALITATIV ANALYSE	57
5.1 LÆSEVEJLEDNING ANALYSEDEL I	57
5.2 GLOBALISERING OG TEKNOLOGISK UDVIKLING	58
5.2.2 Opsummering	62
5.3 UDVIKLINGEN I UDDANNELSESSYSTEMET	63
5.3.1 95 procent målsætningen	63
5.3.2 Adgangskrav på erhvervsuddannelserne.....	70
5.3.3 Obligatorisk praktik	75
5.4 DELKONKLUSION	81
KAPITEL 6 – ANALYSEDEL II – KVANTITATIV ANALYSE	83
6.1 DESKRIPTIV STATISTISK ANALYSE AF SAMMENHÆNGE	83
6.1.1 karakteristika.....	84
6.1.2 Deskriptiv sammenhæng mellem lav alder og prekært ansættelse.....	85
6.1.3 Deskriptiv sammenhæng mellem lavt uddannelsesniveau og prekært ansættelse.....	85
6.2 MULTIPLE LOGISTISK REGRESSIONSANALYSE.....	86
6.3 ØVRIGE FAKTORER	88
6.3.1 Alder og uddannelse	88

6.3.2 Årsager til midlertidig ansættelse.....	89
6.4 FORTOLKNING AF RESULTATER – ANALYSEDEL II	90
6.5 DELKONKLUSION – ANALYSEDEL II	91
KAPITEL 7 – INTEGRATION AF ANALYSEDEL I OG II.....	93
7.1 UDDANNELSES BETYDNING I PREKARISERING AF UNGE	93
7.2 PREKARISERING – EN TENDENS I UDDANNELSESSYSTEMET	94
7.3 PREKÆRE ANSÆTTELSE – EN UNGDOMSTENDENS	94
7.4 GLOBALISERINGENS BETYDNING FOR UDVIKLINGEN PÅ UDDANNELSESOMRÅDET	95
DELKONKLUSION	96
KAPITEL 8 - DISKUSSION	97
8.1 VÆGTNING AF ANALYSER.....	97
8.2 KOMPONENTDESIGN – DET PARALLELE SPOR	97
8.3 MIXED METHODS INDEN FOR EN KORT TIDSMÆSSIG RAMME.....	98
8.4 VALG AF INTERVIEWPERSONER – VALG AF PERSPEKTIV	99
8.5 ERHVERVSSKOLERNE I FOKUS	99
8.6 ARBEJDSKRAFTUNDERSØGELSEN SOM DATAKILDE	100
8.7 KAUSALITET I DEN STATISTISKE ANALYSE	101
8.8 UNDLADELSE AF DELTIDSANSATTE	102
8.9 KRITISK REALISME SOM ONTOLOGISK OG EPISTEMOLOGISK UDGANGSPUNKT.....	102
8.10 KONJUNKTURERNES BETYDNING	103
8.11 DEN SOCIALFAGLIGE DISCIPLIN OG KVALIFICERING AF DET SOCIALE ARBEJDES PRAKSIS	103
KAPITEL 9 - KONKLUSION	105
9.1 GLOBALISERINGEN OG DEN TEKNOLOGISKE UDVIKLINGS BETYDNING FOR ARBEJDSMARKEDET	105
9.2 95 PROCENT MÅLSÆTNINGENS BETYDNING I UDVIKLINGEN AF UDDANNELSESSYSTEMET.....	106
9.3 OBLIGATORISKE PRAKTIKKER – ET RISIKOELEMENT I UDDANNELSESSYSTEMET	107
9.4 UDDANNELSESPÅLÆGGET – ET MODVIRKNINGSTRÆK I BESKÆFTIGELSESSYSTEMET?	107
9.5 OPSUMMERING OG PERSPEKTIVERING	108
LITTERATURLISTE.....	110
BILAGSLISTE	117

FORORD

Foreliggende speciale er udarbejdet i samarbejde med Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, som har stillet datasættet fra Arbejdskraftundersøgelsen til rådighed.

Johnny Dyreborg, seniorforsker ved NFA har fungeret som min bi-vejleder og har haft et særligt fokus på indholdsdelen og vidensdeling omkring unge og arbejdsmarkedet. Johnny har blandt andet bidraget med forslag til litteratur, sparring mv. Foruden at have en bi-vejleder til rådighed har jeg også haft en specialeplads til rådighed ude på NFA, som har betydet, at jeg har befundet mig i forskermiljøet, hvor jeg har indgået i faglige diskussioner med videnskabelige assistenter og forskere.

Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at sige tak til NFA og i særdeleshed Johnny Dyreborg. Det har været en lærerig og spændende proces at skrive specialet ved NFA. Jeg har lært meget, som jeg med glæde vil tage med mig videre i mit fremtidige arbejdsliv.

Ligeledes vil jeg gerne takke min vejleder Pelle Korsbæk Sørensen, Adjunkt AAU samt alle mine interviewpersoner for nogle spændende og givende interviews. Uden Jer ville specialet ikke have været en realitet.

Jeg håber I finder specialet ligeså spændende som jeg gør og med dette ønsker jeg jer god læselyst.

København, august 2016

Line Hansen Bertelsen

ABSTRACT

In this master thesis, I examine the phenomena of precarious work by challenging it in a Danish context. This master thesis revolves around young people from the age of 18 to 30 and is set to reveal the structures that young people with either no education or low skilled education are living under, putting them at risk of precariousness. The overall focus in the thesis is a search for the underlying generative mechanisms in the Danish education system, employment system and the labour market. The offset of the analysis is critical realism which is based on an ontological point of view, in which the task is about moving away from the experienced phenomena and to find the mechanisms that have created this phenomenon.

The purpose of this master thesis is to widen the perspective of the social worker in regard to the work with young people in the employment system and further more to draw attention to the phenomena among the social partners of the labour market.

The analysis is lead on from a platform of theories, counting especially Guy Standing, Ove Kaj Pedersen and Robert MacDonald and their view on the labour market and precarisation. I have found that even though the phenomena occur differently than in other countries, it is present in the Danish structure and some of the bearing elements in the theories can also be spotted in Denmark.

The examination of the phenomena revolves around the present time, in which the young people currently live in. To investigate the phenomena thoroughly I have chosen mixed methods for my design. I find that mixed methods is the best way to reveal the underlying mechanisms in the Danish society, which contributes in the precarisation of young people. My use of mixed methods contains a research of both quantitative and qualitative nature. The quantitative research relies on the Danish Workforce Survey. I have chosen the relevant variables that refers to the chosen theory and investigated how the factors education level, gender and age correlate with precarious work. In continuance from this I have made a multiple logistic regression analysis to see the odds of ending up in precarious work if you have one or more of the factors mentioned above. I have

found that there is a connection between education, age and the risk of precarious employment. I have found that the most exposed groups are those who have only achieved primary school and those with lower education. Statistically, these two groups have significantly higher odds of precarisation, while those having only high school or vocational education statistically do not seem to have significant odds of precarisation. Also the factor of age is statistically significant. The analysis shows that by every year a person gets older the odds of precarisation decrease.

In the qualitative part of my examination I have conducted six interviews with social partners of the labour market, as well as others. With these interviews I have investigated the current labour market and education system for young people with either none or poor education, seeking to find the before mentioned generative mechanisms in the Danish structure regarding education, work and welfare. In my interviews, I found that especially the overturn of the education system led on by globalization is of importance in the precarisation of young people. Also, I found evidence of precarious conditions in the vocational education system and the mandatory internships. In regard to this, I found that there are some mechanisms in the Danish structure that on one hand prevent a great deal of precarisation and on the other hand decrease the risk for a small group of young people. Overall, the continuous development of the educational system and the labour market excludes the young people who cannot live up to the academic demands.

KAPITEL 1 – Introduktion til problemfeltet

Kapitel 1 skal bidrage til at give læseren en forståelse af problemet omkring prekære (atypiske) ansættelser og hvorfor det er et vigtigt fokusområde i beskæftigelsesindsatsen i det sociale arbejde. Jeg indleder med at beskrive undersøgelsens overordnede sigte, hvorefter jeg beskriver problemfeltet. Dernæst gives der et indblik i den nuværende forskning omkring fænomenerne prekarisering og prekære ansættelser. Kapitel 1 har således til hensigt, at give læseren indsigt i problemet og hvorfor det er vigtigt at få undersøgt fænomenet prekære ansættelser. Slutteligt præsenteres problemformuleringen, der danner baggrund for specialet.

1.1 Indledning

I dette speciale undersøges de strukturer i den danske samfundskonstellation, som omgiver unge uden uddannelse eller lav uddannelse. Lav uddannelse er i denne forbindelse ungdomsuddannelse i form af erhvervsuddannelse eller gymnasium. Det undersøges hvor i strukturerne, der findes barrierer, som kan bidrage til en usikker fremtid for unge uden uddannelse. Der ses på, hvilke tendenser i strukturerne der kan bidrage, til at gøre fremtiden for unge uden uddannelse eller med lav uddannelse usikker. Undersøgelsen udarbejdes som et mixed methods studie og består af en kvantitativ og kvalitativ analyse. Den kvantitative analyse udarbejdes på baggrund af Arbejdskraftundersøgelsen og skal bidrage til indsigt i hvilke faktorer hos de unge, der øger deres risiko, for at ende i prekære ansættelser og marginalisering. Den kvalitative analyse laves på baggrund af interviews med arbejdsmarkedets parter og parter der er involveret i udviklingen af politikker på erhvervsuddannelsesområdet. Ønsket er her at få de unges samtid forklaret ved parterne, for at få belyst hvordan strukturerne i det danske samfund bidrager til prekarisering og marginalisering. Slutteligt sættes de to analyser i spil over for hinanden, for at give den samlede undersøgelse dybde og vise hvordan de underliggende mekanismer i samfundet bidrager til fænomenet. Formålet med undersøgelsen er, at give socialrådgivere, der arbejder med unge i beskæftigelsesindsatsen indsigt i, hvilke mekanismer der er på spil, når de unge skal i uddannelse og ud på arbejdsmarkedet. Specialet skal således bidrage til en refleksion hos socialrådgiverne, når de i frontlinjen skal vurdere, hvorvidt en ung skal i uddannelse og i givet fald, hvilket tilbud der passer bedst til den unge, således at den unge sikres en god og stabil fremtid på arbejdsmarkedet.

De unge er fremtidens arbejdskraft og det er derfor vigtigt, at der sættes ind med det rette tilbud, således at der på bedst mulig vis kan, så langt hen ad vejen som muligt, navigeres uden om de barrierer, der findes i strukturen. Således skal specialet give et differentieret blik på uddannelse og arbejde, i forhold til unge der står overfor at betræde arbejdsmarkedet. Ud over at skabe øget refleksion hos socialrådgiverne fungerer specialet også som en synliggørelse af strukturerne over for arbejdsmarkedets parter. Formålet med dette er at åbne muligheden, for at der kan arbejdes hen imod en ændring af strukturerne og på denne måde sikre, at så mange unge som muligt kan få en god fremtid på arbejdsmarkedet. I det følgende beskrives problemfeltet og der gives et indblik i forskningen, hvorefter problemformuleringen præsenteres til sidst.

1.2 Problemfelt

I Danmark er der stort politisk fokus på unge og arbejdsmarkedet, hvilket tydeligt ses i de nyeste reformer inden for uddannelse og beskæftigelse, som søger at få de unge i uddannelse og ind på arbejdsmarkedet. På uddannelsesområdet har Danmark, som led i den europæiske 2020 plan, opsat et mål om, at 95 procent af alle danske unge, skal gennemføre minimum en ungdomsuddannelse, den såkaldte *95 procents målsætning* (Undervisningsministeriet 2016). I beskæftigelsespolitikken ses også et tiltagende fokus på de unge. I 2012 indføres ungepakken, som skal bidrage, til at få flere unge i uddannelse eller ind på arbejdsmarkedet. Årsagen til dette er et stigende antal arbejdsløse unge. På daværende tidspunkt modtog ca. 100.000 unge overførselsindkomst. I udspillet til ungepakken skriver Beskæftigelsesministeriet følgende omkring denne gruppe unge:

Disse unge starter deres arbejdsliv uden et job og med risiko for ikke at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Det kan sætte langvarige spor. Mange har desuden ingen uddannelse, og det er et problem både for den enkelte og for samfundet.

Uddannelse er den vigtigste adgangsbillet I arbejdsmarkedet, ligesom uddannelse er vejen til bedre muligheder i livet.

Unge skal ikke starte deres voksenliv med at være på offentlig forsørgelse. Regeringen vil derfor sætte ind med konkrete initiativer, der understøtter, at unge kan komme i gang med en uddannelse eller et job. (Beskæftigelsesministeriet, 2012)

Som det fremgår af ovenstående er det tydeligt, at målet for de unge er uddannelse og arbejde. Dette fokus fortsætter og med kontanthjælpsreformen af 2014 indføres et uddannelsespålæg, hvilket betyder, at alle unge under 30 år pålægges at påbegynde en uddannelse hurtigst muligt. Herudover ændres ydelsen til de unge under 30 år således, at de ikke længere kan modtage kontanthjælp, men i stedet modtager uddannelseshjælp, hvilken svarer til SU-satsen, altså et fald i ydelsen på ca. 4.000 kroner om måneden. Hertil kommer øgede krav til jobsøgning og krav om, at såvel unge som gamle skal arbejde for kontanthjælpen via en nytteindsats. Samtidig indføres et mere effektivt sanktionssystem, som slår ned, hvis de unge ikke lever op til de nye krav (Folketinget, 2013).

De unge lever således under et pres, hvor samfundet stiller krav om, at de tager stilling til uddannelse. Indenfor tre måneder skal unge i kontanthjælpssystemet have truffet en beslutning om, hvilken uddannelse de ønsker at påbegynde og starte på den hurtigst muligt herefter (Kontanthjælpsreformen 2014). Samtidig forandrer uddannelserne sig, og der stilles ligeledes her højere krav til de unge, både i forhold til fagligt indhold, men også for at blive optaget på en uddannelse i det hele taget. Med Erhvervsskolereformen af 2015 indføres et karakterkrav på 2 i dansk og matematik, for at få adgang til en erhvervsuddannelse (Erhvervsskolereformen 2015). Karakterkravet viser sig allerede effektivt i sommeren 2015, hvor 2000 unge må sande, at de ikke kan blive optaget på en erhvervsuddannelse (Produktionsskoleforeningen 2015). En analyse foretaget af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at 186.000 unge under 30 år hverken er i job eller uddannelse, hvilket svarer til 17 procent af alle unge. Især ufaglærte unge står udenfor, da 76,3 procent af de der står udenfor ikke har nogen erhvervskompetencegivende uddannelse (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 2016b).

Samtidig med indførelsen af diverse workfareorienterede reformer har arbejdsmarkedet ligeledes forandret sig. Der efterspørges i højere grad fleksibilitet på arbejdsmarkedet, hvilket betyder, at der i stigende grad, gøres brug af alternative former for ansættelse (Cevea 2015a). Ifølge en analyse foretaget af tænketanken Cevea er dette en stor udfordring for forudsigeligheden i folks arbejdsliv, da det bliver svært at lægge planer for fremtiden, når ansættelsesperioden er tidsbegrænset (Cevea 2015a). Hertil kommer, at der kan være væsentlige rettigheder, som ikke følger med i de atypiske ansættelser, så som pension, barsel samt løn under ferie og sygdom. De

atypiske ansættelser ses i stigende grad og denne udvikling mod, hvad man kan kalde et voksende prekært arbejdsmarked, har enorme konsekvenser for lønmodtageres grundlæggende rettigheder på arbejdsmarkedet (Cevea 2015a, Cevea 2015b). Cevea beskriver, at det særligt er unge, der er ansat i atypiske ansættelser. Ifølge analysen er personer med grundskole som højest fuldførte uddannelse stærkt overrepræsenterede blandt de midlertidigt ansatte (Cevea 2015b). Der er altså noget, der tyder på, at det primært er unge uden uddannelse, der ender i denne form for atypiske og usikre ansættelser. Risikoen, for at ende i atypiske og midlertidige ansættelser, også kaldet prekære ansættelser, er ifølge Nielsen & Dyreborg blevet større for de unge i det danske samfund og såfremt de unge sidder fast i denne type ansættelser kan der være en risiko for, at de vil forblive marginaliserede på arbejdsmarkedet (Nielsen & Dyreborg 2015). Johnny Dyreborg beskriver, at de unge der er ansat i atypiske og midlertidige ansættelser, og som har svært ved at leve op til samfundets krav om uddannelse, hænger fast i disse, hvis de ikke formår at uddanne sig ud dem (Dyreborg 2015). Ud over efterspørgslen på fleksibilitet, ændres efterspørgslen på kompetencer på det danske arbejdsmarked ligeledes. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd beskriver, hvordan konturerne på arbejdsmarkedet tegner et billede af, at det i dag er svært at klare sig, hvis man er ufaglært. De unge står bagerst i køen, når det kommer til at få et arbejde. Dette skyldes deres manglende erhvervserfaring og manglende uddannelse (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 2016a, 2016b). En analyse foretaget af Arbejderbevægelsens erhvervsråd viser, at der i slutningen af 3. kvartal 2015 var 186.000 unge under 30 år, der hverken var i job eller under uddannelse, hvilket svarer til en stigning på 15.000 personer siden 2011 (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 2016a, 2016b). De unge står altså i en særlig sårbar position på arbejdsmarkedet, hvor de synes at være i risiko for prekarisering i form af prekære ansættelser og manglende tilknytning til arbejdsmarkedet.

Spørgsmålet er hvordan strukturer i det danske samfund bidrager til de unges mulighed, for at gå fra uddannelse til arbejdsmarkedet. Er det muligt for alle eller frembyder vores samfund i dag kun muligheder for de kunnende? Med dette speciale ønsker jeg således, at vise de udviklinger i samfundet, der har betydning for de unge uden uddannelse og deres vej til uddannelse og arbejdsmarkedet. Herunder risikoen for at ende i prekære ansættelsesforhold og marginalisering. Dette er vigtigt at få belyst dette, da det er de unge, der er fremtidens arbejdskraft og på sigt skal holde det danske samfund kørende. Vi skal derfor værne om dem og sikre, at de har så gode vilkår

som muligt. Et arbejde fylder meget i vores hverdag og det er gennem arbejde, at vi får mulighed, for at realisere os selv. Min formaning er, at der er i strukturen findes barrierer, som er med til at blokere nogle unge fra at opnå det gode liv via et arbejde. Derfor ønsker jeg at undersøge strukturerne for disse unge. Min hensigt er, at såfremt disse bliver problematiserede og gjort eksplicitte, så bliver det muligt at ændre dem. Det er baggrunden for min nærmere interesse i, netop at udforske dette emne nærmere.

1.2.1 State of the art: Et forskningsoverblik

I de seneste år har der været meget fokus på fremkomsten af prekariatet og prekært arbejde. Der er pågået meget forskning på området i de europæiske lande, hvor der ikke hersker tvivl om fremkomsten af en ny klasse og udbredelse af arbejde på prekære vilkår (Beck 2002, Standing 2011, Savage et al. 2013, Casa-Cortés 2014, Hardgrove et al. 2015, Munck 2013). Der er blandt forskerne stor enighed om, at det er et stigende problem. Der er givet flere bud på teorier til hvorledes dette fænomen med prekariatet og prekært arbejde er opstået. Forskningen omkring prekariatet og prekært arbejde breder sig ud over hele verden og understreger, at der er tale om et globalt problem (Dibyendu 2013, Zhou 2013, Osawa et. al. 2013). En af de mest fremtrædende forskere på området er den britiske professor Guy Standing, som med sin bog *The precariat –The new dangerous class* forklarer hvorledes den nye klasse *prekariatet* er opstået i overgangen fra en universel velfærdsstat til en velfærdsstat præget af neo-liberalistiske normer. Standing henviser til en stadig stigende gruppe af mennesker, der arbejder under usikre arbejdsvilkår. Standing anser den liberale udvikling, som en årsag til at prekariatet vokser. Det er bl.a. den fleksibilitet, som arbejdsmarkedet i dag efterspørger, der er en af de store grunde til, at det globale prekariat vokser (Standing 2011:44). Ulrich Beck påtaler ligeledes denne udvikling og beskriver hvordan de bærende samfundsinstitutioner til stadighed er under transformation efter den kapitalistiske modernisering af staten, hvor det samfundsmæssige grundlag bliver båret igennem af neoliberalistisk magt (Beck 2002:24-44;81-89). Netop disse forandringer ser Beck i lighed med Standing som forbundet med usikkerheder og uvisheder. Beck mener, at netop denne konturløshed med konstante forandringer, bidrager til prekær usikkerhed (Beck 2002:81-84). Dette synspunkt, som Beck præsenterer omkring prekær usikkerhed kan, som jeg ser det, være en af konsekvenserne for de unge, der ikke kan leve op til samfundets mål om uddannelse og arbejde. Andre forskere anser ikke de prekære forhold alene som værende udsprunget af de neo-

liberalistisk forhold. Der er flere der peger på, at der i tillæg til udviklingen også må tages højde for de unges færdigheder (fra: Furlong 2009; Carmo et. al. 2014). MacDonald har bl.a. skrevet en artikel i *Handbook of young adulthood*, hvor han undersøger om unge i prekære arbejdsforhold er der i transition, altså i en overgangsfase, imens de venter på et permanent job. Eller hvorvidt de er der som følge af en *precariousness trap*, hvor de unge er fanget i usikre, midlertidige jobs som ikke kan bygge bro til fastansættelse (fra: Furlong 2009:165-174). MacDonald nævner flere forskere, der peger på, at der er tale om en fase i transitionen. Derfor ses problematikken omkring unge og prekære arbejdsforhold, især i denne midlertidige fase for de unge, før de kommer i permanente jobs (fra: Furlong 2009:165-174). MacDonald fremhæver, hvordan dette afhænger af den unges færdigheder, hvor de med manglende eller ringe færdigheder er i størst risiko (fra: Furlong 2009:165-174). Carmo et. al. tegner et lignende billede. I deres artikel *Time projections: Youth and precarious employment* har de lavet en analyse omkring unge med få kvalifikationer og deres syn på fremtidsudsigter i forhold til arbejde. I analysen bliver det klart at uddannelse betragtes som en adgangsbillet til arbejdsmarkedet (Carmo et. al. 2014). Der kan dog være andre forhold, der ligeledes har indvirkning på, hvorvidt de unge ender i prekariatet. Hardgrove et al. argumenterer for, at en af de betydningsfulde sociale barriere der er, for at blive en del af arbejdsstyrken er usikre familierelationer. Hardgrove et al. finder i deres undersøgelse, at de unge, der har formået at imødekomme udfordringer omkring usikkerhed på arbejdsmarkedet, er de unge der er opvokset med stabilitet i deres hjem og familie (Hardgrove et al. 2015:1073). Altså er det fundet, at den unges sociale baggrund er af betydning for, hvorvidt den unge formår at overkomme de barriere, der kan være til stede i forbindelse med indtræden på arbejdsmarkedet. Kalleberg giver derimod et andet bud på fænomenet. Kalleberg fremhæver et aspekt omkring identitet, hvor en prekær ansættelse afhænger af, hvorvidt et individ opfatter sig selv, som værende prekær ansat (Kalleberg 2009). Der er således mange bud på fænomenet i forskningen. Men hvordan ser det ud i en danske kontekst? I Danmark er forskningen også begyndt at se en tendens til prekarisering. Der er i stigende grad fokus på usikre og uforudsigelige ansættelsesvilkår og igennem den seneste tid har begrebet prekært arbejde vundet mere og mere indpas på det danske arbejdsmarked (Secher 2011; Cevea 2015a; 2015b; AE 2016a). Mette Lykke Nielsen finder, at risikoen ved de prekære ansættelser kan føre til en usikker fremtid for de unge, hvor de er stillet ringere ift. social sikkerhed, herunder adgangen til sociale ydelser såsom dagpenge, sygedagpenge og pension.

Nielsen finder, at der i de prekære ansættelser mangler udsigt til social sikkerhed og en sikker fremtid på arbejdsmarkedet (Nielsen 2015).

Som det ses af ovenstående, er fænomenet prekært arbejde og prekarisering langt fra et entydigt begreb. Prekarisering rummer flere forskellige problemstillinger både hvad angår de samfundsmæssige og strukturelle udfordringer til mere personlige og individuelle udfordringer. I forlængelse af dette finder jeg, at der i Danmark endnu ikke findes meget forskning omkring netop denne gruppe og fænomenet. I gennemgangen af litteraturen er det fundet, at der et videnshul. Mange af forskerne finder de unge uden uddannelse eller lavt uddannede unge som værende i en særlig sårbar position og i risiko for prekarisering (Standing 2011; Kalleberg 2009; MacDonald 2009; Carmo et al. 2014; Hardgrove et al. 2015). Dette er ligeledes nævnt i problemfeltet, hvor flere undersøgelser (Cevea 2015a; 2015b; AE 2016a; 2016b) peger på, at netop unge uden uddannelse eller med lav uddannelse er i særlig risiko for prekarisering og marginalisering. Mange peger altså på de unge uden uddannelse eller med lav uddannelse, som værende i en særlig risiko, hvilket en stor del af forskerne tilskriver sociale forhold, altså egenskaber hos de unge. Det er i forhold til de strukturer, der omgiver de unge og skaber de prekaritetsfælder eller barrierer for, at de unge med lav eller uden uddannelse kan indtræde på arbejdsmarkedet i en sikker position, at jeg finder et videnshul. Derfor finder jeg det relevant netop at undersøge de strukturer, der gør sig gældende over for denne gruppe af unge.

Der er nu givet et overblik, over forskningen på området. I specialet tager jeg udgangspunkt i at undersøge de udfordringer, der ligger i strukturerne, hvorfor jeg primært gør brug af Standing og MacDonalds teorier omkring prekarisering, som via deres kritiske samfundsanalyser kan bidrage til et samfundsmæssigt og strukturelt perspektiv på fænomenet blandt de unge.

1.2.2 De unge som omdrejningspunkt for undersøgelsen

Fokus i specialet er på den gruppe af unge uden eller med lav uddannelse i form af en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. I problemfeltet blev det tydeligt, at netop denne gruppe af unge er særligt udsatte. Gennemgangen viste, at de strukturer, som gruppen af lavt uddannede unge og unge uden uddannelse er underlagt mangler opmærksomhed fra forskningen i forhold til prekært arbejde og prekarisering. Derfor er det netop unge uden eller med lav uddannelse som udgør omdrejningspunkt i undersøgelsen af fænomenet prekært arbejde.

Undersøgelsen består i at afdække, hvordan samfundets strukturer påvirker denne gruppes vej til arbejdsmarkedet, herunder hvilke forhindringer der er i deres transitionsproces, som øger risikoen for at de ender i prekære ansættelser. Transitionsprocessen er den proces de unge gennemgår fra ungdomslivet ud i voksenlivet, altså den proces de skal igennem, for at komme fra uddannelse og til et arbejde.

Der findes flere definitioner på hvornår man er ung (Gundelach & Nørregård-Nielsen 2002), hvorfor der må træffes et valg om, hvornår de unge betragtes som unge i specialet. Gundelach og Nørregaard-Nielsen har i deres artikel *Hvornår er man ung?* lavet en litteratur gennemgang af, hvornår man kan betragtes som ung. Et eksempel på en definition de nævner er Willer og Østergaard 2001: *“[ungdomslivet er red.] en livsfase, hvor man gennem afprøvning af forskellige livsstrategier søger efter sig selv – og dermed det, der for den enkelte bliver meningsfuldt”* (Gundelach & Nørregård-Nielsen 2002:28). Definitionerne leder således ikke til noget konkret bud på, hvornår man er ung. I den forbindelse nævner Gundelach & Nørregård-Nielsen, at ungdom også kan forstås som en særlig alder (Gundelach & Nørregård-Nielsen 2002). De giver ikke noget særligt bud på en alder, men lader der derimod afhænge af konteksten. Dette er på baggrund heraf, at de unge defineres i specialet. Der tages her udgangspunkt i beskæftigelseslovgivningens definition af unge, hvor gruppen af 18 til 30 årige betragtes som unge. Dette sker ved differentierede ydelser og krav, som adskiller sig for personer over 30 år. Der er f.eks. særligt fokus på uddannelse i gruppen af unge under 30 år, der ikke har en uddannelse. Med kontanthjælpsreformen er staten således været med til at konstituere gruppen af unge som værende mellem 18 og 30 år (Lov om aktiv beskæftigelsesindsats §§96a, 96b; Lov om aktiv socialpolitik §§ 11, 12). Det er dog ikke beskæftigelseslovgivningens definition af unge, der alene er årsag til definitionen af unge i specialet. Definitionen udspringer ligeledes af de forhold, der nævnes i problemfeltet, hvor der ses en tendens til, at det ofte er de unge mellem 18 og 30 år, der arbejder under prekære forhold og er særligt udsatte i forhold til at stå uden for arbejdsmarkedet (Cevea 2015a; Cevea 2015b; AE 2016a; 2016b). Noget tyder derfor på, at de unge befinder sig i en særligt risikofyldt position. Således afgrænser jeg mig i specialet fra at kigge på unge med videregående uddannelse. Det skal dog nævnes, at der også findes flere eksempler på prekært arbejde blandt denne målgruppe (Dansk Magisterforening 2016). Især efter antallet af akademikere er steget, hvilket har ført til, at udbuddet overstiger efterspørgslen (LO 2015).

Årsagen til fravalget af de unge med videregående uddannelse begrundes jeg i to forhold. For det første hænger det sammen med en antagelse om, at netop denne gruppe har nogle andre ressourcer og kundskaber end de unge, der ikke har en uddannelse, og er i målgruppen, for at modtage kontanthjælp og uddannelseshjælp. For det andet synes der at mangle fokus på strukturerne og disses betydning, for de unge, der ikke har en uddannelse eller kun har en lav uddannelse. Således er det de unge fra 18-30 år med lav eller uden uddannelse, der er det primære omdrejningspunkt for undersøgelsen.

1.3 Problemformulering

I det følgende beskrives specialets problemformulering som det første. Dernæst beskrives de forskningsspørgsmål, som skal bidrage til besvarelsen af problemformuleringen. Det første forskningsspørgsmål knytter an, til at undersøge de nuværende danske strukturer inden for arbejdsmarkedet, uddannelsessystemet og beskæftigelsessystemet, for at afdække de barrierer og prekaritetsfælder, der bidrager negativt til marginalisering og prekarisering af unge uden eller med lav uddannelse. Det andet forskningsspørgsmål skal bidrage til at få et overblik over hvilke sammenhænge, der er mellem en række faktorer samt det at ende i midlertidige og prekære ansættelser. Denne del besvares ud fra en statistisk analyse, hvilken baserer sig på den landsdækkende *Arbejdskraftundersøgelse*.

Den overordnede problemformulering er som følger:

Hvilke generative mekanismer i det danske samfund påvirker risikoen for prekarisering af unge uden uddannelse og unge med et lavt uddannelsesniveau?

1.3.1 Forskningsspørgsmål

- Hvilke tendenser i strukturen genererer risiko, for prekarisering i samtiden for unge uden uddannelse eller med lav uddannelse i samtiden?
- Hvilke sammenhænge er der mellem faktorerne alder og uddannelsesniveau og risikoen, for at ende i prekære ansættelsesforhold?

KAPITEL 2 – Det teoretiske afsæt

I kapitel 2 gøres der rede for Standing og MacDonalds teorier omkring prekarisering. I kapitlet inddrages Ove Kaj Pedersens teori om konkurrencestaten som supplement, da den kan bidrage til en belysning af uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet i en dansk kontekst. Formålet med kapitlet er at opbygge en teoretisk base, som analysen kan tage afsæt i, når der søges efter generative mekanismer i form af faktorer og tendenser i danske samfundsstrukturer, der bidrager til prekarisering af unge uden eller med lav uddannelse. Der startes ud med et fokus på de overordnede strukturer på arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet, hvorefter der sker en bevægelse mod en nærmere beskrivelse af de unge og de strukturer, der omgiver dem. Slutteligt bringes teorierne ind i en dansk kontekst.

2.1 Globaliseringen og det fleksible arbejdsmarked

Den britiske professor Guy Standing står bag en af de mest fremtrædende teorier omkring fænomenet prekært arbejde og prekariatet. Standing er en af de forskere, der har bidraget til, at fænomenet for alvor blev sat på dagsordenen. Særligt fremtrædende er hans bog *The Precariat – The new dangerous class*, hvor han forklarer hvorledes prekariatet er opstået i overgangen fra den universelle velfærdsstat til en neo-liberalistisk velfærdsstat. Med det neo-liberalistiske indtog i 1980'erne fulgte en påstand om, at lande burde forfølge en vis arbejdsmarkedsfleksibilitet. Hvis ikke dette skete var påstanden, at lønningerne og omkostninger ville stige, hvilket ville tvinge virksomheder til at flytte deres produktioner til lavtlønsområder. Denne fleksibilitet betød således, at arbejderne systematisk blev gjort mere usikre (Standing 2011: 2-10). Standing mener, at netop dette skifte resulterer i fremkomsten af en ny klasse. Skiftet betyder, at nutidens arbejdsmarked efterspørger en høj grad af fleksibilitet, hvilket resulterer i, at der er sket en svækkelse af de hidtidige reguleringsformer, der har været båret af fagforeninger og nationalstaterne. Globaliseringen og den fleksibilitet, der er forbundet hermed, er ifølge Standing blevet et normativt fænomen (Standing 2011:10-44). Altså er der tale om, at det fleksible arbejdsmarked og individets villighed til at være fleksibel er blevet et "bør" der er forbundet med det at arbejde, som individerne efterlever. Standing peger på, at andelen af arbejde, der er beskyttet af overenskomstmæssige reguleringer, såvel ordinær, fuldtidsansættelser og varige

ansættelsesforhold er blevet reduceret kraftigt. Der ses i stedet en tendens til, at en stigende del af netop dette arbejde i stedet udføres af deltidsansatte, kortidsansatte og vikarer, hvilket er med til at svække ansættelsestrygheden. Hertil kommer at meget af arbejdet er outsourcet til underleverandører, som kan producere med lave omkostninger. Samtidig med dette har svaret fra staterne på arbejdsløshed og udstødelse fra arbejdsmarkedet været forskellige former for workfare, altså aktivering (Standing 2011:10-44). Ifølge Standing er der et stadig stigende antal mennesker, der mangler sikkerhed på arbejdsmarkedet, hvilket fører til en usikker tilværelse uden nogen egentlig identitet på arbejdsmarkedet. Han påpeger at helt op imod en fjerdedel af arbejdsstyrken er ansat under prekære forhold imens det formentligt er dobbelt så mange unge. På arbejdsmarkedet udfører de prekært ansatte et stort stykke arbejde, som ikke bliver regnet for noget og hvor nogle må nøjes med flygtige lønninger uden medfølgende sociale ydelser, imens andre er afhængige af overførselsindkomster og velgørenhed. Der er ifølge Standing tale om grupper af working poor, som arbejder i evige praktikantstillinger eller vikarstillinger samt grupper af marginaliserede og udstødte mennesker, som ikke formår at sikre sig en status som ligeværdige borgere. Prekariatet består hermed af en gruppe mennesker som er i en marginaliseret position, idet de har en ringe tilknytning til arbejdsmarkedet. Gruppen er således kendetegnet ved arbejdsløshed og ansættelserformer af usikker og atypisk karakter. Disse mennesker mener Standing er i fare, for at få udhulet eller helt miste deres rettigheder og hermed ende i prekariatet (Standing 2012). Altså er prekariatet en klasse, der mangler flere former for sikkerhed, hvilket er afledt af deres ansættelser i prekære stillinger og deres marginaliserede position på arbejdsmarkedet.

2.2 De unge på arbejdsmarkedet

De unge beskrives af flere, som værende i en særlig risiko, for at ende i prekære ansættelser (Standing 2011; Kalleberg 2009; Nielsen 2015; MacDonald 2009). I det følgende bredes dette yderligere ud, for at få en forståelse af, hvorfor netop unge er i denne særlige risiko, for at ende i prekære ansættelser og prekarisering. Først beskrives udviklingen af uddannelsessystemet, hvorefter der gøres rede for begrebet *prekaritetsfælder*

2.2.1 Kommodificering af uddannelsessystemet og de unge

Kommodificeringen af uddannelsessystemet står også som et centralt tema i Standing's teori om prekariseringen af unge. Standing påpeger, hvordan uddannelsessystemet er blevet globaliseret ligesom arbejdsmarkedet. Uddannelserne er markedsgjorte og sigtet for uddannelsesinstitutionerne er derfor at levere arbejdskraft i form af individer, der rummer employability (Standing 2011:112-130). Dette betyder med andre ord, at der for uddannelsesinstitutionerne tilstræbes en produktion af individer, der er attraktive for arbejdsmarkedet. I den britiske kontekst, som Standing taler ud fra, betragtes uddannelse som en kilde til profit og uddannelsesinstitutionerne bliver derfor en zone for konkurrence blandt forskellige universiteter om at tiltrække studerende. Hertil kommer, at uddannelse for de studerende anses som en investering, der skal forbedre deres humane kapital, så de bliver attraktive for arbejdsmarkedet (Standing 2011:112-130). Dette mener Standing er forbundet bedrageri, da det billede der bliver tegnet af uddannelse som garanti for arbejde er falsk. Ifølge Standing er der en stor gruppe af de der dimmenterer, der ikke får et arbejde efterfølgende. Økonomien på arbejdsmarkedet er med til at generere en ny type jobs, der ikke er tilgængelige, for de der har færdiggjort videregående uddannelser. De højtuddannede vil derfor dumpe ned i jobs, som ikke fordrer de høje kvalifikationer, de har med (Standing 2011:112-130). Standing beskriver hvordan en uddannelse bliver mindre og mindre værd. Som eksempel bruger han Matthew Crawfords udsagn om det faglærte arbejdes devaluering. Devalueringen opstår ved, at de studerende som engang blev undervist i praktiske færdigheder, i dag skal tage fag, som gør dem til konkurrencedygtige universitetskandidater. Ægte færdigheder, som Crawford udtrykker det, ofres til fordel for eksamensbeviser (Standing 2011:112-130). I Danmark ses samme udvikling. Til forskel fra England er der ingen brugerbetaling. Ove Kaj Pedersen beskriver i sin bog *Konkurrencestaten*, hvordan skolen har ændret sig i Danmark. Ændringen bliver helt tydeligt i 2006, hvor folkeskolen får ny formålsparagraf og i 2007, hvor gymnasiet får ny formålsparagraf (Pedersen 2011:169-203). Pedersen beskriver at konsekvensen af disse er: "...at det nu er skolens opgave, at uddanne de unge til fagligt kompetente individer, med færdigheder, der gør dem i stand til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet – på markedets betingelser" (Pedersen 2011:170). Således ses det hvordan der også i Danmark sker en udvikling på uddannelsesområdet, som også i dansk kontekst medfører en vareliggørelse af individerne. Pedersen beskriver i sin bog, hvordan

folkeskolen og gymnasiet har undergået en forandring, som betyder at de nu har til opgave at uddanne fagligt kompetente individer, hvis færdigheder gør dem i stand til at stå livslangt til rådighed for arbejdsmarkedet på markedets betingelser (Pedersen 2011:170). Altså kan man tale om, at de unge er blevet vareliggjort, da de er blevet markedsafhængige. Uddannelse er ikke vareliggjort i form af brugerbetaling, men den er blevet tilpasset af markedet og er ligeså afhængig af markedet. Formålet med skolen er nu, at give individerne lyst til videre uddannelse og lyst til at vide mere (Pedersen 2011:112-130).

Standing finder spor af, at de kommodificerede uddannelsessystemer bliver struktureret således, at de guider ungdommen ind i det fleksible arbejdsmarked, som er baseret på en privilegeret elite, en lille teknisk arbejderklasse og et voksende prekariat (Standing 2011:112-130.). Standings teori om kommodificering af uddannelsessystemet kommer til kort i en dansk kontekst, da alle i Danmark har lige adgang til uddannelse. Dette kan umiddelbart skabe et hul i forståelsen af udviklingen i Danmark. I Standings teori er der et stort fokus på unge med videregående uddannelser. Standing skiller ikke de der har universitetsuddannelse og de med lav eller ingen uddannelse. Freudenschuss (2009) fremhæver i sin artikel *Negotiating Precariousness: Navigating Discursive In/Visibilities*, paradokset i dette set i forhold til hele klasses Diskussionen. Problemet opstår, når man fremstiller de højtuddannede individer, der netop er færdig med universitet sammen med de unge uden uddannelse, som værende repræsentanter for alle sociale grupper. På denne måde opstår der en usynliggørelse af de uligheder, der er mellem de med høj uddannelse og de med ingen eller lav uddannelse (Freundenschuss 2009). Jeg følger denne tanke, hvilket er en af årsagerne til, at de med videregående uddannelse er valgt fra i min undersøgelse

2.2.2 Praktik og prekarisering

Standing inddrager i sin teori en ny form for prekært arbejde, som er designet specifikt til unge. Den nye form for prekært arbejde er praktik, som Standing mener, har vundet mere og mere indpas gennem den seneste tid. Praktik er ifølge Standing blevet et uomgængeligt objekt på arbejdsmarkedet. Praktikken er ofte er ulønnet eller lavtlønnet og tjener primært som et middel, der muligvis kan forskønne de unges CV. Standing beskriver praktikkerne, som værende en trussel mod de unge i prekariatet. Truslen består i de lave lønninger, som de unge praktikanter modtager for det arbejde de udfører. Den lave løn skaber et nedadgående pres på andres lønninger og

muligheder, hvilket betyder, at andre som ville være blevet ansat forsømmes. Praktikanter er således i Standings optik prekære substitutter for regulær arbejdskraft (Standing 2011:112-130). I forbindelse med Standings udsagn om praktik nævner han igen de unge som en samlet gruppe, hvilket jeg anser som en kontradikt. I en dansk kontekst gøres der ofte brug af praktikker og lignende i beskæftigelsessystemet. Det være sig både som faglært, ufaglært, akademiker mv. Hvis man ikke er i arbejde, så skal man i praktik, nyttejob, opkvalificering eller job med løntilskud. Samtidig er praktik også en væsentlig del af uddannelsessystemet og bruges i særlig grad på erhvervsuddannelserne. Det er således ikke kun unge akademikere, der er i risiko for at ende i prekariatet. Freudenschuss tegner et billede af, at teorierne primært fremstiller en prekær ung som en ung, hvid mand med høj uddannelse, der er i praktik (Freudenschuss 2009). Der synes således at pågå en usynliggørelse af andre unge, så som dem med lav eller helt uden uddannelse i Standings teori. Strukturerne der omgiver denne gruppe af unge i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet anses således som værende underbelyst i Standings teori. På baggrund af denne mangel inddrages Robert Macdonalds teori, som kan bidrage med indsigt i nogle af de mekanismer, der gør sig gældende i strukturen overfor netop denne udsatte gruppe af unge, som Standing synes at glemme.

2.2.3 Prekaritetsfælder

I ovenstående gennemgang er det nu gjort tydeligt, at uddannelse på flere forskellige måder er forbundet med prekært arbejde og prekarisering. For Standing handler det om ansættelser, der er afledt af uddannelse, så som praktik og ansættelser. For at brede dette yderligere ud inddrages nu Robert MacDonalds teori om *precariousness traps*. I sin artikel i *Precarious Work: Risk, choice and poverty traps* undersøger han prekært arbejde blandt unge. Ligesom Standing er MacDonald også overbevist om, at forandringen af velfærden og arbejdsmarkedet har overordnet betydning for prekariatet og prekære arbejdsforhold. Han undersøger fænomenet specifikt blandt unge. MacDonald bringer et nyt begreb på banen, da han taler om *precariousness traps*, hvor de unge som udgangspunkt er i prekære ansættelser eller arbejdsløshed i en transitionsproces, imens de venter på uddannelse eller et mere permanent arbejde. Fælden i *precariousness trap* består i, at nogle unge ikke formår at lave dette skifte fra uddannelse til arbejde og derfor bliver fanget i arbejdsløshed og prekære ansættelser (MacDonald i Furlong 2009:165-174). MacDonald underbygger sin hypotese ved at inddrage andre forskere, der har samme opfattelse (Quinitini

2007, Auer & Cazes 2003). Alle peger på, at de prekære ansættelser især fremkommer i transitionsprocessen, som for mange unge er en midlertidig fase. MacDonald gør brug af et udsagn fra Quintini, for at underbygge dette ræsonnement:

The youth labor market is characterized by much turnover... some young people, particularly those with low educational attainment, can find it very hard to escape from spells of unemployment/inactivity punctuated by spells of employment, often on temporary contract. Many other, however, progress fairly smoothly into jobs with good career prospects. (Quintini i MacDonald 2009:169)

Quintini beskriver således, at arbejdsmarkedet for unge er karakteriseret ved stor udskiftning. Han beskriver, at de unge, der rammes af disse udskiftninger især er unge med ringe uddannelsesfærdigheder, og at det ligeledes er den gruppe af unge, der er fanget i ansættelser på midlertidige kontrakter eller i arbejdsløshed (MacDonald i Furlong 2009:165-174).

MacDonald og Quintini bidrager via deres forskning med et ekstra niveau til definitionen af prekært arbejde. For nogle unge er der tale om en midlertidig tilstand, imens det for andre unge er blivende, og noget de ikke kan undslippe. Standing beskriver fremkosten på et makroniveau, hvor udviklinger i velfærden og på arbejdsmarkedet giver rum for udbredelsen af fænomenet. Standing tilskriver, i forlængelse heraf, selve det at være ung en rolle. Det er samfundets indretning, der gør, at de unge ikke kan få faste ansættelser og for alvor bide sig fast på arbejdsmarkedet. MacDonald og Quintini udbreder begrebet på mikroniveau og beskriver de unge som en særlig gruppe, der er i fare for at blive en del af prekariatet. De finder frem til, at det er forhold hos den unge, der har betydning for om det prekære arbejde blandt unge er blivende eller midlertidig, og at dette afhænger af den unges transitionsproces (MacDonald & Quintini i Furlong 2009:165-174). MacDonald et. al. beskriver, hvorledes uddannelse og vejen hertil har en stor betydning for risikoen, for at ende i en precariousness trap (MacDonald i Furlong 2009:165-174). Standing beskriver fælden anderledes og betegner den som en precarity trap (Standing 2011:126-130). Hvor unge med ringe uddannelsesfærdigheder hos MacDonald et. al. var i fare, for at blive fanget i en precariousness trap forholder det sig anderledes hos Standing. Ifølge Standing findes der to precarity traps for unge, men disse fælder berører de unge, der kommer fra videregående uddannelser. Den ene fælde er en dybdefælde, hvor de unge efter endt uddannelse finder ud af,

at de ikke kan få faste ansættelser og lønningerne er så lave, at de ikke betale af på deres gæld (som de har opbygget på college). Arbejdsgiverne er bevidste om den gæld de unge kommer med, og finder det for risikabelt at ansætte dem og de får således jobs, der ikke svarer til deres kvalifikationer. Den anden fælde består i, at de unge tager midlertidige jobs, for at tilbagebetale denne gæld (Standing 2011:126-130). Som det ses er der nuanceforskelle i de to teorier omkring såvel prekært arbejde og fælder. Der findes ikke et dansk begreb for det samme, hvorfor jeg har dannet et begreb selv, som jeg kalder *prekaritetsfælde*. Begrebet skal tjene som en oversættelse af det engelske begreb. I forbindelse med brugen af begrebet i specialet læner jeg mig primært op ad MacDonalds definition. For det første grundet opbygningen af det danske uddannelsessystem, hvor uddannelse er gratis, hvorfor unge i Danmark ikke gældsættes i samme grad som i England. For det andet fordi formålet med specialet netop er at undersøge strukturerne for de med lav eller helt uden uddannelse. I det følgende vil begrebet blive betegnet *prekaritetsfælde*.

2.5 Prekært arbejde i en dansk kontekst

I Danmark er der også interesse for det prekære arbejde. I forbindelse med en undersøgelse af danske unges sikkerhed på arbejdsmarkedet foretaget i et samarbejde mellem af NFA (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø) og CEFU (Center For Ungdomsforskning) gjorde man en interessant observation. I undersøgelsen finder Mette Lykke Nielsen og Johnny Dyreborg spor, der indikerer, at det prekære arbejde også har fundet vej til det danske samfund. Nielsen og Dyreborg udforsker dette nærmere i artiklen *Unge på arbejdsmarkedet anno 2015 -Et differentieret blik på unge ansat i usikre og midlertidige stillinger*. I artiklen lader Nielsen og Dyreborg sig inspirere af Standing i forhold til de mekanismer der bidrager til prekarisering. Ligesom MacDonald er de enige i, at usikre og flygtige jobs er et stadigt voksende problem, og at det i høj grad forekommer blandt unge der enten er ufaglærte eller har en lav uddannelse (Nielsen & Dyreborg 2015). Nielsen & Dyreborg fremhæver gruppen af unge, der kan betegnes *dropouts*, som værende dem, der er i størst risiko, for at hænge fast i prekære ansættelser. Nielsen & Dyreborg omtaler, ligesom MacDonald og Quintini, at denne gruppe af unge er i særlig risiko, da de befinder sig i en transitionsproces, hvor arbejdet betragtes som et ophold på en station på vejen videre (Nielsen & Dyreborg 2015).

2.2 Sammenfatning

Teorierne der udgør programteorien for specialet er nu gennemgået. De overordnede temaer, der bringes videre i specialet er globaliseringen af arbejdsmarkedet, udviklingen af uddannelsessystemet og den neoliberalistiske udvikling af velfærden. Formålet med at bringe disse videre er at se, hvordan temaerne fremtræder i en dansk kontekst og hvorledes netop disse tendenser gør sig gældende i de strukturer, der omgiver unge uden eller med lav uddannelse i samtiden i en dansk kontekst.

KAPITEL 3 – Videnskabsteoretisk afsæt

I dette kapitel redegøres der for den videnskabsteoretiske position *kritisk realisme*, der danner rammen for specialet og hvad jeg forstår herved, og hvilke konsekvenser dette har for min forståelse af viden og dennes betydning for undersøgelsen. I specialet læner jeg mig primært op ad Danermark et. al samt Buch-Hansen og Nielsen og deres fortolkning af den kritiske realisme.

3.1 Videnskabsteoretisk position – kritisk realisme

Den kritiske realisme er opstået som et resultat af et opgør med den positivistiske videnskabsteori. Med Roy Bhaskar i spidsen, gjorde den kritiske realisme sit indtog med vægt på en nytænkning af de ontologiske spørgsmål om virkelighedens struktur (Jacobsen et al. 2013:376). Ifølge den kritiske realisme kan samfundsvidenskabernes genstandsfelt karakteriseres ved en social ontologi, der er åben i en dyb og stratificeret forstand, samtidig med, at den også er mere kompleks. De sociale systemer er emergente, hvilket gør dem komplicerede at undersøge. Ifølge Bhaskar eksisterer de sociale strukturer ikke uafhængigt af de aktiviteter, som de styrer og af aktørernes forståelse af, hvad de foretager sig. Hertil kommer, at de sociale strukturer kan være midlertidige, hvilket betyder, at de effekter, der fremkommer i strukturen er tendentielle og hermed ikke universelt gældende (Jacobsen et al. 2013:395-400). Dette er hvad der inden for samfundsvidenskabens betegnes som en struktur-aktør problematik. Bhaskar finder ingen løsning på dette, men foreslår en *transformationel model for social handling*. I modellen ses den sociale struktur og handling som to ontologiske distinkte niveauer, der gennem socialisering (fra samfund til individ) og reproduktion (fra individ til samfund) gensidigt betinger og påvirker hinanden (Jacobsen et al. 2013:395-400). I modellen tillægges det strukturelle niveau den initierende kraft, da samfundet eksisterer forud for individet. Marx har i sit gamle diktum udtrykt det således: "*Menneskene skaber deres egen historie, men de skaber den ikke efter forgodtbefindende, ikke under selvvalgte forhold, som de umiddelbart forefinder, som er umiddelbart givet og leveret*" (Marx 1973:240 i Jacobsen et al. 2013:396). Jeg trækker på denne forestilling i specialet, hvor det antages, at det er de unge selv, der skaber deres muligheder, for at opnå det gode liv via et arbejde. Dog

forekommer det i en struktur, som de ikke selv har skabt, men i stedet er givet, hvorfor det ikke nødvendigvis er efter egen lyst og eget ønske.

I kritisk realisme er et af de vigtigste elementer opfattelsen af virkeligheden, som for kritiske realister indeholder et dybt og ikke direkte observerbart domæne. Et domæne, som består af underliggende strukturer og (generative) mekanismer, som gennem komplekse kombinationer medvirker og genererer begivenheder og fænomener på det empiriske og faktiske domæne (Buch-Hansen & Nielsen 2014:25-30). Det betyder altså, at der findes en virkelighed, som eksisterer uafhængigt af vores viden om den, som samtidig er mulig at nærme sig gennem et samspil mellem teoretiske forklaringer og empiriske sammenhænge. I specialet er hensigten at udforske det netop denne virkelighed, som ikke er direkte observerbar, for at finde de underliggende generative mekanismer, som er med til at producere fænomenet prekært arbejde blandt unge uden uddannelse. Kritisk realisme bygger på en forestilling om, at viden er historisk betinget og at den viden der produceres altid vil være fejlbarlig, idet den videnskabelige udvikling er dynamisk (Buch-Hansen & Nielsen 2014:25-30). Dette anerkender jeg som en del af undersøgelsen, hvorfor det findes mes hensigtsmæssigt at udarbejde en samtidsanalyse. Med samtidsanalysen kan jeg således sige noget om de unges prekære situation i dag, velvidende at den forandrer sig i takt med ændringer i den sociale struktur, samt at den også afhænger af de unge som individer. I det følgende ekspliciteres, hvordan undersøgelsen udarbejdes med udgangspunkt i den kritiske realismes paradigme.

3.1.1 Det virkelige, det faktiske og det empiriske domæne

Foruden ovenstående ontologiske udgangspunkt tager den kritiske realisme ifølge Danermark et al. udgangspunkt i endnu et ontologisk perspektiv, hvor virkeligheden anses som værende stratificeret i tre lag, som repræsenterer hvert sit domæne: Det virkelige, det faktiske og det empiriske domæne. Det empiriske domæne består af de erfaringer og observationer vi gør os omkring observerede begivenheder og denne observationen er ifølge Danermark et. al. altid teoriafhængig (Danermark et. al. 1997:20-23). I specialet kan dette domæne derfor sidestilles med den empiri og teori, der danner grundlaget for undersøgelsen. Ifølge Danermark et. al. oplever vi således ikke fænomenet direkte. Det er altså en del af virkeligheden, men ikke hele virkeligheden (Danermark et al. 1997:20-23). Bhaskar udtrykker det således:

If we assume that our concepts of reality are 'theory- laden', that our understanding is filtered through our own and other people's previous and varied experiences and prejudgings, where are we to find a reasonably 'fixed point' from where to depart when we want to establish the nature of reality? How can we maintain that there is a reality beyond and independent of our concepts about it? No one can step out of their conceptual world and see if reality 'really exists' or what it 'essentially is', free of conceptual prejudging. And even if we could, we would not understand very much.
(Bashkar 2008:17)

Bhaskar erkender her, at vores forestilling om virkeligheden er teori-afhængig. Han tager således afstand fra objektivismen og siger at ingen kan hæve sig over sine begrebsmæssige fordomme og se *virkeligheden* som den virkelig er. Dette synspunkt læner jeg mig op ad i specialet, idet jeg via den teoretiske indsigt har fundet temaer, som jeg i høj grad læner mig op ad i analysen af samtiden. Dette afspejler sig ganske eksplicit i min problemformulering, som tager afsæt i et teoretisk fænomen, nemlig prekaritetsfælder. Ideen til at kigge efter disse i samfundsstrukturen havde næppe spiret frem, såfremt jeg ikke havde observeret fænomenet i teorien.

Det faktiske domæne er der, hvor fænomener indtræffer, uanset om vi oplever dem eller ej. Det der rent faktisk sker i verden er således ikke det samme, som det der observeres. Det virkelige domæne indeholder de strukturer, tendenser og mekanismer, der producerer fænomenerne og består hermed af såvel empiriens som det faktiskes domæne (Danermark et. al. 1997:20-23). De tre domæner kan derfor ikke reduceres til hinanden, idet strukturer og mekanismer er virkelige, men differentierer sig fra det begivenhedsmønster, som de genererer og disse begivenheder er såvel virkelige og forskellige fra de oplevelser, som de bliver erkendt igennem. Ifølge Buch-Hansen og Nielsen betyder dette, at virkeligheden indeholder et dybt og ikke direkte observerbart domæne, som ligger ud over virkeligheden (Buch-Hansen & Nielsen 2014:24). Det virkelige domæne er således det grundlæggende domæne og det er netop dette domæne der gør, at kritisk realisme adskiller sig fra andre former for realismer (Danermark et. al. 1997:20-23). Det er denne lagdeling, der gør den kritiske realisme relevant for mit speciale, da den betyder, at jeg kan komme ned under overfladen, hvad angår fænomenet prekært arbejde og prekarisering af unge i en dansk kontekst. Jeg kan således bevæge mig på flere domæner og hermed få en mere

dybdegående forståelse for de unges forhold, hvor jeg både kan se på de faktiske omstændigheder, men også på de mekanismer, der fører til disse omstændigheder. I undersøgelsen af prekært arbejde og prekarisering er det således strukturerne samt de tendenser og mekanismer, der producerer fænomenet prekært arbejde og prekarisering, der særligt er interessante at undersøge. Det er disse tendenser og mekanismer, der i kritisk realisme betegnes generative mekanismer. De generative mekanismer er produktive idet, det er dem der får hændelser til at ske. Mekanismerne er virkelige og har empiriske konsekvenser. Altså kan mekanismerne ikke undersøges uden forening af de tre domæner, som både Danermark et. al. og Buch-Hansen & Nielsen taler om. Uden empiriens domæne ville der således ikke være et solidt udgangspunkt for min analyse, og min undersøgelse ville derfor mangle analysekraft. Det samme gør sig gældende i forhold til det faktiske domæne, som her omfatter den statistiske analyse af sammenhænge mellem faktorerne alder samt uddannelse og prekært arbejde blandt unge. Det faktiske domæne vil således heller ikke lade sig undersøge, hvis det empiriske domæne ikke var til stede, da jeg i så fald ikke ville vide præcist, hvad jeg skulle kigge efter i datamaterialet. De tre domæner danner således i forening det ontologiske udgangspunkt for min undersøgelse, hvor jeg benytter mig af mixed methods, for netop at nå i dybden med alle domæner. Brugen af mixed methods beskrives nærmere i kapitel 4.

3.1.2 Kausalitetsforståelser i kritisk realisme

De kritiske realister forholder sig kritisk over for videnskab, der udelukkende beskriver det overfladiske observerbare og forkaster den empiriske og positivistiske horisontale kausalitetsforståelse. Kausalitetsforståelsen er ifølge kritiske realister i stedet vertikal, da der søges efter underliggende (generative) mekanismer. Ifølge Buch-Hansen & Nielsen har kritiske realister på baggrund af dette en anden forståelse af systemet og anser det ikke som lukket, men i stedet som åbent. Dette betyder, at empiriske lovmæssigheder stort set ikke forekommer spontant og hvis de gør, da er der udelukkende tale om tendenser, og disse tendenser virker på det virkelige domæne, uafhængigt af om de bliver aktualiseret og erfaret (Buch-Hansen & Nielsen 2014:25-30). Den *faktiske* begivenhed er altså i kritisk realisme et resultat af en række *virkelige* mekanismers virkemåde, og disse mekanismer eksisterer uanset om den konkrete begivenhed bliver bemærket *empirisk* (Buch-Hansen & Nielsen 2014:25-30). Selvsagt er det vigtigt at have netop dette for øje, da det betyder noget for den måde hvorpå, jeg drager min slutning. Hertil

kommer, at fokus på prekært arbejde og prekarisering i en dansk kontekst kun er i sin spæde begyndelse, hvorfor der endnu ikke foreligger megen empiri, hvilket betyder, at området endnu ikke er så bemærket. Det faktum at kritiske realister anser systemerne som åbne giver i vid udstrækning mulighed, for at undersøge fænomenet nærmere, da der ikke er opnået empiriske lovmæssigheder, men blot er tale om tendenser. Altså er det muligt at udfordre de tendenser, der rent faktisk fremkommer i teorien (det empiriske og faktiske domæne) og komme mere i dybden med disse (det virkelige domæne) via en analytisk identifikation og begrebsliggørelse af de generative mekanismer (Danermark et. al. 1997:58-59).

3.1.3 Epistemologisk særtræk

Et særtræk ved kritisk realisme er den ontologiske kerneantagelse, som beskrevet ovenfor, da denne i kritisk realisme fremstår hård. Den ontologiske kerneantagelse har epistemologiske konsekvenser, da det er de strukturer og mekanismer, der generer fænomener, der er videnskabens primære studieobjekter (Buch-Hansen & Nielsen 2014:30-35). Dette lægger jeg mig i slipstrømmen af, da jeg netop ønsker at undersøge de strukturer og mekanismer, der generer fænomenet prekært arbejde og prekarisering blandt unge. Hertil kommer, at de åbne systemer, som omtalt tidligere, betyder at man må begrænse sig til at forklare eksisterende begivenheder og fænomener, da det er umuligt at forudsige fremtiden (Buch-Hansen & Nielsen 2014:30-35). Dette skyldes at fortiden allerede har fundet sted og fremtiden afhænger af ting som bevidste moralske valg og menneskelig kreativitet, hvilket betyder at fremtiden ikke lader sig forudsige (Buch-Hansen & Nielsen 2014:30-35). Altså findes her et argument for, at netop en analyse af samtiden er ideel, når det kommer til at finde de strukturer og mekanismer, der ligger bag fænomenet prekarisering af unge. Jeg ønsker således at få den samtid forklaret, som de unge er en del af og lever under. Hertil kommer, at det ifølge Buch-Hansen & Nielsen ikke lader sig afgøre, hvilke mekanismer det er, der har forårsaget et konkret fænomen (Buch-Hansen & Nielsen 2014:30-35). Denne måde at tænke på har således vidtgående epistemologiske konsekvenser. Bhaskar skriver: *"Den videnskabelige udviklings dynamiske karakter indikerer stærkt, at teorier er fejlbarlige forsøg på at beskrive naturens virkelige strukturer"* (Bhaskar 1986:60 i Buch-Hansen & Nielsen 2014:33).

Dette betyder, at den måde hvorpå kritiske realister forstår videnskaben er, at idet nye teorier og forklaringer over tid erstatter hidtidige teorier, der ind til nu er blevet opfattet som korrekte, så er

dette udtryk for, at viden er historisk betinget og i princippet lader sig forbedre (Buch-Hansen & Nielsen 2014:30-35). Jeg læner mig høj grad op af den dybe ontologi som epistemologiske antagelse, hvilket desuden harmonerer med mit valg om, at lave en samtidsanalyse. Konsekvensen af dette valg er, at den måde, hvorpå der drages slutninger. Den kritiske realisme drager slutninger ud fra det der betegnes som retroduktion. Denne slutningsform udgør et alternativ til de traditionelle slutningsformer induktion og deduktion. Retroduktion er i lighed med induktion og deduktion en systematisk måde at ræsonnere på, men adskiller sig væsentligt fra induktion og deduktion, da retroduktive tilgang fordrer et omvendt tankesæt (Buch-Hansen & Nielsen 2014:60-65). Hvor deduktion indebærer, at man går fra et generelt udsagn til et partikulært og induktion indebærer at man går fra et partikulært udsagn til et generelt, adskiller retroduktion sig ved at den formelle logik træder i baggrunden. Dette betyder, at det via retroduktion ikke handler om måden, hvorpå der nås frem til en konklusion, men snarere om at finde de partikulære præmisser, når konklusionen er givet på forhånd (Buch-Hansen & Nielsen 2014:60-65). Konklusionen i form af fænomenet prekært arbejde og prekarisering er netop givet på forhånd i specialet. Hermed bliver opgaven at bevæge sig fra konklusion til præmis, hvilket indebærer, at der sker en bevægelse i dybden og peges på, hvilke mulighedsbetingelser og dybe årsagssammenhænge, der nødvendigvis må foreligge, for at fænomenet, der undersøges kan finde sted (Buch-Hansen & Nielsen 2014:60-65). Dette er de tendenser og strukturer, der gør fænomenet muligt, som jeg ønsker at afdække med specialet, hvorfor dette tydeliggør, at der er tale om retroduktiv måde at drage slutning på.

3.2 Opsummering

I ovenstående er der lavet en gennemgang af den kritiske realisme, som er det videnskabsteoretiske udgangspunkt for specialet. Det der findes væsentligt at bringe videre til specialets undersøgelse er den dybe ontologiske kerneantagelse, som har epistemologiske konsekvenser. Disse konsekvenser består i, at det netop er de strukturer og mekanismer, der generer fænomener, der er videnskabens primære studieobjekter, og dermed er hele omdrejningspunktet for analysen. Hertil kommer det epistemologiske særtræk, hvor systemerne betragtes som åbne, hvilket også er væsentligt at føre med videre, da dette for det første er et stærkt argument for, hvorfor der udelukkende kigges på samtiden og for det andet giver en forståelse af, at det ikke er muligt at afsløre de virkelige strukturer, der genererer fænomenet. Det der gør sig gældende i samtiden er historisk betinget og kan dermed erstattes af andre forklaringer

over tid. Således forlades det videnskabsteoretiske afsæt og jeg bevæger mig nu videre til mixed methods, som udgør designet for den empiriske undersøgelse.

KAPITEL 4 – Metoder, design og fremgangsmåder

I dette kapitel beskrives mixed methods, der udgør forskningsdesignet for specialet. Kritisk realisme tillader en mangfoldighed af forskellige metoder og designs. Danermark et. al. argumenterer ligefrem for en kritisk metodepluralisme, hvor fokus er på kombination af flere forskellige metoder, som afgørende for, at der kan opnås viden om de dybereliggende lag (Danermark et. al. 1997:222). Mixed methods er udvalgt som design, idet tanken bag mixed methods udgør metodepluralisme. I det følgende beskrives først mixed methods som overordnet forskningsdesign og dernæst de empiriske metoder og fremgangsmåder der benyttes til indsamling af data.

4.1 Mixed methods som design

I specialet gøres der brug af mixed methods som design. Herunder opereres der med metodetriangulering, hvor forskningsdesignet er en kombination af kvantitativ og kvalitativ metode. Triangulering med både kvantitativ og kvalitativ metode er blevet problematiseret, da de to forskningsparadigmer anses som uforenlige (fra Frederiksen 2014: Bryman 1984, Blaikie 1991, Guba 1990). Indførelsen af mixed methods som en regulær metode i 1990'erne gør, ifølge Frederiksen, i et vis omfang op med dette (Frederiksen 2014:10-11). Mixed methods betragtes i dag som et helt tredje forskningsparadigme. Flere forskere anfægter ifølge Frederiksen koblingen af metoder, teori og videnskabsteori til samlede blokke og taler for, at det er et aktivt valg som forskeren må kvalificere i forhold til den undersøgelse, der skal udarbejdes (Frederiksen 2014:12-13). Ifølge Frederiksen bør man derfor rette blikket, mod at forstå mixed methods med udgangspunkt i metoderne selv frem for videnskabsteoretiske paradigmer. Grunden til dette er at mixed methods forskning i sig selv er et metodevalg, som må retfærdiggøres i undersøgelsens konkrete forskningsinteresse og teori (Frederiksen 2014:13-14). Specialet lever op til denne forestilling, da den kritiske realisme og mixed methods er valgt ud, på baggrund af deres egenskaber i forhold til at undersøge fænomenet prekarisering. Det er således på baggrund af mit problemfelt, at såvel det videnskabsteoretiske ståsted samt mixed methods er udvalgt. Jeg finder det således nærliggende at benytte mixed methods i forlængelse af den kritiske realisme, som netop ligger op til metodepluralisme. I min optik kan det derfor ikke skilles ad, da valget af mixed

methods ikke udelukkende beror på forskningsinteressen. Mixed methods er dermed valgt på baggrund af koblingen mellem problemfeltet og den kritiske realisme, som efter min overbevisning til sammen tilskynder brugen af mixed methods.

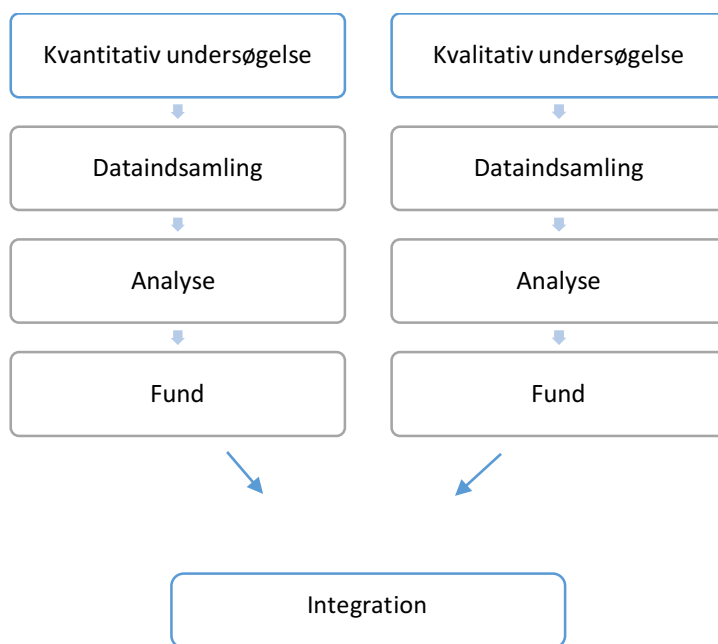
4.1.1 Metodekombinationen og forskningsdesignet

Inden for mixed methods opereres der med et bredt kontinuum af forskellige forskningsstilarter og metoder. Modsat den klassiske metodetriangulering kan der med mixed methods opereres med to forskellige kvalitative metoder eller to kvantitative metoder såvel som der kan ske en kombination af kvantitativ og kvalitativ metode (fra: Brinkmann & Tanggaard 2015:198-199). Det essentielle er ifølge Frederiksen at valget af de enkelte metoder er afledt af forskningsgenstanden og hvad der ønskes opnået med metoden (fra: Brinkmann & Tanggaard 2015 200-202). I dette tilfælde er der tale om, at der ønskes opnå komplementær viden omkring fænomenet. Komplementariteten består i, at der både ønskes viden omkring de samfundsmæssige strukturer og tendenser der generer fænomenet samt viden omkring sammenhænge mellem en række faktorer hos den unge og det at være prekært ansat. Der er således tale om to forskellige aspekter af fænomenet, som dette speciale har til hensigt at undersøge. I forlængelse heraf finder jeg triangulering af den kvalitative og kvantitative metode relevant. Netop opnåelsen af komplementær viden er ifølge Frederiksen et godt argument, for at benytte mixed methods og herunder metodetriangulering (fra: Brinkmann & Tanggaard 2015: 201).

I forlængelse af ovenstående er det væsentligt at understrege, at mixed methods adskiller sig fra blot at kombinere kvantitativ og kvalitativ metode. Essensen af mixed methods findes i den afsluttende fase, hvor resultaterne og fundene fra de henholdsvis den kvantitative og kvalitative undersøgelse integreres og bringes i spil over for hinanden (Creswell 2007:1-19). I specialet gøres der brug af det som Creswell et al. kalder *contiguous approach* (Creswell et. Al. 2013:2142). Frederiksen beskriver dette som et komponentdesign, hvor metoderne holdes adskilt og ikke påvirker hinanden undervejs (fra: Brinkmann & Tanggaard 2015:203). I denne tilgang køres de to undersøgelser parallelt, hvilket betyder, at de er køres hver for sig og som udgangspunkt hermed ikke bygger på hinanden. Det er således først i fortolkningen at der laves en bevægelse på tværs af fundene, for at se om de er sammenfaldende. På baggrund af dette udarbejdes der en samlet rapport som præsenterer de kvalitative og kvantitative fund hver for sig i forskellige afsnit

(Creswell et. al. 2013:2142-2143). Dette findes gavnligt, da dette frembringer overblik. Komponentdesignet illustreres her i figur 1:

Figur 1: Komponent design (parallelt design)

Således bliver det muligt, at tydeliggøre, hvorvidt der findes kohærens imellem de kvalitative og kvantitative fund. Der er ifølge Creswell et al. tre mulige udfald af denne integration: *Bekræftelse*, hvor begge typer af data bekræfter hinandens fund, *udvidelse* hvor fundene divergerer og udvider indsigten i et fænomen ved at adressere forskellige aspekter af fænomenet eller ved beskrivelse af komplementære aspekter og *uenighed*, hvor fundene er i uoverensstemmelse med hinanden (Creswell et. al. 2013:2143-2144). I specialet arbejdes der med et datasæt, der bevæger sig på et andet niveau end mine interviews, hvorfor forventningen er, at de snarere udvider og komplimenterer hinanden, end bekræfter hinanden. Fordelen ved dette er, at det bidrager til udforskning af alle domæner, som den kritiske realisme foreskriver (jf. Kapitel 4). Formålet med analyseintegrationen er derfor at øge analysekraften i og værdien af undersøgelsen og dermed højne validiteten. Via denne analyseintegration bliver det muligt, at sætte specialets fund ind i bredere ramme og derved få en mere komplet forståelse af fænomenet prekarisering i en dansk kontekst (Creswell 2007:1-19).

I det følgende gøres der rede for den kvalitative metode (afsnit 4.2) og kvantitative metode (afsnit 4.4) og deres anvendelse i specialet, herunder analysestrategien for hver af de to metoder.

4.2. Kvalitativ metode

Formålet med undersøgelsen er at komme i dybden med fænomenet prekært arbejde blandt unge, da dette endnu er et relativt uudforsket undersøgelsesfelt i en dansk kontekst. Formålet med specialet er således via en samtidsanalyse at undersøge de komplekse forhold, der gør sig gældende i samfundet over for den tidligere omtalte gruppe af unge. I undersøgelsen af komplekse forhold kan en kvalitativ tilgang ifølge Jensen & Kvist bidrage til at frembringe viden om netop dette (Jensen & Kvist 2016:45). Fordelen ved den kvalitative tilgang er, at den opererer med et fleksibelt design, der kan udvikle sig i løbet af selve undersøgelsesarbejdet (Dahler-Larsen 2008:29). Det betyder, at den ikke er afhængig af at være fastlagt på forhånd, hvilket er tilfældet i den kvantitative del, hvor jeg er afhængig af et bestemt datasæt, som sætter dagsordenen for, hvad der lader sig gøre at undersøge. Da det kvantitative datasæt har sine begrænsninger i form af, at det primært bevæger sig bredden, finder jeg netop den kvalitative tilgang anvendelig, da denne bevæger sig i dybden. Ved kombinationen af de to metoder bliver det således muligt, både at komme i bredden, men også at komme i dybden, hvilket er nødvendigt i denne undersøgelse, da der er tale om et komplekst fænomen.

4.2.1 Semistrukturerede interviews og interviewguide

Samtidsanalysens hovedfokus, er de samfundsmæssige strukturer, der bidrager til unges risiko, for at blive fanget i en prekaritetsfælde i den samtid, som de befinder sig i her og nu. Dette er ikke muligt at erkende alene via de foreliggende teorier og undersøgelser, hvorfor der inddrages kvalitative interviews. Ifølge Poulsen er den store styrke bag det kvalitative interview, at det giver adgang til personlig viden og erfaring, hvilket bidrager til en god indsigt i det fænomen der undersøges. En indsigt som alene kan fremskaffes gennem interviews med relevante interviewpersoner (Poulsen 2015:75-81). Der er altså tale om viden, der ikke kan fremskaffes gennem andre typer af kilder, hvorfor netop interviews findes relevante. Til indsamling af specialets kvalitative empiri laves der således seks interviews. Antallet af interviews findes tilstrækkelig, da der er tale om seks interviewpersoner, der repræsenterer forskellige parter og organisationer som er yderst relevante i belysningen af problemformuleringen. Poulsen beskriver,

hvordan antallet af interviews ikke er med til at sikre kvaliteten. Det handler snarere om at samtalerne er righoldige og detaljerede omkring de temaer, der belyser problemformuleringen (Poulsen 2016:75-81), hvilket der er lagt vægt på i specialet. Hertil kommer, at der til trods for, at interviewpersonerne repræsenterer forskellige organisationer hurtigt opstod et mætningspunkt, hvor der var mange gentagelser og ikke kom noget nyt frem.

Alle interviews er gennemført på baggrund af en semistruktureret interviewguide. Formålet med den semistrukturerede interviewguide er at sikre en vis struktur men samtidig lade denne struktur være åben, således at der er rum for at interviewpersonen og interaktionen kan virke ind på empirien (Brinkmann & Tanggaard 2015:37-38). Interviewguiden tager udgangspunkt i den programteori, der er udgangspunkt for specialet. I interviewguiden er spørgsmålene delt op i blokke, som knytter sig til henholdsvis uddannelse, arbejdsmarkedet og kontanthjælpssystemet. I hver blok er der nedskrevet konkrete spørgsmål, som starter bredt og derefter bliver snævret ind. Formålet med interviewguiden er at holde en semistruktureret struktur i interviewet og sikre, at jeg får svar på alle spørgsmål. Jeg har forholdt mig åben i forhold til at gå nærmere ind i nye emner og forfølge disse, såfremt de er vurderet relevante for undersøgelsen.

Temaerne fra interviewguiden er sendt til alle mine interviewpersoner en til to dage inden det forestående interview, for at sikre respondenternes mulighed for forberedelse. Dette kan være forbundet med bias, da de på denne måde har mulighed, for at forberede deres svar på forhånd. Årsagen til, at spørgsmålene er sendt ud er grundet efterspørgsel fra to af respondenterne. For at sikre gennemsigtighed og ensartethed, har jeg derfor valgt at sende emnerne til samtlige interviewpersoner sammen med en beskrivelse af formålet med specialet. For at minimere bias jeg afholdt mig fra at sende de konkrete spørgsmål ud.

4.2.2 Eliteinterviews

I specialet ønsker jeg, at få bl.a. arbejdsmarkedets parter forståelse af de unges muligheder på arbejdsmarkedet samt de strukturer, der påvirker disse i samtiden. Arbejdsmarkedets parter findes relevante, da de vurderes at have en specialiseret viden omkring arbejdsmarkedet. Arbejdsmarkedets parter spiller en stor rolle i forhold til *den danske model*, hvilken bygger på en arbejdsdeling mellem staten og arbejdsmarkedets parter. Parterne har stor indflydelse på beskæftigelsespolitikken. Denne indflydelse er noget særligt for *den danske model*

(Beskæftigelsesministeriet 2016b). Det er desuden de to parter, arbejdsgiver og arbejdstager, der forhandler om løn og arbejdsvilkår.

Ud over arbejdsmarkedets parter er der til specialet også valgt interviewpersoner, der arbejder med og har en specialiseret viden inden for uddannelsesområdet. Årsagen til, at valget netop er faldet på netop arbejdsmarkedets parter og personer med viden inden for uddannelse er, at der ønskes indsigt i de strukturelle vilkår for de unge, hvilket fordrer, at den interviewede er godt inde i de samfundsmæssige bevægelser på det område, som interviewpersonen repræsenterer. Foruden arbejdsmarkedets parter er der inddraget to interviewpersoner, som ikke er parter hvad angår den almindelige definition af parter. Disse er inddraget, da de har et bredt kendskab til arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet samt har politisk indflydelse i udformningen af uddannelsespolitikken. Valget af interviewpersoner betyder, at de seks interviews tager form af det Kvale og Brinkmann betegner eliteinterviews, hvor de personer der interviewes besidder magtfulde stillinger. Ved gennemførslen af mine interviews har der været bevidsthed omkring det asymmetriske magtforhold mellem mig som interviewer og dem som interviewpersoner, hvilket i dette tilfælde vurderes at gå lige op, grundet interviewpersonernes magtfulde stillinger (Kvale & Brinkmann 2014:201). Hertil har jeg under mine interviews været bevidst om, at respondenterne er repræsentanter for politiske organisationer, hvorfor jeg har forsøgt at undgå, at interviewet kommer til at bære præg af dette, således at politiske overbevisninger udelades og sagligheden bibeholdes. Formålet med de seks interviews har således været, at få interviewpersonernes beskrivelser af de strukturer, der omgiver de unge og de barrierer de ser forbundet hermed (Kvale 2006:39). Måden hvorpå dette sikres, er ved at læne mig op ad interviewguiden og ikke gå nærmere ind i diskussioner omkring politik. De udvalgte interviewpersoner har erfaring i at gøre deres holdninger og politikker gældende over for de øvrige parter, og er dermed garvede i at tale og argumentere (Kvale & Brinkmann 2014:202). Hertil kommer, at de brænder meget for hver deres sag og har meget på hjerte. I gennemførelsen af mine interviews har jeg således, været bevidst om, at mine interviewpersoner repræsenterer hver deres part på arbejdsmarkedet, og ønsker at gøre deres parters interesser gældende. Hertil kommer, at der er tale om politiske organisationer, som ønsker at vise en bestemt holdning udadtil, for at vise hvad de kæmper for. Netop dette øger vigtigheden af, at alle parter er repræsenteret, således at alle vinkler belyses.

4.2.3 Fravalg af de unge som interviewpersoner

Ved valget af eliteinterviews sker der samtidig et fravalg af de unge som interviewpersoner. Det kunne således også have været relevant at lave interviews med de unge. Dette er i midlertidig fravalgt på baggrund af, at de unge ikke har samme viden omkring de samfundsmæssige strukturer, som arbejdsmarkedets parter har. Det betyder, at såfremt jeg havde lavet interview med de unge, så ville fokus for specialet ligge et andet sted, nemlig på deres erfaringer med og oplevelse af barrierer. Således ville det primært omhandle konsekvenserne af strukturerne. Dette er også relevant, men da specialet har sine begrænsninger i form af en tidsmæssig ramme, har det været nødvendigt at træffe et aktivt valg, om at gå enten den ene eller den anden vej. Mit valg udspringer således af, at de kvalitative interviews skal tjene til analyse af samtiden og de generative mekanismer, der bidrager til fænomenet prekarisering af unge. Relevansen i at udforske strukturerne, som overordnede ramme, beror på en formodning om, at denne har afsmittende effekt på de unges oplevelse, hvorfor det er relevant at der skabes bevidsthed om, hvad strukturerne bringer med sig, som får indflydelse for de unge. Det er netop heri videnshullet består, hvorfor de udvalgte interviewpersoner findes bedst egnede, til at afdække disse strukturer. Formålet med de seks interviews er at få samtiden forklaret ved arbejdsmarkedets parter og personer, som beskæftiger sig med uddannelsessystemet til dagligt.

4.2.4 Præsentation af interviewpersoner

Forud for udvælgelsen af interviewpersoner har jeg kontaktet en uddannelseskonsulent fra fagbevægelsen, der arbejder med det uddannelsespolitiske område i forhold til arbejdsmarkedet. Jeg har kendskab til uddannelseskonsulenten gennem mit arbejde som studentermedhjælper. Jeg arbejder ikke sammen med uddannelseskonsulenten til dagligt, men har tidligere gjort brug af ham i forbindelse med en anden undersøgelse. Uddannelseskonsulenten har et bredt netværk, der forgrener sig ud blandt alle parter og personer med viden omkring uddannelse og arbejdsmarkedet, hvilket er årsagen til, at jeg tog kontakt til ham. Jeg har oplyst uddannelseskonsulenten om, at jeg ønsker at interviewe personer, der har viden om arbejdsmarkedet og uddannelse, og han har i den forbindelse fungeret som gatekeeper i min kontakt til interviewpersonerne. Uddannelseskonsulenten har således givet bud på interviewpersoner, der ved noget omkring unge og arbejdsmarkedet, hvorefter jeg selv har kontaktet dem, jeg har fundet relevante. Som det ses af skemaet nedenfor er der en overvægt af

interviewpersoner fra arbejdsgiversiden i forhold til arbejdstagersiden. Dette kan være forbundet med bias, idet arbejdstagersiden således er underrepræsenteret. Dog bløder interviewperson 5 op for dette, da denne interviewperson ligesom arbejdstagersiden repræsenterer de unge. I følgende oversigt gives der et overblik over de udvalgte interviewpersoner:

Interviewperson	Organisation	Arbejder med:
1) Uddannelseskonsulent	Fagbevægelsen	Ufaglærte & faglærte, arbejdsmarkedet og uddannelse
2) Erhvervsuddannelseschef	Arbejdsgiverforening X	Faglærte og ufaglærte, arbejdsmarkedet og uddannelse
3) Udviklingschef	Arbejdsgiverforening Y	Faglærte og ufaglærte, arbejdsmarkedet og uddannelse
4) Konsulent	Interesse- og arbejdsgiverorganisation	Offentlige arbejdspladser, arbejdsmarkedet og uddannelse
5) Næstformand	Uddannelsesforening	Unge uden uddannelse og udvikling af uddannelsesstilbud.
6) Direktør	Videnskabelig tænketank	Rådgivning til undervisningsministeriet og udarbejdelse af analyser

4.2.5 Gennemførsel af interview

Ved indledningen af mine interviews er jeg startet ud med at oplyse om specialets emne og formål. Hertil har jeg oplyst interviewpersonerne omkring det praktiske i forhold til optagelse af interview, tidsramme, samtykke og lignende. Dernæst har jeg præsenteret de gennemgående temaer for interviewet, hvorefter interviewet er påbegyndt.

Fire af de seks interviews er udført som individuelle ansigt-til-ansigt interviews på de respektive parter arbejdspladser. Fordelen ved et en-til-en interview er ifølge Kvale, at det bliver nemmere at føre samtalen i den retning, der er hensigtsmæssig i forhold til undersøgelsen (Kvale 2006:46). De to sidste interviews har grundet praktiske årsager været afholdt over telefonen. De interviews, der er udført over telefon har haft mere struktur end mine ansigt-til-ansigt interviews. Dette tilskriver jeg de almindelige samtalemekanismer, som er forbundet med en telefonsamtale, hvor man skiftes til at tale (Kvale 2006:48). Dette har jeg fundet produktivt og det har vist sig, at de svar jeg har fået via telefonen har været mere konkrete. Telefonsamtalerne har desuden været kortere

end mine ansigt-til-ansigt interviews, hvilket jeg tilskriver de konkrete svar. De to telefoninterviews har givet mig mulighed, for at tale med personer, der befinder sig geografisk langt væk, samt personer der har haft travlt.

4.2.6 Etiske overvejelser i forbindelse med interviews

I specialet er interviewpersonerne blevet anonymiseret. Forud for undersøgelsen var ønsket, at interviewpersonerne ikke skulle være anonyme, grundet deres position i deres respektive organisationer. Hertil var min forestilling, at det ville have betydning for analysen. Alle interviewpersoner blev derfor forud for interviewet informeret om, at de ikke vil være anonyme, hvilket de alle har accepteret. I bearbejdningen af mine interviews har det dog vist sig, at det ikke har en betydning for analysen hvem de er, men snarere hvilken part de repræsenterer. Derfor har jeg valgt, at anonymisere de seks interviews. Interviewpersoner er informeret om anonymiseringen i forbindelse med, at de er præsenteret for de citater, jeg ønsker at gøre brug af. De har således fået muligheden for at trække sig, såfremt de ikke ønsker at være med i undersøgelsen på de nye præmisser. Dette har der ikke været nogle indvendinger imod. Anonymiseringen sker af hensynet til såvel interviewpersoner, som de organisationer de repræsenterer (Kvale & Brinkmann 2014:117-118). Jeg har kort beskrevet hvilken part de repræsenterer, men har ikke lavet en detaljeret beskrivelse, idet nogle af interviewpersonerne vil være letgenkendelige. Dette er af hensyn til fortroligheden (Kvale & Brinkmann 2014:117-118). Forud for alle interviews er der indhentet et mundtligt informeret samtykke. Interviewpersonerne er som det første informeret om formålet med specialet, hvorefter det er gjort klart, at de efter interviewet vil få tilsendt de citater, som der gøres brug af i specialet (Kvale 2014:116). Fordelen ved dette er, at interviewpersonerne får mulighed, for at rette i citaterne og tilføje yderligere bemærkninger, hvis de ønsker at uddybe. Ved at give interviewpersonerne mulighed, for at læse citaterne er ifølge Poulsen, at samtalen kommer til at flyde mere frit (Poulsen 2016:75-83). Dette er med til at sikre, at interviewpersonernes udtalelser ikke bliver misforstået. I forbindelse med dette har to af interviewpersonerne redigeret og uddybet deres udsagn imens de øvrige interviewpersoner har godkendt de fremsendte citater. Redigeringen af citaterne har ikke haft en forståelsesmæssig betydning, hvorfor meningen ikke gået tabt. Ligeledes har to af interviewpersonerne uddybet deres svar nærmere, hvilket har vist sig givtigt for undersøgelsen. I forbindelse med udsendelsen af citater har jeg udførligt beskrevet, hvilken pointe der ønskes

understreget med citatet, hvilket har givet interviewpersonerne mulighed, for at kommentere på, hvorvidt citatet er korrekt forstået. Dette har ligeledes bidraget til, at interviewpersonerne har fået en forståelse af, hvad deres citater skal bruges til, således at der ikke opstår misforståelser omkring brugen af disse. Dette sker også af hensyn til de potentielle konsekvenser, det kan have for interviewpersonerne og deres organisationer, hvis citaterne misforstås, hvilket på denne måde minimeres (Kvale & Brinkmann 2014:118). Alle respondenter er ved interviewets start blevet bedt om at give et mundtligt informeret samtykke (Kvale & Brinkmann 2014:116) i forhold til brug af citater i specialet. For at sikre, at der ikke opstår misforståelser har jeg dog sidenhen valgt, at bede interviewpersonerne tilkendegive på skrift via mail, hvorvidt de er indforstået med, at jeg gør brug af deres citater i anonymiseret form. Alle interviewpersonerne har skriftligt accepteret dette.

4.3 Analysestrategi kvalitative interviews

I det følgende beskrives først, hvordan den kvalitative empiri er bearbejdet. Dernæst beskrives hvilke temaer, der er fundet særligt relevante i forhold til analysen og hvorledes analysen gribes an i forhold til temaerne. Formålet med afsnittet er således at vise hvordan specialet kommer fra bearbejdning til analyse og hvordan analysen rent praktisk gribes an.

4.3.1 Bearbejdning af interviews

Efter gennemførelsen af de seks interviews transskriberes de i programmet "Express Scribe Transcription Software". Jeg har valgt at transskribere de dele af mine interviews, der berører de emner som teorien fremkommer med og emner, som ligger sig i forlængelse heraf. For at bevare overblikket er de seks interviews kondenseret og sammenfattet (Kvale 1997:171), hvilket betyder, at udtalelser om fortiden, og hvad parterne har gjort og argumenteret for politisk samt udtalelser om fremtiden, og hvordan parterne synes arbejdsmarkedet bør være i fremtiden er undladt. Årsagen til dette er, at min undersøgelse er centreret om samtiden. Interessen i specialet ligger i, hvordan strukturerne er i samfundet nu og her, hvilket er fokus for transskriberingen. Udsagnene i de seks interviews er alle formuleret i en formel og skriftlig stil (Kvale 1997:171). Det betyder, at der er undladt ord som øh, gentagelser af ord mv. Dette for at imødekomme læsevenligheden. Dernæst er der reflekteret over hvad udtalelserne skal bidrage med i undersøgelsen, hvilket i dette tilfælde er at se parternes opfattelse af strukturerne. Kvale

beskriver, hvordan det i sådanne tilfælde vil være rimeligt med en vis grad af kondensering (Kvale 1997:172).

Interviewudskrifterne er læst igennem to gange, hvor der i anden gennemlæsning er foretaget kodning i forhold til temaer. Kodningen er lavet manuelt, hvor hvert tema har fået hver sin farve (jf. Bilag 4). Dette har bidraget til overblik, som har gjort det muligt at identificere alle de tekststykker, der omhandler temaet på tværs af alle interviews (Poulsen 2016:87-90). Temaerne er primært begrebsdrevne (Poulsen 2016:90), hvilket betyder, at de stemmer overens med de begreber, der er fundet i teorien og som ligeledes indgår i spørgeguiden (jf. Bilag 5). Det er her vigtigt at nævne, at de teoretiske begreber betragtes som sensibiliserede frem for definitive og endegyldige. De skal således bidrage til at vise i hvilken retning, der skal kigges og dermed er åbne op for, at der tillægges flere forskellige fortolkninger (Kvale & Brinkmann 2014:305-310). Således er der fundet tre overordnede temaer, som er særligt fremstående: Ændring af uddannelsessystemet, herunder 95 procent målsætningen og praktik, globalisering og teknologisk udvikling samt neoliberalistisk udvikling af velfærden. Det er som følge heraf disse tre temaer, der danner grundlaget for den kvalitative analyse.

4.3.2 Analyse af generative mekanismer

Analysen bygger på en eklektisk og teoretisk tilgang, hvilket betyder at analysen bliver udført som en form for teoretisk læsning (Kvale & Brinkmann 2014:305). Dette betyder ligeledes, at de seks interviews læses og fortolkes ud fra forskellige teoretiske temaer hentet i programteorien. Der tages således udgangspunkt i de tre temaer: Ændring af uddannelsessystemet, globalisering og teknologisk udvikling samt neoliberalistisk udvikling af velfærden med hovevægt på de to første temaer. Forud for analysen af de valgte temaer og brugen af citaterne udarbejdes der en kontekstualisering, således at det på forhånd vises hvilken pointe, jeg ønsker at illustrere (Poulsen 2016:91-92). Kontekstualiseringen udarbejdes således, at der gives en kort introduktion til temaet. Dernæst præsenteres citatet, hvorefter indholdet gengives. Herefter udarbejdes en dybdegående analyse og fortolkning som slutes af med en opsamling. Dette er fremgangsmåden for de udvalgte tre temaer. I tråd med den kritiske realisme er det de generative mekanismer, der ønskes undersøgt. De generative mekanismer henviser i undersøgelsen til årsagsforklaringer det vil sige faktorer og strukturer, der genererer, producerer og skaber forandringer samt sociale problemer

(jf. kap. 3). Eksplicit søges der efter, hvorvidt de udvalgte temaer fungerer som generative mekanismer, der skaber fænomenet prekarisering af unge, som ikke umiddelbart er observerbare. Det er netop disse skjulte mekanismer der ønskes fremanalyseret, som værende adgangsgivende til den virkelighed, der omgiver de unge. Formålet med den kvalitative analysedel er dermed at få blotlagt det virkelige og det empiriske domæne (jf. Kap. 3).

4.4. Kvantitativ metode

Da interessen i specialet ligger i at få afdækket fænomenet prekarisering og prekært arbejde blandt danske unge uden eller med lav uddannelse, findes det relevant at afdække i hvilket omfang problemet florerer i en dansk kontekst set i forhold til en række faktorer hos den unge. Disse faktorer udgør således hypoteser, som må be- eller afkræftes, hvilket lader sig gøre gennem den kvantitative metode. Med en statistisk analyse bliver det således muligt at få et indblik i, hvilke faktorer der har indflydelse på prekariseringen af danske unge. Dette lader sig en i vis udstrækning også gøre ved den kvalitative metode, men den kvantitative metode vælges i dette tilfælde, da den giver mulighed for at komme mere i bredden, som netop er en af styrkerne ved den kvantitative metode. Med statistikken kan jeg således få et mere generelt billede af de unge i den danske befolkning. Dette lader sig gøre på grund af det datasæt, jeg har til rådighed, som rummer stikprøver på over 40.000 personer (Danmarks statistisk 2016a). Datasætte beskrives nærmere senere i indeværende kapitel. Den kvantitative metode er altså en farbar vej, når der ønskes kendsgerninger om samfundet (Hansen & Andersen 2000:32). Dette er netop formålet med den kvantitative del af undersøgelsen.

4.4.1 Det kvantitative datagrundlag - Arbejdskraftundersøgelsen (AKU)

En af de mest gængse metodikker inden for det kvantitative forskningsfelt er ifølge Hansen & Andersen surveyundersøgelsen. Hansen & Andersen beskriver, hvordan en survey må indeholde en systematisk indsamling, som skal omhandle mere end en case og inden for hver af disse cases skal den måle på de samme variabler, hvis den skal være brugbar (Hansen & Andersen 2000:22-25). Dette er det eksakte tilfælde med det datasæt, der benyttes i specialet.

Specialets kvantitative analyse baserer sig på sekundær data i form af Arbejdskraftundersøgelsen (AKU), som er Danmarks største kontinuerlige undersøgelse udarbejdet af Danmarks statistik. AKU blev gennemført for første gang i 1994 og er det danske bidrag til Eurostats Labour Force Survey, og indgår i Eurostats og OECD's ledighedstal. AKU er kvartalsvis. I undersøgelsen indsamles og bearbejdes data efter ensartede principper i alle EU-lande. Undersøgelsen er en stikprøvebaseret undersøgelse, hvor respondenterne udvælges via simpel tilfældig udvælgelse. AKU undersøgelsen belyser befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet (Danmarks Statistisk 2016). Fordelen ved, at

gøre brug af en stor national og international undersøgelse er, at undersøgelsen er af høj kvalitet. Repræsentativiteten sikret gennem udvælgelsen af respondenter, som foregår gennem en formel og korrekt procedure (Ejrnæs 2016:206). Ud over spørgeskemaundersøgelsen består undersøgelsen også af registerdata. Populationen i undersøgelsen er den bosiddende befolkning i Danmark i alderen 15–74 år. Undersøgelsen er baseret på en kvartalsvis stikprøve med 40.532 personer. Undersøgelsen opgør, hvor mange, der er i beskæftigelse samt hvor mange der er arbejdsløse (AKU-ledige¹) eller uden for arbejdsstyrken (Danmarks Statistik 2016). I undersøgelsen spørges der desuden ind til arbejdstid, ansættelsesforhold, jobsøgning og deltagelse i efteruddannelse/skoleforløb (Danmarks Statistik 2016). AKU undersøgelsen kan således bidrage til specialet med et indblik i, hvor mange der er ansat i midlertidige (prekære) ansættelser og hvilke demografiske forhold, der gør sig gældende for gruppen. Fordelen ved at benytte AKU undersøgelsens datasæt er at det er stor og anerkendt undersøgelsen, hvor jeg får adgang til data, som jeg ikke på egen hånd kunne have indhentet. Ulempen er, at undersøgelsen ikke er tilpasset mit forskningsspørgsmål, hvorfor der er visse mangler i forhold til at få afdækket fænomenet.

Arbejdskraftundersøgelsen offentliggøres hvert kvartal resultaterne i publikationen *Nyt fra Danmarks Statistik*. Her er der adgang til undersøgelsens gængse resultater. Det er dog ikke muligt at få adgang til arbejdskraftundersøgelsens fulde datasæt uden godkendelse fra Danmarks statistik. Da undersøgelsen indeholder personfølsomme data i form af cpr-numre skrives der under på, at oplysningerne ikke må videregives. Det er derfor ikke muligt at vedlægge det fulde datasæt. I stedet vedlægges kernespørgeskemaet for 2013 samt en oversigt over de variabler, der danner grundlag for Arbejdskraftundersøgelsen (jf. Bilag 1 og 2).

4.4.2 Stikprøve og bortfald

Bortfald er noget af det der kan have stor betydning for generaliserbarheden i stikprøvebaserede undersøgelser. Bortfald omhandler det forhold, at der altid vil være en større eller mindre del af undersøgelsespopulationen, det ikke er muligt af forskellige årsager, at få til medvirke (Hansen & Andersen 2000:88-93). AKU undersøgelsen er præget af bortfald. Hvert kvartal trækkes en

¹ **AKU-Ledige** er: Personer, der ikke er defineret som beskæftigede, som aktivt har søgt arbejde inden for de seneste fire uger, og som kan påbegynde nyt arbejde inden for 14 dage. (Danmarks statistik).

stikprøve på ca. 40.532 personer fra CPR-registret, hvoraf ca. 15 procent af denne stikprøve ikke kan kontaktes, fordi de enten er døde eller udvandrede. Af den resterende gruppe opnås der typisk en svarprocent på 63-68 procent (Danmarks Statistik 2016c). Bortfaldet er et udtryk for undersøgelsens usikkerhed, da der ikke er samme sandsynlighed, for at opnå interview med alle de udvalgte personer, hvilket kan betyde, at det er den samme slags grupper, som ofte ikke interviewes, hvilket følgelig påvirker repræsentativiteten. Ud fra dette er der relativt højt bortfald i AKU undersøgelsen. Dog vurderer jeg, at resultaterne, grundet stikprøvens samlede størrelse, stadig er generaliserbare. Det at undersøgelsen baserer sig på stikprøver, er generelt forbundet med en vis usikkerhed, men det er stadig en af de bedste løsninger, når der ikke er mulighed, for at vælge den totale danske population. Stikprøven skal således gerne repræsentere et miniaturebillede af populationen (Hansen & Andersen 2000:83-84). I AKU undersøgelsen håndteres dette via en opregning samt med brug af registerbaserede hjælpeinformationer. Teknisk betyder det, at disse registerinformationer anvendes til kalibrering og vægtning, således at personer, der er underrepræsenterede i undersøgelsen, får en højere vægt og personer der er overrepræsenteret, får en lavere vægt (Danmarks Statistik 2016c), hvilket højner reliabiliteten af datasættet.

4.4.3 Hypoteser

Formålet med den kvantitative tilgang i specialet er at undersøge, hvorvidt de teorier, der findes omkring fænomenet prekært arbejde er forenelige med fænomenet i en dansk kontekst. Det er således på baggrund af den foreliggende teori, at mine hypoteser opstilles (Hansen & Andersen 2000:37). Hypoteser er som ofte udsagn, der søger at udtale sig om relationen mellem fænomener. Et eksempel på dette er i denne sammenhæng f.eks. at se på, hvorvidt der er en relation mellem det ikke at have en uddannelse og at være ansat i prekære ansættelser. I problemfeltet ses der en sammenhæng mellem disse. Formålet er således, at afgøre i hvilken grad, der er en statistisk sandsynlighed, for den konstaterede sammenhæng. Dette fordrer, at hypoteserne er så præcist formuleret, at de kan omformes til variabler og måles. De hypoteser der opstilles er følgende:

- Der er sammenhæng mellem lav alder og prekære ansættelser.
- Der er sammenhæng mellem lavt uddannelsesniveau og prekære ansættelser.

Der er her tale om stokastiske hypoteser, som udtaler sig om ikke perfekte sammenhænge, hvilket skal forstås på den måde, at der er tale om sandsynligheder (Hansen & Andersen 2000:40-41). Dette er i tråd med den kritiske realisme, hvor al viden der produceres, betragtes som værende fejlbarlig (Buch-Hansen & Nielsen 2014:33). Eksplicit afhænger resultatet jeg finder frem til af den sociale kontekst, som historisk set ikke står stille. Hertil kommer, at der vil være tilfælde, hvor hypoteserne ikke holder stik.

4.4.4 Validitet og sammensætning af variabler

Jeg benytter mig som nævnt af AKU undersøgelsen, hvor jeg ikke selv har indsamlet data og udarbejdet spørgeskemaet. Brugen af AKU undersøgelsens datasæt betyder, at jeg ikke har haft indflydelse på udarbejdelsen af spørgeskemaet. Spørgeskemaet består derfor ikke eksplicit af spørgsmål omkring usikre og atypiske ansættelsesforhold, hvilket betyder noget for undersøgelsens resultat (jf. Bilag 1). Det vil sige, at AKU-undersøgelsen ikke læner sig direkte op ad en undersøgelse af prekære arbejdsforhold, hvorfor jeg har vurderet hvilke variabler fra datasættet, der bedst overføres til begrebet prekært arbejde. Disse forhold omkring AKU undersøgelsen har betydning for validiteten. AKU Undersøgelsen er på den baggrund ikke optimal, men vurderes brugbar, da det er Danmarks største undersøgelse omkring arbejdsforhold.

Efter gennemgang af datasættet er der udvalgt tre variabler, som tilsammen udgør *prekært arbejde* variablen. De tre variabler der er sat sammen er *midlertidig ansat (B3Midlt)*, *kontrakt med et vikarbureau (B2vik)* og *arbejdstid– løst ansat (B6arbtid)*. Ses der på variablen *midlertidig ansat* er spørgsmålet *har du midlertidig eller fastansættelse?* Og svarmuligheden har været *midlertidig* og *fast*. Hvad angår variablen *kontrakt med et vikarbureau* er der fundet et forhold, der kan være forbundet med bias og nedsat validitet. Spørgsmålet, som er stillet i undersøgelsen er: *Har du en kontrakt med et vikarbureau, hvor vikarbureauet betaler din løn, men du arbejder for en tredje part?* Svarmuligheden er her *ja* eller *nej*. Formuleringen af spørgsmålet er i min optik ikke optimal, da den ikke levner mulighed for at personer, der ansat som vikar uden at være tilknyttet et vikarbureau kan svare ja. Der er set på alle de variabler der leder op til spørgsmålet, og der er intet sted respondenterne kan svare på, hvorvidt han/hun er vikaransat på anden vis. Derfor bliver det ikke muligt at se omfanget af vikaransatte, der ikke er knyttet til et vikarbureau. Jeg har på trods af dette valgt at medtage denne variabel, da vikaransættelser er en vigtig del af de prekære

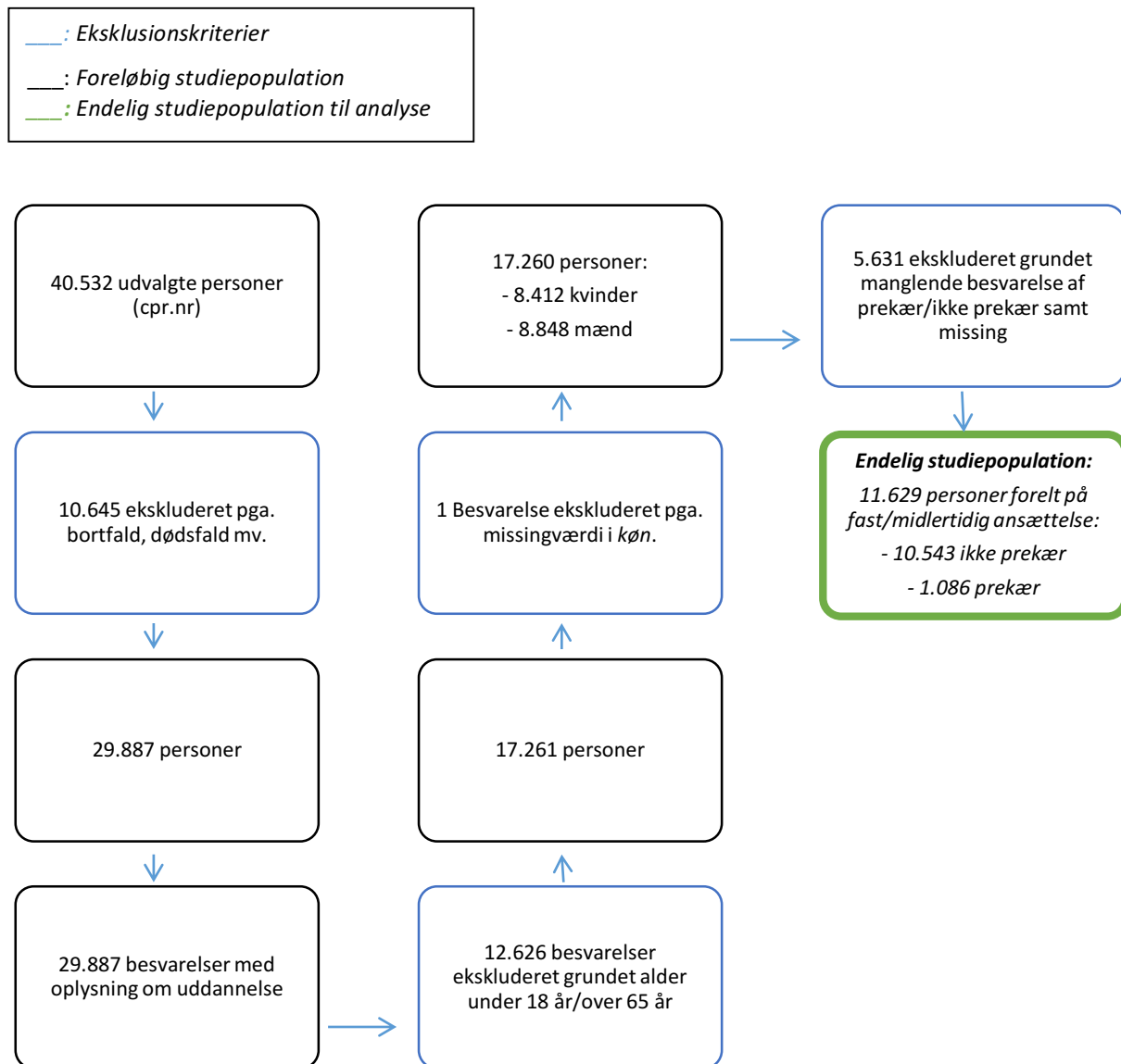
ansættelsesforhold. Slutteligt har jeg valgt at inddrage variabelen *arbejdstid*. Arbejdstidsvariablen er taget med, da den kan indikere noget om atypiske ansættelsesforhold. Svarmulighederne i denne variabel er: *Normaltimer kan angives, Varierer meget, umuligt at opføre og havde bare et tilfældigt løst arbejdsforhold i denne uge*. Ud af disse har jeg valgt at omkode variabelen således at er tages udgangspunkt i den sidste svarmulighed, da denne vurderes at være atypisk og forekommer som en usikker ansættelse. I forbindelse med respondenternes svar på, hvorvidt de er midlertidigt ansat eller fastansat bliver de bedt om at svare på hvad grunden er til, at jobbet er midlertidigt. De tre variabler, der tilsammen udgør den afhængige variabel *prækær ansættelse* er alle omkodet til dummy-variable. Dette betyder at hver af de tre variabler er kodet som binære variabler, så den prækære faktor er 1 og alle øvrige faktorer er 0. Dette sker på baggrund af en teknikalitet i programmet SPSS, hvor SPSS tilskriver hver kategori en værdi, hvilket er problematisk, da kategorielle variabler ikke har nogen værdi. For at imødekomme dette, således at min variabel kan benyttes i den logistiske regression er variablerne omkodet til dummys inden de er lagt sammen og slutteligt er den færdige variabel *prækær ansættelse* omkodet til binær. Hvor 1 er *prækær ansættelse* og 0 er *ikke prækær ansættelse*.

De uafhængige variabler er *alder* og *uddannelse* er dannet på baggrund af registerdata og findes derfor repræsentative og reliable. Begge variabler indeholder over 27.000 respondenter, hvorfor der er tale om store stikprøver, hvilket sikrer validiteten. Uddannelsesvariablen henviser til højest afsluttede uddannelse og er oplyst med en ISCED-kode, som henviser til forskellige uddannelseskoder, der hver repræsenterer et uddannelsesniveau. Da ISCED koderne indeholder bogstaver er der pågået en manuel kodning af samtlige respondenter. Jeg har valgt at gruppere disse kategorier, så jeg ender med at have 3 kategorier: *Grundskole, Gymnasium & Erhvervsuddannelse* samt *Videregående uddannelse*. Uddannelsesvariablen er forbundet med bias, da der er over 6.000 personer, der står som *ikke oplyst*. Efter nærmere gennemgang af datasættet har jeg fundet, at størstedelen af disse er børn og ældre samt personer der pt. er i gang med uddannelse eller hvor uddannelse slet og ret er uoplyst. Således er der sket en ekskludering af aldersgrupperne <65 år og >18 år, da jeg er interesseret i dem, der har afsluttet uddannelse og som er på arbejdsmarkedet. Da der stadig er 12.261 respondenter tilbage finder jeg at uddannelsesvariablen er reliable. Slutteligt er alle personer, der ikke har svaret på hvorvidt de er enten prækær ansat eller ikke prækær ansat ekskluderet. Den endelige studiepopulation ender

derfor på 11.629 personer. Der er udarbejdet et flowchart (figur 2) som viser, hvilke eksklusionskriterier der stillet op og hvordan, der er fundet frem til den endelige studiepopulation.

(Se figur 2 næste side)

Figur 2: Flowchart over identificering af studiepopulation

4.5 Analysestrategi kvantitativ data

I dette afsnit beskrives de udvalgte statistiske metoder og modeller, som danner grundlaget for analysen og udgør analysestrategien for den kvantitative del. Denne del af analysen omhandler det faktiske domæne (jf. Kap. 3 vedr. kritisk realisme). Analysen skal udforske og blotlægge faktorer omkring fænomenet prekært arbejde. I analysen af data har jeg benyttet programmet SPSS version 22. I det følgende beskrives de udvalgte metoder og modeller for den statistiske analyse nærmere.

4.5.1 Krydstabeller & Chi²-test

I den kvantitative analyse udarbejdes der først krydstabeller, som skal vise sammenhængen mellem mine uafhængige og afhængige variabler. Krydstabellerne fremgår samlet af *tabel 1*, som har til hensigt at give et overblik over de udvalgte variabler og give et billede af de deskriptive sammenhænge. For at sikre, at der er tale om egentlig statistisk signifikans kræver dette, at der laves test, som kan enten be- eller afkræfte mine hypoteser. I dette tilfælde udarbejdes der Chi²-test, som ligeledes fremgår i *tabel 1*. Der gøres som nævnt brug af Chi²-test til at teste de opstillede hypoteser om hvorvidt der er en sammenhæng mellem lav alder/lavt uddannelsesniveau og prekære ansættelser. Ved brug af en Chi²-test tages der udgangspunkt i nulhypotesen, hvor det som udgangspunkt antages, at der ikke er nogen sammenhæng. Formålet med Chi² testen er at vise, hvorvidt nulhypotesen kan forkastes. Det betyder, at såfremt nulhypotesen forkastes, kan det ikke afvises, at der er en sammenhæng mellem alder/uddannelsesniveau og det at være ansat under prekære ansættelsesforhold. Ulempen ved testen er, at den kan give et billede af en signifikant forskel mellem uddannelsesniveau og prekære ansættelser, hvis blot antallet af respondenter er stort nok, hvilket der skal tages i betragtning (Agresti & Finlay 2014:224-227).

4.5.2 Logistisk regressionsanalyse

Når sammenhængen for hver enkel variabel er behandlet, slutter jeg af med at lave en multipel logistisk regressionsanalyse, hvor samtlige af de uafhængige variabler indgår. En multipel logistisk regression er en statistisk model, der giver mulighed, for at beskrive relationen mellem en binær afhængig variabel (*prekær ansat*) og flere uafhængige variabler (*alder, uddannelse, køn*). Den logistiske regressionsmodel er kendetegnet ved, at den benyttes, når den afhængige variabel er

binær (Kreiner 2007:415), hvilket gør sig gældende for prekær arbejde variablen, hvor udfaldsmuligheden er *prekært ansat* eller *ikke prekært ansat*. Den logistiske regression er baseret på antagelsen om, at den naturlige måde at sammenligne chancerne for den samme hændelse (prekært arbejde) er ved at beregne forholdet mellem to odds-værdier også kaldet odds-ratio (Kreiner 2007:415).

4.5.3 P-værdi, Konfidensintervaller og signifikans

I analysen gør jeg brug af p-værdien i analysen af mine resultater, for at se hvorvidt resultatet er statistisk signifikant. Et resultat siges at være statistisk signifikant ved en p-værdi der er mindre end 0,05. Er p-værdien mindre end 0,05 kan nul-hypotesen og afvises. En nul-hypotese er en hypotese, hvor man som udgangspunkt siger at der ikke er en sammenhæng mellem de udvalgte faktorer og fænomenet. P-værdien og brugen af den er meget omdiskuteret. Cohen sætter spørgsmålstegn ved, hvorfor netop 0,05 er gjort hellig. Cohen udtrykker at såfremt p-værdien, som vi afviser nul-hypotesen med, ikke kan fortælle os hvad sandsynligheden er for at nul-hypotesen er sand, da kan den heller ikke fortælle os noget om hvorvidt den alternative hypotese eller vores research er sand (Cohen 1990:1304-1312). Kirk mener, at vores fokus på p-værdi og afvisning af nul-hypotese distraherer os fra vores oprindelige mål om at beslutte, hvorvidt data støtter vores videnskabelige hypotese og er praktisk signifikant og brugbar. For at kunne bedømme videnskabelige hypoteser og praktisk signifikans er det derfor nødvendigt at udregne virkningens omfang og et konfidensinterval for omfanget af virkningen (Kirk 1996:746-759). I specialet gøres der brug af p-værdien i forlængelse af Kirks beskrivelse, hvor der ud over p-værdien også udarbejdes konfidensintervaller. I specialet opereres der med et signifikansniveau på 95 procent, hvilket betyder at der er en sandsynlighed på 5 procent, for at regressionen producerer et konfidensinterval, der *ikke* indeholder estimatværdien. Selve konfidensintervallet angiver et interval, som beskriver præcisionen af et estimat, altså angiver det et interval, hvor værdien for populationen med 95 procents sikkerhed er indenfor. Stikprøven vil aldrig være en perfekt repræsentation af hele population og der vil derfor altid være stikprøveusikkerhed, hvilket konfidensintervallet giver et billede af. Konfidensintervallet giver således et billede af variationen/spredningen i populationen. Jo smallere et konfidensinterval er, jo mere præcis er estimatet. I specialet bruges konfidensintervallet til at tydeliggøre usikkerheden, der er forbundet med viden fra stikprøven (Agresti & Finaly 2014:109-113).

4.6 Opsummering

I foregående kapitel er såvel den kvalitative, som kvantitative metode gennemgået. Det der drages videre til analysen er de to analysestrategier for henholdsvis den kvalitative, som den kvantitative analyse. I kapitel 5 pågår en analyse af de generative mekanismer ud fra den indsamlede empiri i form af interviews. Dernæst udarbejdes i kapitel 6 en analyse af de opstillede hypotetiske sammenhænge mellem alder/uddannelsesniveau og prekært arbejde, hvilket bygger på de kvantitative data. De to analyser udarbejdes ud fra en fællesnævner i form af Standing og MacDonalds teorier omkring prekært arbejde og unge. Slutteligt drages de to analyser sammen i en analyseintegration i kapitel 7, hvor de forudgående fund fra de to analysedele sættes i spil over for hinanden.

KAPITEL 5 – Analysedel I – kvalitativ analyse

I dette afsnit gennemføres en analyse af generative mekanismer i samfundsstrukturen, der højner risikoen blandt unge uden uddannelse eller med lav uddannelse, for at ende i prekariatet. Når der i denne forbindelse gøres brug af begrebet generative mekanismer, er der tale om de faktorer, processer, strukturer og mekanismer i og omkring uddannelsessystemet, der genererer og skaber fænomenet prekarisering af førnævnte gruppe af unge. Der søges efter tendenser og strukturer inden for uddannelsesområdet, beskæftigelsesområdet og arbejdsmarkedet, som bidrager til risikoen for prekarisering blandt gruppen af unge. Analysen laves på baggrund af seks kvalitative interviews. Formålet med den kvalitative analyse er at få belyst forskningsspørgsmål nummer 1: *Hvilke tendenser i strukturen genererer risiko, for prekarisering i samtiden for unge uden uddannelse eller med lav uddannelse i samtiden?* Analysen tager afsæt i programteorien, hvilket betyder at de temaer, der ledes efter i mine interviews er afledt af teorien. Derfor inddrages teorien under vejs til nærmere fortolkning via analysen. Strukturerne analyseres således ud fra arbejdsmarkedets parter fortællinger og erfaringer, som kan give et billede af samtiden.

5.1 Læsevejledning Analysedel I

I afsnit 5.2 udarbejdes en analyse af globaliseringen og den teknologiske udvikling på arbejdsmarkedet samt hvad denne betyder for de strukturer, der omgiver de unge og som genererer prekarisering og marginalisering. I slutningen af afsnittet tages desuden stilling til, hvorvidt der i det danske samfund findes modtræk, som kan mindske prekarisering.

I afsnit 5.3 pågår en analyse af udviklingen i uddannelsessystemet, herunder også den neoliberalistiske udvikling af velfærden. Især er fokus i dette afsnit på strukturer og tendenser i folkeskolen samt på erhvervsuddannelserne og gymnasierne, hvilke kan fremstå som barrierer og prekaritetsfælder for de unge med et lavt uddannelsesniveau. Herunder i særdeleshed hvilken betydning 95 procentmålsætningen samt praktik forbundet med uddannelse har for de unges risiko for prekarisering. Der tages løbende stilling til, hvorvidt der i uddannelsessystemet findes modtræk, der kan imødekomme prekarisering. Under beskrivelsen og analysen af modtræk inddrages det tredje tema, som er den neoliberalistiske udvikling af velfærden.

I afsnit 5.4 udarbejdes en sammenfatning af de observerede generative mekanismer, hvilken slutteligt fremstilles visuelt, således at det bliver tydeligt hvordan mekanismerne fungerer. Herunder inddrages begrebet prekaritetsfælder til nærmere fortolkning i en dansk kontekst.

I afsnit 5.5 udarbejdes der en delkonklusion, som besvarer forskningsspørgsmål 1.

5.2 Globalisering og teknologisk udvikling

Af programteorien fremgår det, at globaliseringen spiller en væsentlig rolle i ændringen af arbejdsmarkedet hen imod et fleksibelt arbejdsmarked. Globaliseringen har medført, at folkeskolen nu er underordnet den samfundsøkonomiske forestilling, og at ungdomsuddannelserne er gjort til redskab for økonomisk konkurrenceevne. Folkeskolen har til opgave at uddanne til arbejde og arbejdslivet, hvor det enkelte individ er underlagt markedets vilkår (Pedersen 2011: 169-201).

På det danske arbejdsmarked har globaliseringen også en betydning i udviklingen af arbejdsmarkedet, hvilket pointeres af flere af mine respondenter. De tilskriver globaliseringen en rolle, når det kommer til unges muligheder på arbejdsmarkedet i dag. Globaliseringen betyder, at det er blevet nemt for virksomhederne at rykke deres produktion til udlandet, hvilket bl.a. tilskrives den teknologiske udvikling. I mine interviews spores temaet omkring globalisering flere steder:

Hvis man tager industrien, så bliver de faglærte jobs og de ufaglærte utroligt automatiserede og globaliserede på den måde, at funktionerne er delt ud på mange flere på verdensplan (...) Man skal kunne agere som faglært i et meget automatiseret miljø, men der er også mange steder, hvor der er blevet indsat forskellig automatik og robotter, som man skal kunne programmere. Det handler om udviklingen på arbejdsmarkedet generelt. Det handler også om, at vi har et højt lønniveau og bliver ved med at have et højt lønniveau, hvilket betyder man skal kunne producere mere og være mere effektiv (...) (Uddannelseskonsulent, Fagbevægelsen)

I ovenstående citat beskriver uddannelseskonsulenten hvilken betydning han ser, at globaliseringen har haft. For det første har konsekvensen af globaliseringen været, at arbejdsfunktionerne deles ud på flere på verdensplan. For det andet er der sket en teknologisk

udvikling, hvor flere ting er blevet automatiseret. Dette fordrer, at man skal kunne betjene robotter. Slutteligt er det høje lønniveau i Danmark ensbetydende med, at de der arbejder skal være mere effektive og produktive. En anden interviewperson fortæller det samme omkring arbejdsmarkedets udvikling:

Det man kan sige er, at arbejdsmarkedet udvikler sig sådan i dag, at alle skal være dygtigere. Og det gælder både for ufaglærte, faglærte og for personer på videregående uddannelse, da det for alle grupper handler om, at vi har et arbejdsmarked i Danmark, hvor vi har en ret høj løn. Og det vil sige, for at tjene pengene hjem til den ret høje løn, jamen så skal man præstere rigtigt meget for lønnen kan man sige. (Direktør, tænketank)

Direktøren fortæller her, at arbejdsmarkedet udvikler sig på en måde, der betyder, at alle skal være dygtigere i dag. Det beskrives ligeledes hvordan det høje lønniveau i Danmark betyder, at der skal præstere meget på det danske arbejdsmarked, for at tjene pengene hjem. I citaterne kan der her spores en tendens som potentielt kan udgøre en risiko for de unge. Risikoen består i, at de unge uden uddannelse og manglende færdigheder muligvis ikke er deres løn værd for arbejdsgiverne, hvorfor de risikerer at blive fravalgt til fordel for det udenlandske marked eller andre med bedre kompetencer og mere employability. De unge synes slet og ret ikke dygtige nok til at kunne leve op til markedets krav, hvorfor de ikke levnes en plads på markedet. Tendensen ses dog ikke kun at omfatte unge uden uddannelse eller unge med lav uddannelse og unge generelt. Alle skal være dygtigere, så de er deres løn værd på markedet.

I begge interviews er der fokus på det danske lønniveau. Lønniveauet betyder, at den enkelte skal producere mere og være dygtigere. For at kunne konkurrere på det globale marked har det høje lønniveau betydet, at funktionerne spredes ud på flere på verdensplan samtidig med, at der bliver indsat robotter og automatik. For de unge betyder det, at de skal være dygtige, effektive og produktive, hvis de skal kunne tjene deres løn hjem. De står på den måde i konkurrence med lavtlønsområderne ude i verden, hvor produktionen er billig. Konkurrencen er dermed hård for de unge grundet det høje lønniveau. Samtidig skal de unge med lave færdigheder også konkurrere med teknologien i form af robotter. Udviklingschefen fra Arbejdsgiverforening Y fortæller:

For mig at se, de år jeg har været på arbejdsmarkedet, vil jeg sige det på den måde, at det bliver sværere og sværere at fastholde et job som ufaglært. De findes stadigvæk, men ikke i det omfang, som de gjorde for 40 år siden. I produktionen var der plads til, at man havde en arbejdsmand, der kom og fejede efter svendene, når de havde produceret et eller andet. Det er der slet ikke plads til i dag (...) De ekstra arme og ben der engang var behov for, vil der, for mig at se, heller ikke være plads til i fremtiden. Fordi den automatisering, der er sat i gang med robotter, robotteknologi og mobilrobotter er fremtidens arbejdsmænd.

(Udviklingschef, Arbejdsgiverforening Y)

Her beskrives netop den teknologiske udvikling og hvilke konsekvenser den har, for de arbejdsmænd, der før var plads til. Tendenserne omkring den teknologiske udvikling kan dog ikke siges alene at ramme de unge, da det er tendenser, der berører alle på arbejdsmarkedet. Dog er de unge potentielt særligt udsatte i forbindelse med, at deres employability er anderledes end de der har mange års erfaring. De unge har ingen erfaring, når de indtræder på arbejdsmarkedet, hvilket sætter dem i en særlig sårbar position, modsat de der har været mange år på arbejdsmarkedet. Dette stemmer overens med Standings teori, som netop fremhæver at de unge er særligt udsatte grundet manglende erfaring (Standing 2011:112-130). Potentielt kan dette betyde, at de unge fravælges til fordel for de, der har mere erfaring, og som følge af denne erfaring bedre kan tjene deres løn hjem. Standing nævner også lønnen i sin teori og siger, at denne trykkes i takt med globaliseringen og de deraf afledte forandringer på arbejdsmarkedet (Standing 2011:8-11). I en dansk kontekst forholder det sig ud fra empirien tilsyneladende anderledes, idet der i Danmark er tale om et generelt højt lønniveau. Danmark er et af de lande, der har de højeste indkomster generelt (detdanskearbejdsmarked.dk uå). Udviklingen betyder dermed, at de der skal bestride bestemte funktioner i f.eks. industrien skal være faglærte, da arbejdet er blevet mere teoretisk og bogligt. Lønniveauet betyder, at den unge skal kunne producere mere på samtidens arbejdsmarked. I Standings teori fører den lave løn til prekarisering, men i en dansk kontekst kan den høje løn potentielt udgøre en barriere for nogle unge. Dette sker primært, hvis den unge ikke kan leve op til udviklingen, hvor teoretisk viden er så vigtig. Hvis en ung træder ind på arbejdsmarkedet uden uddannelse og ikke har den fornødne teoretiske viden, til at betjene

robotter, som skal effektivisere produktionen, så ses der her en tendens til, at dette får betydning for virksomheden. Virksomheden kan således få svært ved at følge med i den globale konkurrence, hvor der produceres til lave lønninger rundt omkring i verden. Det bliver således ikke muligt, at kunne oppebære det høje lønniveau i Danmark. I den danske kontekst har globaliseringen ikke afstedkommet lønnedgang modsat det Standing beskriver i sin teori. I stedet får det høje lønniveau potentielt en betydning for den unges mulighed, for indtræden på arbejdsmarkedet. Denne afhænger nu af, hvorvidt den unge er i besiddelse af de nødvendige kundskaber i form af viden og effektivitet. Dette kan potentielt få den konsekvens, at såfremt den unge ikke kan leve op til dette, er der ikke plads til vedkommende, som dermed ender i en prekær situation. På den måde fungerer globaliseringen og teknologiseringen sammenholdt med det høje lønniveau potentielt som en generativ mekanisme, der øger risikoen for prekarisering af nogle unge. Det høje lønniveau betyder altså, at det er for dyrt at producere i Danmark, og såfremt der produceres i Danmark kræver dette dygtighed, viden og effektivitet fra den enkelte unge. For det første flyttes de arbejdsfunktioner, som ikke kræver så meget at betjene til lavtlønsområderne, hvilket afskærer de unge fra disse stillinger. For det andet kræver de funktioner, der er tilbage meget mere af de unge, hvilket nogle ikke kan leve op til.

I forbindelse med analysen af globaliseringen bliver det tydeligt, at udviklingen på arbejdsmarkedet sammenholdt med det høje lønniveau har konsekvenser. Af mine interviews fremgår der således en tendens til, at den høje løn sammen med globaliseringen er forbundet med en udvikling af det danske arbejdsmarked, der går i retning af stigende efterspørgsel på stærke boglige kompetencer, som skal sikre Danmark i den globale konkurrence. En interviewperson fortæller f.eks.: *"Hvis du ikke har nogen uddannelse, så kommer du desværre ikke i betragtning på mange arbejdspladser, så derfor er dette med, kun at være uddannet af arbejdsmarkedet, bare blevet rigtig svært (...)"* (Konsulent, arbejdsgiver & interesseorganisation). Dette viser hvor vigtigt uddannelse er, for at kunne tilfredsstille arbejdsmarkedet og understreger derfor vigtigheden af uddannelse. Dette betyder samtidig at manglende uddannelse potentielt stiller, de unge der ikke har en uddannelse dårligere på arbejdsmarkedet. Udviklingen af arbejdsmarkedet betyder således, at der er sket en ændring, hvor dem med uddannelse favnes. Den afledte effekt heraf er, at risikoen for at udstøde de unge uden uddannelse øges. En anden interviewperson fortæller:

Det faglærte er blevet mere teoretisk og mere bogligt, og man skal kunne nogle andre analytiske ting. Det handler om udviklingen på arbejdsmarkedet generelt. Det handler også om, at vi har et højt lønniveau og bliver ved med at have et højt lønniveau, så derfor skal man også kunne producere mere og være mere effektiv, så de [medarbejderne red.] skal have stigende kompetencer (Uddannelseskonsulent, Fagbevægelsen).

Uddannelseskonsulenten beskriver her, hvordan der er sket en udvikling hen imod mere teoretiske og boglige kompetencer på arbejdsmarkedet, som synes direkte afledt af globaliseringen og det høje lønniveau. Når uddannelseskonsulenten udtrykker dette kan det udledes, at konkurrencedygtighed på markedet er afledt af, at den unge er effektiv. Dette fordrer imidlertid, at strukturerne må tilpasses, således at strukturerne bidrager positivt i konkurrencen. Pedersen beskriver dette som *strukturel konkurrence*. Gennem den strukturelle konkurrence opnås der fordele ved at konkurrere på de strukturelle rammebetingelser. En måde at gøre dette på er ifølge Pedersen gennem udvikling af rammebetingelserne for arbejdskraftens kompetencer, altså ved udvikling af f.eks. uddannelsesstrukturen (Pedersen 2011:50). I forudgående citater fremgår det, at uddannelse og herunder boglige kompetencer er en vigtig faktor, for at kunne konkurrere på arbejdsmarkedet. Udviklingen af uddannelsesstrukturen, som Pedersen taler om, er et af de mest gennemtrængende temaer i de interviews, der er afholdt i forbindelse med specialet.

5.2.2 Opsummering

I empirien bliver det tydeligt, hvilke tendenser globaliseringen har været bidragende til at skabe i uddannelsessystemet, i form af tiltagende fokus på boglig viden. Disse tendenser er på den ene side, i lyset af ovenstående, potentielt bidragende til prekarisering af de unge, der ikke formår at leve op til dette og udgør derfor en risiko. På den anden side er en udvikling af uddannelsessystemet også positiv, idet den sikrer, at mange unge gøres klar til at leve op til de krav, som arbejdsmarkedet stiller. Uddannelse giver de unge kompetencer og forudsætninger, til at begå sig i den globaliserede verden, som er den virkelighed, der venter dem på arbejdsmarkedet. Således er tendensen omkring globalisering og de ændrede strukturer, der afledt af denne udvikling, ikke udelukkende en barriere. Dog kan strukturerne for de unge, der ikke kan leve op til kravene, potentielt generere en prekaritetsfælde. Denne prekaritetsfælde har nogle

unge svært ved at undslippe, grundet de ændrede strukturer på både arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet, som netop ikke tilgodeser netop dem. Globalisering kan således sige at udgøre en tendens, der øger risikoen for prekarisering af unge, der ikke kan efterkomme markedets krav om uddannelse og boglige kundskaber. I det følgende analyseres der på uddannelsessystemets udvikling, for at tydeliggøre nogle af de tendenser der ligger heri, som udgør en risikofaktor for de unge med lavt uddannelsesniveau eller uden uddannelse.

5.3 Udviklingen i uddannelsessystemet

Med denne del af analysen kommer jeg ind på temaet *udvikling i uddannelsessystemet*. Temaet er udvalgt, da dette er et af de mest fremtrædende temaer i den indsamlede empiri og skal dermed bidrage til en belysning af tendenser og strukturer i uddannelsessystemet, som kan have betydning for prekarisering af unge. I analysen af uddannelsessystemet inddrages endvidere de modvirkningstræk til prekarisering, der forefindes i den danske struktur, herunder også den neoliberalistiske udvikling på beskæftigelsesområdet.

I Danmark har alle børn undervisningspligt fra det år, hvor de fylder seks år. Når folkeskolen er afsluttet efter niende eller tiende klasse har de unge mulighed, for at vælge forskellige ungdomsuddannelser, som blandt andet tæller gymnasiet og erhvervsskolerne. I analysen af uddannelsessystemets strukturer tages udgangspunkt i den del af uddannelsessystemet, der omfatter folkeskolen, erhvervsuddannelserne og gymnasierne, hvilket er den del af uddannelsessystemet, der vurderes relevant at belyse i henhold til de unge uden uddannelse eller med lav uddannelse. Der indledes med en analyse af uddannelsessystemet, hvor fokus er på de strukturelle betingelser, der højner risikoen for prekarisering. Altså pågår der en analyse af de generative mekanismer i form af tendenser og strukturer i uddannelsessystemet, der bidrager til prekarisering af unge med lav uddannelse og unge uden uddannelse. I den indsamlede empiri er der tre faktorer inden for uddannelsessystemets udvikling, der træder særligt frem. Der er her tale om 95 procent målsætningen, adgangskravet til erhvervsuddannelserne og obligatorisk praktik i forbindelse med erhvervsuddannelserne, som gennemgås i det følgende.

5.3.1 95 procent målsætningen

I 2012 udarbejdede regeringen som led i den europæiske 2020 plan den såkaldte 95 procent målsætning, hvilken er en målsætning om at 95 procent af alle unge på en årgang i 2020 skal

påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse (Undervisningsministeriet 2016). Flere interviewpersoner peger på 95 procentmålsætningen, som årsag til udviklingen af uddannelsessystemet:

95 procentmålsætning, som på mange måder er en rigtig smuk tanke og ide på det langsigtede plan. (...) den kan muligvis være med, til at skabe problemer for den gruppe af unge, der ikke kan klare det, på den måde vi laver uddannelse på i dag. Fordi man bliver påtvunget den uddannelsesdagsorden, der er sat. Det starter allerede med, at man i 8. klasse, faktisk får etiketten, at du dur ikke til denne her form [boglig læring red.], så du kan ikke noget. Det har man sgu godt vidst hele folkeskolen, at man har været dårlig til. Nu får man oven i købet etikken med, at når du er færdig med folkeskolen, så dur du heller ikke, til det du skal ud til(...) Men der fortsætter uddannelsesdagsordenen, og så sker der det, at folk [de unge red.] faktisk søger uddannelse efter folkeskolen. De unge, har allesammen søgt uddannelse (ungdomsuddannelse red.), og det vil sige, at de følger den agenda, der er sat af den ene eller grund. Af mor eller far eller vejleder eller bare fordi de vil være en del af flokken. Så sker der det, at de får nederlag der fra. (Næstformand, Uddannelsesforening)

Næstformanden udtrykker her først, hvordan 95 procent målsætningen kan være med til at skabe problemer. Af citatet fremgår hvorledes den måde der laves uddannelse på i dag påtvinger den unge en uddannelsesdagsorden, som indeholder boglig læring. Her skildres det, hvordan uddannelsesdagsordenen betyder, at de unge rent faktisk søger ind på en ungdomsuddannelse, hvor de så efterfølgende får nederlag, når de finder ud af, at de ikke leve op til uddannelsesdagsordenen.

Det næstformanden fortæller, kan være et udtryk for, hvordan hele 95 procent målsætningen er med til at påvirke udviklingen af uddannelsessystemet. Udviklingen synes at bestå i et fokus på boglig kunnen og videreuddannelse. 95 procent målsætningen bidrager til at sætte en uddannelsesdagsorden, som for nogle af de unge kan være svær at leve op til. Grundet denne dagsorden, som er slået igennem, forsøger de unge at leve op til målet om uddannelse, hvilket for nogle unge er forbundet med nederlag. Udviklingen af uddannelsessystemet er dog allerede slået

igennem i folkeskolen, hvor de unge, der ikke har de tilstrækkelige boglige kundskaber får svært ved at leve op til 95 procent målsætningen og uddannelsesdagsordenen, og allerede her møder nederlag. Gennem folkeskolen og uddannelsesdagsordenen bliver de unge altså presset ud i uddannelse, som på den ene side muligvis ikke er den rette vej at gå for alle, da presset skaber nederlag for nogle unge. På den anden side kan uddannelsesdagsordenen dog også betyde, at de der har en grad af potentiale sørger for at udnytte det. Derfor kan uddannelsesdagsordenen ikke udelukkende siges at være negativ. Uddannelsesdagsordenen kan dog potentielt stadig påvirke til nederlag blandt dem, der ikke kan leve op til dagsordenen. Nederlaget er, som jeg tolker det, i denne sammenhæng toledet, da nederlaget både ligger i selve den bedømmelse, som folkeskolen laver, i forhold til hvorvidt den unge er uddannelsesparat. Samtidig med det også kan opstå, når den unge starter på en uddannelse som foreskrevet, men herefter ikke formår at gennemføre og må droppe ud. På den måde oplever nogle unge allerede her, at de ikke kan leve op til samfundets krav. Fremtidig uddannelse bliver således forbundet med usikkerhed, idet nogle unge ikke kan leve op til kravet, hvilket de eksplicit får pointeret i folkeskolen imens andre forsøger og siden hen må droppe ud.

Opsummerende udgør den tendens der ligger i uddannelsessystemet, hvor unge presses til uddannelse, potentielt en risiko for prekarisering. Det samme gør sig gældende for selve udviklingen af uddannelsessystemets strukturer, der i samtiden fordrer boglige kundskaber. Der ligger således en latent prekaritetsfælde her i, da det for nogle unge betyder, at de afskæres fra uddannelsessystemet. Kædes dette sammen med, at arbejdsmarkedet i dag, som kræver uddannelse blandt sine medarbejdere, for at være konkurrencedygtige, er gruppen uden uddannelse særligt udsat. På denne måde får 95 procent målsætning og udviklingen som følge heraf, yderligere den betydning, at nogle unge i sidste ende eventuelt afskæres fra arbejdsmarkedet og dermed er i risiko for prekarisering. Når 95 procent målsætningen tilsyneladende har så stor betydning for udviklingen af uddannelsessystemet findes det relevant at belyse, hvilke tendenser, der har bidraget til målsætningens fremkomst. En af interviewpersonerne har en forklaring på dette:

Problemet var, at samtidig med at antallet af ufaglærte arbejdspladser i industrien faldt og globaliseringen blev en realitet, blev fokus sat på uddannelse – og med 95

procent målsætningen var det alene de boglige uddannelser, der blev peget på som relevante. "Det gjorde vi på baggrund af, at vi sagde vi skulle leve af viden og ikke producere. Og viden blev sat til boglig viden. Produktionen skulle fremover foregå i lavtlønsområder ude i verden, så omkostningerne kunne mindskes, mens udviklingsdelen skulle være hjemme.

Og her mener jeg første fejl skete, for så definerede vi alene viden som akademisk og teoretisk viden, og så sagde vi; okay vi skal leve af viden, vi skal være dygtige og så siger vi dygtighed handler om antallet af ects-point. De to ting var fatale, fordi vi aldrig satte os ned og definerede, hvad dygtighed og viden bestod i.
(Erhvervsuddannelseschef, Arbejdsgiverforening X)

De to citater fra erhvervsuddannelseschefen sættes her i forlængelse af hinanden, da de begge adresserer den akademiske og boglige viden. Der tales om to elementer i citaterne. For det første peges der på 95 procent målsætningen og hvordan den er med til at understrege, at boglige uddannelser alene er relevante. Viden bliver defineret som akademisk samt teoretisk viden og dygtighed måles ud fra antallet af ECTS-point. Om årsagen til dette udtrykkes, hvorledes et fald i antallet af arbejdspladser i industrien og globaliseringen var med til at sætte fokus på uddannelse. Dette skete da produktionen fremover skulle foregå i lavtlønsområder ude i verden og udviklingsdelen skulle være hjemme i Danmark.

Af citatet kan der udledes to ting, som dog ikke er uafhængige af hinanden. Både Standing og Pedersen nævner en udvikling af uddannelsessystemet, hvor både uddannelserne selv og de unge via uddannelserne gøres afhængig af markedets betingelser. Ovenstående citatet viser, at denne udvikling også har fundet sted i en dansk kontekst. Globaliseringen fordrer, at produktionen rykkes ud i lavtlønsområder, således at den bliver konkurrencedygtig på det globale niveau. På denne måde er selve produktionen ikke længere til stede i en dansk kontekst, hvorfor de stillinger, der er i produktionen ikke længere er tilgængelige i Danmark og for de ufaglærte her i landet. I stedet bliver udgangspunktet, at man i Danmark skal leve af boglig viden, og at denne viden skal bruges på udvikling, som man derfor beholder i landet. Globaliseringen har dermed været med til at skubbe uddannelse i retning af boglig viden, hvilket slår igennem via 95 procent målsætningen. 95 procent målsætningen på uddannelsesområdet er således udtryk for denne udvikling, hvor viden

skal være akademisk viden, for at imødekomme markedet. 95 procent målsætningen kan dermed siges at have bidraget til at udvikle uddannelsessystemet i retning af viden, som værende det eneste rigtige. Ved at definere viden som akademisk viden er det blevet gjort tydeligt over for de unge, deres forældre og alle voksne på arbejdsmarkedet, at det er viden man skal leve af. Dette betyder, at flere unge vælger gymnasiet. En konsulent fra en interesse- og arbejdsgiverorganisation fortæller:

Man lærer jo, at hvis man er god, så kommer man i gymnasiet og hvis du ikke er det, så bliver du en fiasko. Så er det klart, at der er nogle unge som ville have haft bedre af, at søge ind på en erhvervsuddannelse og have et godt liv med det. De føler, at "den vej vil jeg ikke gå. (Konsulent, Interesse og arbejdsgiverorganisation)

Af citatet fremgår det hvordan de unge lærer, at gymnasiet er forbundet med at være god, og hvis den unge ikke er så god, at han/hun kan komme i gymnasiet, så er det forbundet med fiasko.

Der er her tilsyneladende tale om en vareliggørelse af de unge, hvilket kan udledes af, at de netop vælger de boglige uddannelser, da de forbinder dette med at tilfredsstille markedet. Gennem skolen lærer eleverne således at blive gode arbejdstagere på markedets præmisser. Det betyder i mellem tiden, at de fravælger erhvervsuddannelserne, selvom dette kunne være den rette vej for dem. Valget bliver truffet på baggrund af den udvikling, som uddannelsessystemet har undergået og som arbejdsmarkedets parter har været en del af med indførelsen af 95 procents målsætningen, hvilket underbygges af følgende citat udtalt af Erhvervsuddannelseschefen fra arbejdsgiverforening X:

(...) Og så fik vi gjort tydeligt for de unge og deres forældre, og alle de voksne der var ude på arbejdsmarkedet, at vejen frem, var at gå den boglige vej. Vi fik sagt til dem, at hvis du skal være dygtig og hvis du skal have viden, som er det vi skal leve af, så skal du tage en uddannelse og helst en længere videregående uddannelse. Og det viste vi med al tydelighed, fordi vi [arbejdsgiverne red.] også sagde det. Derfor skal 95 pct. have en ungdomsuddannelse, og ud af de 95 skal 60 have en videregående uddannelse (...). (Erhvervsuddannelseschef, Arbejdsgiverforening X)

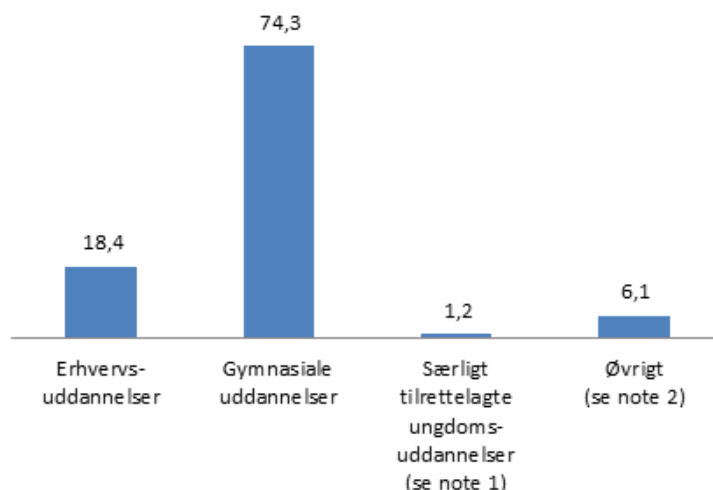
I ovenstående citat ses føromtalte fokus på boglig viden som værende vejen til arbejdsmarkedet. Denne tankegang og udvikling er blevet virkelig i sine konsekvenser, da målsætningen om at flere skal vælge gymnasiet i den grad har sat sig igennem. Udviklingschefen fra Arbejdsgiverforening Y fortæller:

Som jeg ser det i dag, så har vi en problemstilling at 3/4 dele af de unge, der går ud af folkeskolen, både 9 og 10 klasse, jamen de søger gymnasiet. Og det giver det problem, at dem der ikke falder ud, men går de her 3 år og får deres almene studentereksamen, der er en stor del af dem, der ikke har mulighed, for at læse videre, enten fordi deres karaktergennemsnit er for lavt eller fordi de har mistet lysten. Mange af dem kommer ud i ufaglærte jobs her og nu. Det vil sige de får en stilling i Bilka ved kasselinjen eller ude på trælasten eller kølefirmaet, frysehuset eller hvad det nu er. Og det er jo oftest i midlertidige jobs. Det kan selvfølgelig også være længerevarende og faste jobs, men mange af dem går fra gymnasiet med en studentereksamen og så ud i ufaglærte jobs og bliver måske ikke så fast polstret til arbejdsmarkedet. (Udviklingschef, Arbejdsgiverforening Y)

Udviklingschefen i Arbejdsgiverforening Y beskriver her, hvordan tre fjerdedele af de unge vælger gymnasiet, samt hvilken konsekvens det kan have, for de der ikke får et karaktergennemsnit, der kan bære dem videre til en videregående uddannelse. Mange af disse kommer ud på det ufaglærte arbejdsmarked og bliver måske ikke fast polstret til arbejdsmarkedet. Dette kan tolkes på to måder, både i betydningen, ikke at blive klædt ordentlig på til arbejdsmarkedet, men også i betydningen af manglende varig tilknytning til arbejdsmarkedet. Umiddelbart forekommer begge tolkninger plausible i nærværende kontekst.

I forbindelse med citatet vælger jeg her at inddrage den seneste opgørelse fra optagelse.dk, hvor det fremgår hvilke ungdomsuddannelser, de unge har søgt ind på. Som det ses af figur 3 (næste side) har hele 74,3 procent søgt ind på gymnasiet i 2015 imens kun 18,4 procent har søgt ind på en erhvervsskole.

Figur 3 – Fordeling af ansøgninger 2015

Note 1: Omfatter egu, ungdomsuddannelse for unge med særlige behov samt kombineret ungdomsuddannelse.

Note 2: Omfatter produktionsskole, ungdomshøjskole, VUC, udlandsophold, arbejde og andet.

Kilde: Styrelsen for It og Læring baseret på udtræk fra optagelse.dk.

Figur 3 understreger hvordan 95 procent målsætningen er gennemtrængende og hvordan tilpasningen til markedet af uddannelsessystemet er slået igennem, hvilket viser sig ved, at de unge vælger uddannelse der er samstemmende med forestillingen omkring akademisk viden, der forbindes med succes. Dermed kan udviklingen af uddannelsessystemet, der er fulgt med 95 procent målsætningen og har gjort uddannelser markedsafhængige siges at udgøre en barriere, da den bidrager til, at flere vælger den boglige vej i form af gymnasiet. Det essentielle er dog ikke at flere vælger gymnasiet, men derimod at ikke alle unge er egnede til gymnasiet. Det betyder, at nogle gennemfører gymnasiet med så dårlige resultater, at de ikke kan blive optaget på en videregående uddannelse. En gymnasial uddannelse alene giver ikke i sig selv nogen garanti for en plads på arbejdsmarkedet, da formålet med denne netop er at klæde de unge på til en videregående uddannelse. Problemet med valget af en gymnasial uddannelse er således, at den fungerer som en studieforberegende og almindannende uddannelse, der giver grundlag for videregående uddannelse (Gymnasieloven §1). Mange unge tror det er vejen til succes, men for nogle er det falske løfter. Standing beskriver, hvordan universitetsuddannelserne er forbundet

med falske løfter, da der ikke er garanti for et arbejde, når du er færdig (Standing 2011:67-78). Jeg følger denne tankegang, som jeg her kobler til også at gælde i gymnasiet i en vis grad.

5.3.1.1 Opsummering

Sammenfattende kan det siges, at det alene at påbegynde en gymnasieuddannelse og færdiggøre den ikke nogen garanti for, at den unge efterfølgende kan læse videre, hvis dennes resultater ikke er tilstrækkelige. Endvidere er en gymnasieuddannelse alene ikke nogen garanti for et arbejde. På denne måde øger udviklingen af uddannelsessystemet, hvor der gives et indtryk af, at viden og boglige kundskaber er vejen til succes, potentielt risikoen for, at de der ikke besidder evnerne til at gennemføre eller efterfølgende læse videre, ender i en prekær situation på arbejdsmarkedet. Igennem folkeskolen har de unge altså fået at vide, at uddannelse er en garanti for et arbejde, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet med gymnasiet. Det betyder, at såfremt den unge derfor ikke kan leve op til kravene, for at komme ind på en videregående uddannelse, så er der en tænkelig risiko for, at den unge falder ud af systemet. På denne måde fungerer hele tendensen omkring viden, som den bedste vej til succes dermed som en generativ mekanisme, der potentielt højner risikoen for prekarisering af unge, der ikke kan leve op til kravene.

5.3.2 Adgangskrav på erhvervsuddannelserne

Et andet eksempel på akademiseringen i uddannelsessystemet ses også på erhvervsuddannelsesområdet, som har undergået en stor udvikling. Formålet med Erhvervsuddannelsesreformen af 2015 er at gøre erhvervsuddannelser bedre og mere attraktive, således flere unge vælger denne vej. Dette sker, ved at give erhvervsskolerne et kvalitetsløft, hvilket indebærer mere boglig undervisning samt indførelsen af et adgangskrav på 02 i dansk og matematik og et loft bestående af tre forsøg til at gennemføre uddannelsen (Undervisningsministeriet 2014). Med erhvervsuddannelsesreformen har uddannelserne fået et mere bogligt indhold, hvormed der er sket en udvikling mod et øget fokus på boglig viden. Dette kommer endvidere til udtryk ved, at erhvervsuddannelserne skal være adgangsgivende til akademiuddannelser mv., når den unge står med sit svendebrev i hånden (Undervisningsministeriet 2014). Dermed er der i erhvervsuddannelserne fokus på videre uddannelse. Med indførelsen af adgangskravet er man med til at udelukke nogle af de unge, som ikke besidder de boglige kundskaber. Direktøren fra en tænketank fortæller: "(...) det

[karakterkravet red.] risikerer at gøre gruppen af udsatte unge større (...)" (Direktør, tænketank). Direktøren fortæller her, at karakterkravet er med til at gøre gruppen af udsatte unge større. Dermed kan det udledes at karakterkravet er med til at udelukke nogle unge, som ikke kan leve op til kravet. Udviklingschefen for arbejdsgiverforening Y fortæller følgende i forbindelse med karakterkravet:

Jeg må ærligt indrømme, at vi får en periode nu her på et år eller tre, hvor vi får nogle der kommer til at sidde fast i systemet [beskæftigelsessystemet]. Så jeg håber at folkeskolen er vokset med den reform opgave de har (...) Jo der er nogen der vil hænge og dem har jeg ikke en løsning på, men der vil være nogle der falder ned mellem de to kløfter [mellem folkeskole og ungdomsuddannelse red.] vi har i øjeblikket.
(Udviklingschef, Arbejdsgiverforening Y)

I citatet refereres til, hvordan karakterkravet i en periode betyder, at nogle unge sidder fast i beskæftigelsessystemet, og at nogle af de unge, der ikke kan leve op til det boglige krav falder mellem to stole. Hertil tilskrives folkeskolen opgaven med at klæde de unge på til ungdomsuddannelse, hvilken tilsyneladende ikke hidtil er løst tilstrækkeligt.

Dermed tydeliggøres det, hvordan udviklingen af uddannelserne potentielt er med til at påvirke risikoen for, at unge prekariseres. Dette sker med adgangskravet som er med til at udelukke de unge, der ikke er i besiddelse af de boglige færdigheder. Flere af interviewpersonerne fortæller, hvordan folkeskolen har fejlet i at klæde de unge ordentligt på og give dem de boglige kompetencer der skal til, for at de kan begå sig på ungdomsuddannelse. De der ikke har fået disse kompetencer er således i risiko for at falde i en kløft, da de ikke kan komme videre fra folkeskolen til en ungdomsuddannelse. Dette kan betegnes som en prekaritetsfælde, som betyder at nogle unge kommer til at sidde fast i beskæftigelsessystemet. MacDonald gør brug af Quintini til netop at understrege, hvordan de unge med lav grad af uddannelse er i en særlig risiko, for at hænge fast i arbejdsløshed: *"Some young people, particularly those with low educational attainment, can find it very hard to escape from spells of unemployment/inactivity punctuated by spells of employment, often on temporary contract"* (fra: Furlong 2009:169). Ud fra ovenstående kan det således udledes, at adgangskravet, som afskærer nogle unge, fra at komme ind på en uddannelse er med til at højne risikoen for, at nogle sidder fast i en prekaritetsfælde. Når de unge udelukkes fra

uddannelse får de desuden ikke mulighed for at højne deres uddannelsesniveau, og hermed også deres employability. Det lave uddannelsesniveau øger dermed deres risiko for arbejdsløshed og for at ende i prekære ansættelser. I en dansk kontekst findes der dog et modvirkningstræk, der skal sikre at de unge ikke sidder fast i arbejdsløsheden, og som skal hjælpe de unge i deres transitionsproces fra folkeskolen til en ungdomsuddannelse. Dette modvirkningstræk beskrives nedenfor.

5.3.2.1 Modvirkningstræk

I Danmark findes der en række forberedende tilbud, som har til hensigt at forberede unge, der står uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet til at kunne gennemføre en uddannelse. Næstformanden for en uddannelsesforening fortæller følgende omkring de forberedende tilbud:

(...) hele den agenda [uddannelsesagenda red.] vi har sat op, den producerer måske det vi står overfor som problem. Det har man i Danmark hensat til, at skulle løses ved, at man lavede nogle forberedende forløb (...) per definition og lovgivningsmæssigt, har tilbuddene haft den intention, at skulle forberede de unge til at gå ind i uddannelse. Hele det her set-up er kun et skrivebords-set up, for det ikke har fungeret sådan. Det har fungeret sådan, at de unge først starter i de her uddannelser [ungdomsuddannelse red.], og så bliver de ved med at se, om de kan gennemføre dem, og på et eller andet tidspunkt dropper de definitivt ud. Så møder de om ikke andet, når de er 18 år og hvis de er ledige, kontanthjælpssystemet med en uddannelsespligt. Og der prøves endnu engang i det der system [uddannelsessystem red.]. Ellers søger man hen mod de forberedende forløb. Det er jo ikke forberedende vel, det er jo i virkeligheden dropout situationen i stedet. Det er efterbehandling.
(Næstformand, Uddannelsesforening)

Et af modvirkningstrækkene i den danske kontekst er *uddannelsespålægget* i beskæftigelsesindsatsen. Uddannelsespålægget skal sikre, at de unge får en uddannelse, således de kan imødekomme arbejdsmarkedets krav og dermed gøres uafhængige af beskæftigelsessystemet. Standing beskriver hvorledes den liberalistiske workfare tankegang betyder, at man i dag kan få understøttelse, så længe ens adfærd er på en bestemt måde, hvilket inkluderer, at man skal acceptere aktivering og praktik. Hertil kommer at staten forsøger at gøre

ydelserne så lidt attraktive, at de fleste vil tage et job i stedet (Standing 2011:246-251). Den neoliberalistiske udvikling har ligeledes influeret velfærden i Danmark, på den måde som Standing beskriver. Dette kommer til udtryk ved, at unge under 30 år i beskæftigelsessystemet får en nedsat ydelse svarende til SU-sats (Lov om aktiv socialpolitik). Herudover er der i beskæftigelsessystemet fokus på aktivitet, hvilket de unge har pligt til. De unge tilskyndes til aktivitet med et økonomisk incitament i form af et aktivitetstillæg ved deltagelse i et aktivt tilbud. Hertil kommer, at unge uden uddannelse kan få et pålæg om uddannelse (Lov om aktiv socialpolitik). Hertil kommer, at unge uden uddannelse kan få et pålæg om uddannelse. Alt dette skal sikre, at de unge styrer mod uddannelse. Hvorvidt uddannelsespålægget modvirker prekarisering og marginalisering på arbejdsmarkedet kan der sættes spørgsmålstegn ved. Direktøren for en tænketank fortæller: *"Uddannelse er vigtigt, men spørgsmålet er om uddannelsespålægget er den rigtige løsning. Grundlæggende er jeg skeptisk overfor, om man kan tvinge folk i uddannelse, da uddannelse kræver en vis motivation, for at det giver mening (...)"* (Direktør, Tænketank). Direktøren beskriver her, at det er svært at pålægge unge at tage en uddannelse, da en succesfuld uddannelse forudsætter, at den unge er motiveret. Hvis den unge ikke er motiveret, risikerer man ikke at få noget ud af det. Flere af interviewpersonerne påpeger denne udvikling i beskæftigelsessystemet, og er skeptiske overfor, hvorvidt den har effekt. Erhvervsuddannelseschefen fra Arbejdsgiverforening X fortæller følgende omkring UU-vejledernes mulighed, for at flytte de unge i retning af uddannelse via uddannelsespålægget eller de forberedende tilbud:

Jeg synes vi er blevet blindt uddannelsesfokuseret. I nogle år var vejledning svaret på alt. Jeg synes vi har fået lidt det samme i uddannelsessystemet, hvor uddannelse bare er svaret på alt.

(...) det er kun gået den gale vej. Vi har ikke fået flyttet, at der er 20 pct., der ikke kommer i gang med en ungdomsuddannelse. Vi har ikke fået flyttet ved, at der er flere der vælger erhvervsuddannelsesvejen. Det er en fiasko. Jeg skælder ikke ud på UU-vejlederne, for de har ikke haft muligheden i forhold til den måde de skulle gøre det på (...). (Erhvervsuddannelseschef, Arbejdsgiverorganisation X)

Erhvervsuddannelseschefen fortæller her, hvordan fokus i samfundet har skiftet fra vejledning som svar på alt til uddannelse som svar på alt. Dette store uddannelsesfokus, herunder uddannelsespålægget, har dog ikke rykket ved, at der er 20 procent, der ikke kommer i gang med en ungdomsuddannelse, hvilket viser at uddannelsespålægget ikke nødvendigvis skubber de unge i retning af den ønskede adfærd, som er at påbegynde og gennemføre en uddannelse. Af ovenstående kan udledes, at uddannelsespålægget ikke fungerer som modvirkningstræk i bred forstand. For det første har uddannelsespålægget ingen effekt på, at nogle unge er afskåret fra erhvervsskolerne grundet adgangskravet. For det andet er uddannelse kun realistisk, hvis den der skal gennemgå uddannelsen er motiveret herfor og har kompetencerne hertil. Hertil kommer at de der pålægges uddannelse allerede er en del af prekariatet idet de er arbejdsløse. Standing beskriver hvordan, hvordan de der befinder sig i denne situation kan reagerer på forskellige måder. De kan reagere med bl.a. anomi. Anomi er en følelse af passivitet, der udspringer af fortvivlelse og er ifølge Standing, et resultat af den sløvhed, der er forbundet med nederlag sammensat med den fordømmelse, som politikere og middelklassen tillægger de, der befinder sig i prekariatet, hvor de revser dem som dovne, uværdige og uden mål med livet (Standing 2011:33-34). De unge der ikke har kompetencerne er derfor i risiko for at reagere med anomi, idet de møder nederlag ved ikke at kunne leve op til uddannelsesdagsordenen. Dermed kan uddannelsespålægget potentielt have den modsatte effekt end tiltænkt.

5.3.2.2 Opsummering

Den strukturelle ændring af erhvervsuddannelserne betyder, at nogle unge udelukkes fra uddannelse og hermed ikke får mulighed, for at højne deres uddannelsesniveau. Dette betyder, at de får svært ved at højne deres employability og gøre sig attraktive for arbejdsmarkedet. Det lave uddannelsesniveau øger dermed potentielt nogle af de unges risiko for arbejdsløshed og for at ende i prekære ansættelser. I en dansk kontekst er der dog modvirkningstræk, der skal sikre at de unge ikke sidder fast i arbejdsløsheden. Et modvirkningstræk er uddannelsespålægget, som skal hjælpe de unge i deres transitionsproces fra folkeskolen til en ungdomsuddannelse. Dog virker dette modvirkningstræk tilsyneladende ikke overfor alle unge, da det er svært at pålægge unge uddannelse, idet en succesfuld gennemførelse fordrer motivering og de rette (boglige) kompetencer.

5.3.3 Obligatorisk praktik

I dette afsnit vendes blikket mod praktikker. Det undersøges hvordan forholdene omkring praktikkerne er for gruppen af unge, der er i gang med uddannelse. I en dansk kontekst er praktikker, elevpladser og lærlingeordninger en obligatorisk del af erhvervsuddannelsessystemet, hvorfor det ikke kun er færdiguddannede, der kommer i praktik. Et af de problemer, som Guy Standing nævner i sin teori omkring prekært arbejde er netop praktikker. Standing beskriver praktikker som et moderne fænomen, hvor studerende, nyligt færdige studerende og de der venter på at starte studie, arbejder til en ringe løn og derfor kan betragtes som working poor. Risikoen ved denne type ansættelser er, at de mennesker der arbejder under sådanne forhold er i risiko for, at miste deres rettigheder og ende i prekariatet (Standing 2011:10-44). Praktikkerne er som nævnt en obligatorisk del af erhvervsuddannelserne. For at kunne færdiggøre og gennemføre en erhvervsuddannelse er det derfor et krav, at den unge har været i praktik i det antal uger, som den enkelte uddannelse foreskriver. I en årrække var det, som nævnt i nedenstående citat, svært at få virksomheder til at tage de unge i praktik, da de bandt sig for 3,5 år. Dette var et problem, da det gjorde det svært for unge at færdiggøre deres uddannelse. Derfor udarbejdede arbejdsmarkedets parter nogle kortere uddannelsesaftaler, som skulle gøre det mere gunstigt for arbejdsgivere at tage de unge i praktik eller i lære. Igennem mine interview er det blevet tydeligt, hvordan disse aftaler har haft en stor betydning for praktikområdet på erhvervsuddannelserne. En interviewperson fra fagbevægelsen fortæller omkring disse korte uddannelsesaftaler at:

Så må vi [arbejdsmarkedets parter red.] lave nogle uddannelsesaftaler, som ikke har karakter af 3 ½ år, og så lavede vi tre typer praktikker: Noget der hed virksomhedsforlagt undervisning, som var for dem der gik i skolepraktik, hvor de kunne komme ud i en virksomhed i nogle måneder uden at få løn og så lavede vi også noget der hed delaftaler, hvor du får en overenskomstmæssig lærlingeløn, som kan vare helt ned til 3 uger eller en måned, og vi lavede endnu en der var lidt længere som hed "kort aftale", som omfattede en praktikperiode og et skoleophold. Men det der er sket, det er, at de her prekære ansættelses-elevkontrakter er blevet frygtelig populære og mange af de virksomheder, som før i tiden lavede den fine, dejlige, lange aftale på 3 1/2 år, er gået ind og sagt, at vi laver aftaler på en måned her og en måned her med en elev. Det betyder, at vi nu har nogle eksempler på elever, som har

været i 40 små ansættelser ind og ud, som næsten altid starter deres aftaleforløb i en ny virksomhed, med at være der gratis i virksomhedsforlagt undervisning, hvorefter de får nogle korte aftaler, som gør, at de aldrig ved, om de er der i næste måned, det kommer an på om de får forlænget de her aftaler. (Uddannelseskonsulent, Fagbevægelsen)

I citatet beskrives det hvordan arbejdsmarkedet parter har indgået aftaler om korte praktikker og lærlingeperioder helt ned til 3 uger og uden løn. Aftaler som har betydet, at de virksomheder der før lavede lange uddannelsesaftaler på 3,5 år i stedet vælger at lave korte uddannelsesaftaler. Der nævnes her hvordan disse elev-kontrakter kan have karakter af prekære ansættelses-elevkontrakter, da de unge ikke ved om de kan være på virksomheden næste måned, ligesom de ofte arbejder gratis.

Af ovenstående kan det udledes, at disse korte uddannelsesaftaler er med til at skabe en usikkerhed, for de unge der er i praktikkerne. De korte aftaler har en vis popularitet blandt arbejdsgiverne, da de uden forpligtelser kan få unge ind, uden at skulle betale for det. Virksomhederne går tilsyneladende væk fra de lange aftaler på den baggrund. De korte aftaler er blevet til på baggrund af, at for få virksomheder tidligere har taget unge i praktik, hvilket også er forbundet usikkerhed for den unge. Tidligere var det forbundet med barrierer at få de unge ud i praktik, så de kunne blive udlært, da virksomhederne ikke ville tage dem. Det kunne således sætte en stopper for, at de unge kunne færdiggøre deres erhvervsuddannelse.

Som ovenstående analyse har vist, er der i samtiden noget der tyder på, at der findes prekære forhold i selve erhvervsuddannelsessystemet, hvor de unge er i risiko for prekarisering. Dette sker ved, at aftalerne kan have helt ned til tre ugers varighed hvorefter de unge ikke ved, hvad der skal ske. Aftalerne betyder altså, at de unge ikke kan være sikre på, at blive ét sted og hvad der sker bagefter. De unge er som nævnt afhængige af praktikker og lærlingepladser som et obligatorisk led i deres uddannelse. Uden praktik kan de ikke gennemføre uddannelsen. Det kan dermed udledes, at de korte uddannelsesaftaler forbundet med en mulig risiko og usikkerhed, for at de unge ikke kan gennemføre uddannelsen og fremstår således som en potentiel barriere. De korte uddannelsesaftaler øger på den ene side usikkerheden blandt de unge, der er afhængige af dem. På den anden side synes aftalerne nødvendige, for at virksomhederne tager de unge ind. Analysen

viser, at de korte uddannelsesaftaler således udgør en generativ mekanisme i form af en struktur i erhvervsuddannelsessystemet, hvilken bidrager til skabelsen af prekære og usikre ansættelser, som består af korte og uforudsigelige lærlingeansættelser og praktikker. De unge, der får disse korte uddannelsesaftaler stilles dermed i en meget usikker position, hvor de ikke ved hvad fremtiden på både kort og lang sigt bringer. På kort sigt ved de ikke, hvor næste praktik finder sted imens de på lang sigt ikke ved, om de rent faktisk kan gennemføre uddannelsen grundet mangel på praktikker. Denne usikkerhed kan, hvis man tager udgangspunkt i Standings teori, betyde at denne gruppe af unge er i risiko for at få udhulet deres rettigheder og ende i prekariatet. Ifølge Standing er de working poor, da de må nøjes med flygtige lønninger (Standing 2011:128-130). Dette forholder sig dog anderledes i en dansk kontekst. Når de unge er i praktik eller er lærlinge, så har de unge fortsat nogle rettigheder, som sikrer dem rent økonomisk og ligestiller dem med alle andre unge, der er under uddannelse. Der kan dermed sættes spørgsmålstejn ved, hvorvidt konsekvensen af dette er, at de unge ender i prekariatet. I en dansk kontekst har de unge mulighed, for at modtage SU² under deres uddannelse, hvis de ikke får elevløn³. Således kan det ud fra empirien ikke umiddelbart udledes, at de unge der er i praktik og i lære kan betragtes som working poor. Det danske system synes altså at have modtræk, der modvirker at unge i praktik under uddannelse ender i prekariatet.

5.3.3.1 Branchens betydning

I relation til de korte uddannelsesaftaler, fremkommer der en forskel blandt brancher i mine interviews. En interviewperson fortæller:

Korte uddannelsesaftaler. Det er noget vi har haft i mange år de aftaler, men det er først i forbindelse med finanskrisen at den ordning/aftalemulighed fik succes. Jeg ser det ikke som et problem inden for vores branche, inden for vores område, fordi vi har ganske få af de korte uddannelsesaftaler i forhold til mange andre brancher. Hvis jeg taler med vores medlemsvirksomheder og de bruger den ordning, så fortsætter 9 ud af 10 elever i virksomheden med en restaftale. (Udviklingschef, Arbejdsgiverforening Y)

² 5.941 kr. md. Hvis udeboende og over 20 år (SU-styrelsen)

³ Ligger typisk mellem 9.500 kr. og 12.500 kr. md. (Uddannelsesguiden)

I citatet fremgår det, at den nævnte branche har få korte uddannelsesaftaler. Succesen omkring aftalerne er ifølge citatet afledt af finanskrisen. I branchen som udviklingschefen repræsenterer, er erfaringen fra medlemsvirksomhederne, at eleverne i 9 ud af 10 tilfælde fortsætter i virksomheden med en såkaldt restaftale, som sikrer de unge resten af deres praktik.

Ud fra ovenstående kan det dermed udledes, at brugen af korte uddannelsesaftaler potentielt er branchebestemt. Der ligger dog et andet element i dette, da uddannelseskonsulenten repræsenterer arbejdstagersiden (jf. forudgående afsnit) og udviklingschefen repræsenterer arbejdsgiversiden. På den baggrund er der mulighed for, at de har forskellige perspektiver på problemstillingen. De to parter har forskellige forudsætninger og roller, hvilket betyder, at de muligvis bliver informeret forskelligt fra arbejdspladserne. Hos arbejdstagersiden er der fokus på det, der ikke er som det skal være, da der kæmpes for gode arbejdsforhold. Imens arbejdsgiverorganisationerne formentlig ikke bliver kontaktet af de unge, der oplever dette, eller af de virksomheder, som udnytter denne type af aftaler. Dette kan være en mulig årsag til, det divergerende billede de to har. Dog besidder begge parter faktuelle oplysninger omkring brugen af de korte uddannelsesaftaler, hvorfor noget alligevel tyder på, at brugen potentielt er branchebestemt. Dette udledes af, at de to interviewpersoner ydermere repræsenterer hver deres branche, hvorfra de har deres oplysninger. Den branchebestemte faktor spores ligeledes i et andet interview:

(...) Vi har jo sosu især, som er dem vi har i praktik. Vi har også nogle andre, nogle kontorlever osv. (...) der hvor vi har den store volumen er på sosu-uddannelserne. Og det er jo lidt anderledes end private, fordi vi har lovet at vi vil tage alle dem i praktik, som der er behov for, så vi har faktisk det problem, at vi tager mange flere i praktik end vi har brug for at ansætte efterfølgende. Sådan er feltets situation lige nu.
(konsulent, interesse- og arbejdsgiverorganisation)

I citatet beskrives, hvordan der indenfor dette felt er garanti for, at de unge kan få en praktikplads, når de uddanner sig til social- og sundhedsassistenter. Der gives her udtryk for, at der i dette felt tages flere praktikanter ind, end der reelt er brug for efterfølgende.

Dermed ser det ud ti, at der inden for dette område tilsyneladende ikke gøres brug af de korte aftaler, da der er indgået aftale om en sikring af praktikpladser til alle der tager uddannelsen. Der

spores i stedet en tendens til usikkerhed, når de unge har afsluttet deres praktik, da der er et mismatch mellem antallet, der tages i praktik i feltet og antallet, der er behov for, når de er færdiguddannede. Generelt kan det siges om praktikker, at de aldrig er en garanti for et arbejde efterfølgende og derfor potentielt er prekære. Praktikken har ikke alene en betydning for de unge der er i dem, men også for arbejdspladserne generelt. Standing beskriver, hvordan ulønnede og lavtlønnede praktikker er lønundertrykkende og forringer mulighederne for andre, der ellers ville blive ansat (Standing 2011:130). Med baggrund i dette, kan det udledes, at praktikkerne synes at være en faktor eller tendens, der på flere måder fungerer som generative mekanismer, der højner risikoen for prekarisering. På den ene side, for de der er i praktikken, der aldrig kan vide sig sikre på at kunne blive på en arbejdsplads efter endt praktik. Især i tilfældet her, hvor der er tale om, at der kommer flere i praktik end der er behov for. På den anden side også for de øvrige unge, der kunne have fået et fast arbejde, som nu bliver udkonkurreret af billig eller gratis arbejdskraft i form af praktikanter og elever. Således viser analysen, at praktikker i visse tilfælde øger de unges risiko for prekarisering. Omvendt vil det også, som tidligere nævnt, være forbundet med risici, hvis de unge ikke kommer i praktik eller i lære, da de i så fald ikke kan færdiggøre deres uddannelse. På den måde fremstår praktikken på den ene side prekariserende, da den udelukker andre i at få et arbejde, som i stedet varetages af praktikanter/elever. Praktik betyder samtidig, at den unge kan færdiggøre sin uddannelse.

5.3.3.2 Opsummering

Opsummerende kan det, på baggrund af ovenstående, udelæses, at praktikker og lærepladser ikke udelukkende forbundet med usikkerhed, tvært imod er de nødvendige, for at sikre, at de unge i det hele taget kan gennemføre uddannelsen. Vejen gennem praktikkerne og til svendebrevet, altså transitionsprocessen ser dog ud til at være broget. Især i nogle brancher spores en tendens til, at der er usikkerhed forbundet med den obligatoriske praktikdel i uddannelserne. Usikkerheden opstår, hvis den unge bevæger sig ind og ud af praktikker og der sker en form for udnyttelse fra arbejdsgiverens side. Dette sker både ved, at der kun tages praktikanter ind til specifikke korterevarende opgaver, hvor det er belejligt for virksomhederne. Ligeledes kan det være forbundet med usikkerhed for de unge (og øvrige) der ellers kunne have fået et arbejde, som nu udelukkes, da de ikke kan konkurrere med ingen eller meget lav løn. De korte aftaler kan således siges at udgøre en tendens, der har betydning for de unges risiko for prekarisering og

dermed genererer prekære og usikre forhold for de unge på arbejdsmarkedet.

5.3.3.3 Modvirkningstræk

I det danske samfund findes der et modtræk, i form af skolepraktik, der skal modvirke, at de unge ikke kan gennemføre deres uddannelse grundet manglende praktikplads. Skolepraktik består i, at de unge er i praktik i såkaldte praktikcentre⁴ på deres respektive uddannelsessted indenfor det felt de uddanner sig. I forbindelse med dette spores faktorer, der genererer risiko for prekarisering blandt de unge. Udviklingschefen fra Arbejdsgiverforening Y fortæller:

Så er der skolepraktik, som jo desværre også er inde på erhvervsuddannelsen, og der er det vores holdning, at det er jo en nødløsning. Vi skal sørge for at skaffe de nødvendige praktikpladser ude i virksomhederne og opgaven for praktikcentret er at nedlægge sig selv og få de unge ud. Men der kan jo også være noget (økonomisk) i det for nogle praktikcentre, har vi set. (Udviklingschef, Arbejdsgiverforening Y)

Udviklingschefen udtrykker her, hvad formålet med skolepraktikker oprindeligt har været: en nødløsning i manglen på praktikpladser, hvis opgave var at nedlægge sig selv og med tiden få de unge ud i praktikker. Her erfares det, at det for nogle praktikcentre kan være økonomisk fordelagtigt at bibeholde centrene. På den ene side skaber praktikcentrene muligheder for de unge, da de sikrer at de unge kan indgå i den praktik, som uddannelsen kræver og dermed opnår færdigheder indenfor deres fag. På den anden side kan praktikcentrene bidrage til at fastholde de unge i uddannelsessystemet, så de ikke kommer ud på en rigtig arbejdsplads og får erfaringen derfra. De får således ikke mulighed, for at lære at begå sig på en arbejdsplads og indgå i et arbejdsfællesskab, hvilket potentielt kan bidrage til at påvirke deres employability negativt. Hvis de unge er i praktik på en virksomhed, får de ligeledes skabt en kontakt og netværk, der potentielt kan betyde, at de får lettere ved at få et arbejde efter praktikken. I en evaluering foretaget af EVA viser der sig en tendens til, at de der har gået i skolepraktik i over 30 procent af deres praktiktid ikke har de samme jobchancer, som de der har været i virksomhedspraktik (EVA 2012).

5.3.3.4 Opsummering

Opsummerende kan det af ovenstående udeledes at skolepraktikkerne på den ene side bidrager til prekarisering, da de unge, der har været i skolepraktik ikke har de samme jobchancer, som de unge der har været i virksomhedspraktik. Hermed findes der således en potentiel prekaritetsfælde i uddannelsessystemet. På den anden side sikrer praktikcentrene, at de unge der ikke kan få en virksomhedspraktik, får de færdigheder og kompetencer, som netop deres fag kræver. Dette betyder, at skolepraktikken for nogle unge er et essentielt tiltag, for at de overhovedet kan gennemføre deres uddannelse. Igennem hele analysen er det blevet tydeligt, at alene det at gennemføre en uddannelse skaber et bedre udgangspunkt for de unge og er en væsentlig faktor, ift. at forebygge prekarisering.

5.4 Delkonklusion

I ovenstående er der udarbejdet en analyse af uddannelsessystemets udvikling, hvor de tendenser, der kan påvirke unges risiko for prekarisering, er undersøgt. De generative mekanismer, der er undersøgt i analysen består af flere faktorer og tendenser, som alle har en indvirkning på de unges risiko for prekarisering. Med analysen og fortolkningen er det nu muligt, at komme ned under overfladen og vise det virkelige og empiriske domæne, som hidtil har været skjult. I det følgende vises de faktorer og tendenser, der i samspil med hinanden har betydning for den risiko, som unge uden uddannelse har for at blive prekariseret.

Ovenstående analyse har vist, at udviklingen af det danske uddannelsessystem, arbejdsmarked og beskæftigelsessystem allerede startede med globaliseringens indtog og den teknologiske udvikling. Globaliseringen og den teknologiske udvikling fører til en øget konkurrence på det globale marked, som betyder at en billig produktion tilstræbes. Derfor flyttes produktionen til lavtlønsområder ude i verden. Dette betyder, at efterspørgslen på det danske arbejdsmarked ændrer sig. Man ønsker nu at bruge Danmark, som en base for udvikling, hvorfor det bliver nødvendigt at tilpasse uddannelsessystemet, således at der skabes arbejdskraft, der passer til markedet. I forbindelse med dette laver arbejdsmarkedets parter i fælleskab 95 procent målsætningen, som tilskynder at 95 procent af en ungdomsårgang i 2020 skal påbegynde en ungdomsuddannelse. Med 95 procent målsætningen gives der indirekte udtryk for, at dygtighed er lig med teoretisk viden, og det er dette arbejdsmarkedet efterspørger. På baggrund af 95 procent

målsætningen ses der nu en tendens til, at den boglige viden kommer i fokus. De unge der ikke har kompetencerne, til at indgå uddannelsessystemets nye strukturer, bliver udelukket fra uddannelsessystemet og dermed også fra arbejdsmarkedet. Dette betyder, at udviklingen bidrager til de unges (med en lav grad uddannelse) risiko, for prekarisering. I strukturerne er der således gennem analysen fundet tendenser, der potentielt fungerer som generative mekanismer i prekariseringen af unge med en lav grad af uddannelse. Disse tendenser omfatter dog også visse tendenser i selve uddannelsessystemet. En af tendenserne er adgangskravet til erhvervsuddannelserne, hvilket er med til at udelukke nogle fra at tage en ungdomsuddannelse. En anden tendens er de obligatoriske praktikker på erhvervsuddannelserne. I disse praktikker benyttes der korte uddannelsesaftaler, der er med til at stille nogle unge i en usikker position. På den ene side er de korte praktikker forbundet med usikkerhed, da den unge ikke ved hvad de fremtidige praktikker bringer. På den anden side betyder de korte uddannelsesaftaler, at det bliver mere attraktivt for virksomhederne at få praktikanter, hvilket højner muligheden for at gennemføre en uddannelse. Hertil kommer skolepraktikkerne, som ikke giver de unge den samme employability, som hvis de havde været i virksomhedspraktik. Dette har betydning for de unges mulighed, for efterfølgende at komme ind på arbejdsmarkedet under ordnede forhold, hvormed deres risiko for prekarisering højnes.

I analysen er der fundet flere modvirkningstendenser, som kan minimere risikoen for prekarisering af unge uden uddannelse eller unge med et lavt uddannelsesniveau. Et af disse er uddannelsespålægget, som er en del af beskæftigelsessystemet. Dette har til hensigt at sikre, at de unge tager uddannelse, hvilket netop er adgangsbilletten til arbejdsmarkedet. Denne fungerer dog ikke altid optimalt, da pålægget primært viser sig effektiv over for den gruppe af unge, der er motiverede og har kompetencerne til at gennemføre en uddannelse. For de resterende unge har det umiddelbart ingen effekt. For de unge, der ikke kan leve op til uddannelsesdagsordenen kan det tværtimod have den modsatte effekt, hvor de reagerer med anomi og resignation grundet nederlag og dermed potentielt bliver prekariseret.

Kapitel 6 – Analysedel II – Kvantitativ analyse

I dette kapitel udarbejdes en statistisk analyse med baggrund i datasættet fra Arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Formålet med denne analysedel er at få belyst forskningsspørgsmål 2: *Hvilke sammenhænge er der mellem faktorerne alder og uddannelsesniveau og risikoen for at ende i prekære ansættelsesforhold?* Baggrunden for at undersøge disse sammenhænge er, at danne et billede af, hvorvidt disse faktorer genererer prekære ansættelser samt hvilke odds de unge i så fald har, for at ende i prekære ansættelser, såfremt de har en eller flere af de nævnte faktorer. I det følgende fokuseres der på sammenhænge mellem variablerne alder og uddannelse samt det at være ansat under prekære forhold. Under analysen inddrages relevante elementer fra programteorien, hvilke danner fundamentet for analysen. Dernæst udarbejdes der en multipel logistisk regressionsanalyse, som har til hensigt at afdække, hvorvidt de unges odds, for at ende i prekære ansættelser stiger eller falder, alt efter uddannelsesniveau og alder. Slutteligt udarbejdes en delkonklusion omkring de statistiske fund.

6.1 Deskriptiv statistisk analyse af sammenhænge

I det følgende beskrives samtlige variabler, der danner grundlaget for analysen nærmere. Dette gøres ved at opstille en tabel, som viser karakteristika ved studiepopulation og samtidig giver et indblik i, om der er deskriptiv statistisk sammenhæng mellem den afhængige variabel (prekært ansat) og de uafhængige variabler (køn, alder, uddannelsesniveau), således det bliver muligt at se fordelingen af personer og besvarelser. I tabellen er der desuden medtaget resultater fra χ^2 -test, som viser, hvorvidt der kan siges at være en statistisk signifikant sammenhæng.

(Se tabel 1 næste side)

Tabel 1: Karakteristika ved studiepopulationen og sammenhænge

	Antal N(%)	Prekært ansat N(%)*	Mean	SD	Chi²-test[^]
Outcome:					
Prekært ansat	1.086(9,3)				
Ikke prekært ansat	10.543(90,7)				
I alt	11.629(100)				
Demografiske variable					
Køn					P=0,331
Mand	5.603(48,2)	508(9,1)			
Kvinde	6.026(51,8)	578(9,6)			
Alder					P=0,000 (<5%)
18-65 år			41	14,53	
Højest fuldførte uddannelse					P=0,000 (<5%)
Grundskole	2.474	400(39,0)			
Gymnasium og erhvervsuddannelse	4.746	326(31,8)			
Videregående uddannelse	4.007	299(29,2)			
Øvrige	402	-			

* Procentandel (%), som antal events (prekært ansat) udgør af det samlede antal (N), i den pågældende sub-gruppe.

[^]Chi²-testen for signifikansforskel i prekært ansat (p-værdi>5%)

6.1.1 karakteristika

I tabel 1 ses karakteristika ved studiepopulationen. Først og fremmest fremgår det, at langt størstedelen af personerne, der indgår i studiepopulation er ansat under ikke prekære ansættelsesforhold. Der er her tale om 9,3 procent, der er ansat under prekære forhold. Det er dermed under 1/10 af populationen, der er prekær ansat. Således tyder det på, at tendensen til prekære ansættelser er lille blandt studiepopulationen. Dernæst er køn inddraget, for at give et indblik i hvordan kønsfordelingen er. Som det fremgår af tabellen er kønsfordelingen stort set lige for mænd og kvinder i studiepopulationen. Kort skal det her nævnes, at det ud fra statistikken umiddelbart ikke ser ud til at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem køn og prekære ansættelser (p>0,05).

Alder fremgår ligeledes af tabellen, hvor gennemsnitsalderen for studiepopulationen er 41 år med en standardafvigelse på 14,53 år, hvilket udtrykker dataværdiernes gennemsnitsafstand fra

gennemsnittet på de 41 år. Slutteligt ses fordelingen af populationens højeste fuldførte uddannelse, hvor størstedelen af populationen har enten gymnasium/erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse, imens kun 1/5 har grundskole som højeste fuldførte uddannelse. Karakteristika ved studiepopulationen er nu kort gennemgået. I det følgende beskrives de deskriptive sammenhænge.

6.1.2 Deskriptiv sammenhæng mellem lav alder og prekært ansættelse

I specialet er Standings teori omkring prekært arbejde central. Standing beskriver, at især unge mennesker har en risiko, for at ende i prekære ansættelser. De unge har ifølge Standing altid tiltrådt arbejdsmarkedet i en prekær position, hvor de som udgangspunkt skal bevise deres værd og lære. I dag tilbydes de unge ifølge Standing ikke en rimelig chance. Især de med en universitetsuddannelse er i risiko for prekære ansættelser. Samtidig er det dog kun unge med en uddannelse, der kan forvente at komme videre til faste stillinger. (Standing 2011:112-130). På baggrund af dette udarbejdes en analyse af sammenhængen mellem alder og prekære ansættelser. Analysen tager udgangspunkt i aldersvariablen og prekært arbejde variablen.

Af tabel 1 fremgår det, at alder har en signifikant betydning ($p < 0,05$) ift. hvorvidt en person er ansat under prekære forhold. Dette kan læses ud af at χ^2 testen, der tager udgangspunkt i nulhypotesen, hvilket betyder, at det som udgangspunkt antages, at der ikke er nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem alder og det at være prekært ansat. χ^2 testen viser, at der i dette tilfælde er en sammenhæng mellem alder og det at være prekært ansat ($p < 0,05$). Derved kan det udledes, at der med 95 procent sikkerhed kan siges at være en statistisk signifikant sammenhæng mellem alder og prekær ansættelse. χ^2 -testen siger imidlertid ikke noget omkring styrken af sammenhængen og om en lav eller høj alder hænger sammen med en prekær ansættelse. Dette forklares nærmere i den logistiske regression. I det følgende analyseres sammenhængen mellem uddannelsesniveau og prekært arbejde.

6.1.3 Deskriptiv sammenhæng mellem lavt uddannelsesniveau og prekært ansættelse

MacDonald og Quintini beskriver de samme tendenser, altså at de unge, der rammes af disse udskiftninger især er unge med ringe uddannelsesfærdigheder, og at det ligeledes er denne gruppe af unge, der er fanget i ansættelser på midlertidige kontrakter (fra: Furlong 2009:165-174). Med udgangspunkt i dette udarbejdes der en analyse af sammenhængen mellem

uddannelsesniveau og prekært arbejde. I det følgende illustreres en krydstabel efterfulgt af en χ^2 test. Af tabel 1 fremgår det, at 39,0 procent af de, der har grundskolen som højest fuldførte uddannelse, er ansat i en prekær ansættelse, imens tallet for de der har gymnasium og erhvervsuddannelse kun er 31,8 procent og 29,2 procent for de der har en videregående uddannelse. Der er dermed en forskel på ca. 10 procentpoint i antallet af personer med grundskole og personer med en videregående uddannelse, der er ansat under prekære forhold. De absolutte tal peger dermed i retning af, at der er en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det at være ansat under prekære forhold. Tabellen tegner således et generelt billede af, at en persons risiko for at blive ansat i en prekær stilling afhænger af uddannelsesniveauet. Jo lavere uddannelse, jo flere er der ansat i prekære stillinger. Ud fra den beskrivende statistik tyder noget altså på, at hypotesen omkring en sammenhæng mellem lavt uddannelsesniveau og prekært arbejde holder stik. χ^2 testen viser desuden, at nulhypotesen kan forkastes ($p < 0,05$), hvilket betyder, at der med 95 procents sikkerhed kan siges at være en statistisk signifikant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det at være ansat under prekære ansættelsesforhold. De deskriptive sammenhænge er nu gennemgået, hvorfor jeg bevæger mig videre til den logistiske regression.

6.2 Multipel logistisk regressionsanalyse

I dette afsnit udarbejdes der en multipel regressionsanalyse. Formålet med den logistiske regressionsanalyse er at forudsige sandsynligheden for, at ende i prekære ansættelser $P(y=1)$. Altså er formålet at udregne odds for at ende i prekære ansættelser (y) på baggrund af visse faktorer (X). Der udarbejdes en multipel logistisk regressionsanalyse, hvor der tages højde for *køn*, *alder* og *uddannelse* i udregningen af odds for at ende i prekære ansættelser. Den logistiske regressionsmodel skal dermed illustrere, hvilke odds (*odds ratio*), der er for at de unge ender i prekære ansættelser afhængigt af hvilke faktorer de besidder og om disse odds øges alt efter om de besidder en eller flere faktorer. Af tabel 2 fremgår resultatet af den multiple logistiske regression.

(Se tabel 2 næste side)

Tabel 2: Multipel logistisk regression

	95% konfidensinterval for Odds ratio			
	OR	Nedre	Øvre	p-værdi
Inkluderet				
Mænd (reference)	1			
Kvinder	1,075	0,940	1,229	0,291
Alder^	0,942	0,937	0,948	0,000
Uddannelsesniveau:				
Grundskole (reference)	1			0,000
Gymnasium, Erhvervsuddannelse	1,150	0,956	1,382	0,138
Videregående uddannelse	0,755	0,638	0,894	0,001

Odds ratio (OR) vha. multipel logistisk regressionsanalyse (fuld justeret) og 95 procent konfidensinterval.

^betydningen af 1 år (referenceniveau: 18 år).

Som det fremgår af tabellen er køn inddraget, således at der justeres for dette, selvom sammenhæng mellem køn og prekært arbejde ikke er signifikant. Dette fremgår også tydeligt i tabel 2 ($p=0,291$). Noget tyder hermed på, at der ikke er sammenhæng mellem køn og odds for at ende i en prekær ansættelse. Derimod tegner der sig et billede af, at alderen har betydning for odds for at ende i en prekær ansættelse. Odds ratio for alder er 0,942 og er dermed <1 , hvilket betyder, at for hvert år en person bliver ældre set ift. referencealderen på 18 år bliver personens odds, for at ende i en prekær ansættelse mindre. Konfidensintervallet er 0,937-0,948, hvilket desuden indikerer, at der er tale om en præcis estimering, da intervallet er smalt. Altså kan det med 95 procent sandsynlighed siges, at odds ratio forekommer indenfor dette interval ($p<0,05$). Dermed ser det ud til, at alder er statistisk signifikant ift. en persons odds for ende i prekære ansættelser.

Uddannelsesniveau har også en statistisk signifikant betydning ift. odds for at ende i prekære ansættelser. Det interessante i regressionen er, at den lave uddannelse i form af gymnasium og erhvervsuddannelse umiddelbart ikke er statistisk signifikant forskellig ($p>0,05$) fra grundskolen ift. de unges odds, for at ende i prekære ansættelser. Derimod ses der en statistisk signifikant forskel i odds, for at ende i prekære ansættelser mellem videregående uddannelse og grundskole. Grundskole er her referencekategorien og har derfor værdien 1, hvilket betyder, at såfremt en person har grundskolen som højest fuldførte uddannelse bliver personens odds, for at ende i en

prækær ansættelse større med 1 ($p < 0,05$). For videregående uddannelse gælder det, at odds for at ende i prækære ansættelser bliver større med 0,755. Konfidensintervallet for videregående uddannelse er 0,638-0,894 og er dermed under 1, hvilket indikerer, at der også her er tale om en forholdsvis præcis estimering med en lav usikkerhedsmargen.

6.3 Øvrige faktorer

I nærværende afsnit beskrives de faktorer, der har betydning for analysens resultat. Ud fra den deskriptive statistik anskues sammenhængen mellem alder og uddannelse samt de årsager til midlertidig ansættelse som respondenterne har angivet i datasættet.

6.3.1 Alder og uddannelse

Det er undersøgt hvorvidt der er en sammenhæng mellem uddannelsesniveau/alder og prækære ansættelser, hvor der er fundet en statistisk signifikant sammenhæng. Ift. alder og uddannelse kan der være tale om, at disse to faktorer skygger for hinanden, da alder og uddannelsesniveau må anses at korrelere, således at uddannelsesniveauet stiger i takt med alderen. Nedenstående tabel angiver sammenhæng mellem uddannelsesniveau og alder.

Tabel 3. Krydstabel for fordeling af "højest fuldført uddannelse" og "alder"

Alder	Grundskole (N%)*	Gym/Eud. (N%)	Videregående(N%)	Total
18-24 år	2354(68,5)	1052(30,6)	30(0,9)	3436
25-30 år	196(14,0)	622(44,4)	582(41,6)	1400
31-36 år	163(11,1)	576(39,1)	733(49,8)	1472
37-42 år	218(11,3)	843(43,6)	871(45,1)	1932
43-48 år	334(14,8)	1084(48,2)	833(37,0)	2251
49-54 år	399(17,6)	1128(49,7)	742(32,7)	2269
55-60 år	521(23,6)	927(42,1)	758(34,4)	2204
60-65 år	313(24,2)	596(46,1)	385(29,8)	1294
Total	4498	6828	4932	16258

*N(%) andelen der har x uddannelsesniveau indenfor den givne aldersgruppen

Pearsons korrelationskoefficient: $R = 0,286$

Ses der på de absolutte tal i tabel 3 er der en sammenhæng mellem aldersgruppen 18-24 år og det at have grundskolen eller gymnasium/erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse. Hele

68,5 procent af denne aldersgruppe har svaret grundskole og kun 0,9 procent har svaret videregående uddannelse. For aldersgruppen 37-42 år er billedet omvendt. Her har 45,1 procent svaret, at de har en videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse imens 11,3 procent har svaret at de har grundskolen som højest fuldførte uddannelse. I de ældre (55-60 år, 61-65 år) aldersgrupper er billedet anderledes, da størstedelen af disse har enten gymnasium eller erhvervsuddannelse, som højest fuldførte uddannelsesniveau, hvilket formentlig kan tilskrives den ændrede efterspørgsel på kompetencer på arbejdsmarkedet i forbindelse med den teknologiske udvikling. Der er udarbejdet en Chi²-test som viser, at der er tale om en statistisk signifikant sammenhæng mellem alder og uddannelsesniveau ($p < 0,05$). Korrelationskoefficient ($R = 0,286$) viser, at sammenhængen mellem alder og uddannelse korrelerer op ad, forstået på den måde at uddannelsesniveauet stiger i takt med alderen. Korrelationen er dog nærmere på 0 end på 1, hvorfor sammenhængen tilsyneladende ikke er stærk. Dette tilskrives formentlig, at kurven knækker når det kommer til de ældre, hvorfor linjen naturligt ikke er lige.

6.3.2 Årsager til midlertidig ansættelse

I regressionsanalysen er der ikke taget højde for årsagen til den prekære ansættelse. Fokus har været på, hvordan uddannelsesniveau og alder hænger sammen med prekære ansættelser. I AKU undersøgelsen har respondenterne mulighed, for at svare på, hvad årsagen til den midlertidige ansættelse er. I undersøgelsen har respondenterne følgende svarmuligheder: *"Ansæt som lærling, elev, Ph.d. mv."*, *"Kunne ikke få fast beskæftigelse"*, *"Har selv ønsket det"* og *"Ansæt på prøve"*. I regression har jeg udelukkende forholdt mig til, hvorvidt man er prekær ansat eller ej, og hvilke faktorer, der kan have indflydelse på dette. Af tabel 4 fremgår de absolutte tal for ovennævnte årsager, hvilket skal give et billede af fordelingen og omfanget af årsager til midlertidige ansættelser.

Tabel 4. Fordeling af besvarelser ift. årsag til midlertidig ansættelse

Årsag til midlertidig ansættelse	Midlertidig ansat(N%)*
Ansæt som lærling, elev, PhD mv.	418(42,3)
Kunne ikke få fast arbejde	417(42,2)
Har selv ønsket det	111(11,2)
Ansæt på prøve	42(4,3)
I alt:	988

**Procent af det samlede antal besvarelser af "midlertidig ansat"*

Af tabel 4 fremgår det, at 42,3 procent af de midlertidige ansatte er ansat som lærling, elev, Ph.d. mv. samt at 11,2 procent selv har ønsket at have en midlertidig ansættelse. 42,2 procent kan ikke få fast arbejde imens 4,3 procent er ansat på prøve. Det er med til at nuancere billedet af de prekære ansættelser, herunder midlertidige ansættelser, hvor det kun er halvdelen af de prekære ansatte i datasættet, der er ansat på baggrund af, at de ikke kan få et fast arbejde. Lærlinge, elever og Ph.d. kan betragtes som prekære ansatte, hvilket tydeliggøres her. På den ene side kan denne gruppe siges at være prekært ansatte forstået på den måde, at de er midlertidig ansat, hvorfor der er usikkerhed om fremtiden. På den anden side er det en del af deres uddannelse, som de ikke kan undgå hvis de vil have den uddannelse, som de er i gang med. Datasættet giver ikke mulighed for at se aktuelle arbejdsforhold i form af løn, arbejdssikkerhed mv. for gruppen, hvorfor der ikke kan siges noget om dette. Datasættet giver desuden heller ikke mulighed, for at se hvilken uddannelse, de er ved tage i forbindelse med deres elev-/lærlingeansættelse.

6.4 Fortolkning af resultater – analysedel II

MacDonald beskriver hvordan det lave uddannelsesniveau især er en risikofaktor, hvilket den deskriptive statistik bekræfter. Standings fokus er generelt på de unge, som grundet deres alder og manglende jobberfaring altid starter ud i en prekær situation på arbejdsmarkedet. Ud over dette er fokus på især unge, ser han primært de unge med universitetsuddannelser, som værende i en særlig risiko, for at ende i prekære ansættelser. Af den beskrivende statistik fremgår det, at den gruppe af unge, der har den største andel af prekært ansatte er gruppen med grundskolen som højest fuldførte uddannelse med 39,0 procent, imens gruppen af unge, der har en videregående uddannelse udgør den mindste del af de prekært ansatte med 29,2 procent. Chi² testen viser, at der med 95 procents sikkerhed er en sammenhæng mellem lavt uddannelsesniveau og prekær ansættelse. Sættes dette i relation til MacDonalds teori, hvor de unge ses som værende i særlig risiko, for at ende i prekære ansættelser kan det ud fra ovenstående antages, at denne teori holder stik, da der i den beskrivende statistik er fundet en statistisk signifikant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det at være at under prekære forhold. Standings teori har ligeledes de unge som omdrejningspunkt, men fokus er primært på dem med en videregående uddannelse,

som han ser som værende i særlig risiko for prekære ansættelser. På baggrund af dette er Standings teori ikke umiddelbart verificerbar, hvad angår de unge med videregående uddannelse.

Regressionsanalysen bekræfter, ligesom den beskrivende statistik, at uddannelsesniveauet har en betydning for en persons odds, for at ende i prekære ansættelser. Det særlige ved regressionsanalysen er, at den ikke viser nogen statistisk signifikant forskel mellem det at have grundskolen eller gymnasium og erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelsesniveau og odds, for at ende i prekære ansættelser ($p < 0,05$), hvilket den beskrivende statistik gav et billede af. For det første viser regressionen, at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem odds for at ende i prekære ansættelser og alder ($OR = 0,942$, $p < 0,05$), hvilket bekræfter både Standing og MacDonalds beskrivelser angående unge og risikoen, for at ende i prekære ansættelser. For hvert år en person bliver ældre falder odds ($OR = 0,755$), for at ende i prekære ansættelser. Uddannelsesniveauet har også en betydning for risikoen, for at ende i prekære ansættelser, hvor de med grundskolen som højest fuldførte uddannelse samt de med lav uddannelse har den højeste risiko, for at ende i prekære ansættelser. De med videregående uddannelse har ligeledes en forøget risiko, for at ende i prekære ansættelser, men denne er ikke lige så høj, som de med lav uddannelse. Ud fra den deskriptive statistik ses en sammenhæng mellem alder og uddannelsesniveau, hvilket kan skygge for hvorvidt der reelt er tale om, at alderen eller uddannelsen er den vigtigste faktorer. I den logistiske regression fremgår det dog, at både uddannelse og alder har en statistisk signifikant betydning for risikoen for prekære ansættelser. Ses der deskriptivt på årsagerne til midlertidige ansættelser er næsten halvdelen af de adspurgte midlertidigt ansat, da de er i lære, har en elevstilling eller er ansat som Ph.d.-studerende. Den anden halvdel er midlertidigt ansat, fordi de ikke kan få et fast arbejde. Disse ting må der tages højde for ift. resultatet af regressionsanalysen. Dette ligger dog udenfor afgrænsningen af den statistiske undersøgelse i specialet. Det betyder, at der under de fastsatte rammer for specialet og de forudsætninger, der findes heri ikke er taget højde for dette, hvorfor der ikke kan gøres rede for, hvorvidt denne parameter vil gøre en forskel i regressionen.

6.5 Delkonklusion – Analysedel II

Ud fra ovenstående kan de opstillede hypoteser, som henviser til forskningsspørgsmål 2 delvis bekræftes. For det første er der en statistisk signifikant sammenhæng ($p < 0,05$) mellem

en lav alder og risikoen for prekære ansættelser. Risikoen for at være prekært ansat falder således i takt med at en person bliver ældre. For det andet er der til dels en statistisk signifikant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og prekære ansættelser ($p < 0,05$). De der kun har grundskole som højest fuldførte uddannelse har højere risiko for at ende i prekære ansættelser end de der har en videregående uddannelse. Dog må det bemærkes, at de med videregående uddannelse, på trods af denne sammenhæng, alligevel har en risiko, for at ende i prekære ansættelser, selvom den er mindre end de med grundskole. Den logistiske regression viste derimod, at der ikke kan siges at være en statistisk signifikant forskel ($p > 0,05$) mellem det at have grundskolen og det at have en gymnasieuddannelse eller erhvervsuddannelse og prekære ansættelser. Dette betyder, at de to grupper umiddelbart er i samme risiko, for at ende i prekære ansættelser. Det kan dermed konkluderes, at der tilsyneladende er en sammenhæng mellem faktorerne alder og uddannelse og det at være prekært ansat, men at der må tages højde for visse modifikationer, som er med til at sløre dette billede, og som det via datasættet ikke er muligt at gøre klart.

KAPITEL 7 – Integration af analysedel I og II

I det følgende drages hovedfundene fra henholdsvis analysedel I og analysedel II sammen i en fortolkningsmæssig integration. Denne integration sker på baggrund af de forudgående fund fra de to analysedele. Formålet med dette kapitel er at sættes dem i spil over for hinanden, for at gøre analysen stærkere og højne validiteten. Integration pågår ved at sammenholde de enkelte delresultater og fremhæve de punkter, hvor de krydser veje samt specificere komplementariteten. Integrationen baner dermed også vejen for den endelige konklusion, der udarbejdes i kapitel 9.

7.1 Uddannelses betydning i prekarisering af unge

Når der kigges på uddannelse, tegner der sig i den kvantitative analysedel et billede af, at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det at være ansat under prekære forhold. Af de tre uddannelsesniveauer *grundskole*, *erhvervsuddannelse* samt *gymnasium* og *videregående uddannelse* fremgår det, at risikoen for prekære ansættelser stiger en smule, såfremt man har grundskole eller videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse. I den kvalitative undersøgelse er det fundet, at der i uddannelsessystemet kan findes visse tendenser, der potentielt bidrager til, at nogle unge prekariseres. Der tegnes her et overordnet billede af, at især de unge, der ikke formår at få en uddannelse, er i risiko for prekarisering. Prekariseringen består her af såvel prekære ansættelser som manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket begrundes i, at de unge ikke kan leve op til arbejdsmarkedets krav om uddannelse. Det er dog ikke kun en tendens, der gør sig gældende for dem med grundskolen som højest fuldførte uddannelse. I den kvalitative analyse er det således fundet, at tendens ligeledes sætter sig igennem, som en generativ mekanisme der kan føre til prekarisering, blandt de der vælger gymnasiet og har denne som højest fuldførte uddannelse. Der ligger med andre ord en latent prekaritetsfælde heri, da en gymnasieuddannelse ikke er en garanti for et arbejde. Dette står i kontrast til den statistiske analyse, hvor netop gymnasiet viste sig ikke at være statistisk signifikant. Dog skal det fremhæves, at erhvervsuddannelse og gymnasiet ikke er skilt ad. Det vides således ikke, om de med en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse er overrepræsenteret ift. dem der har gymnasiet i datasættet, hvilket kan give et forkert billede. I den kvalitative analyse finder jeg desuden en tilskyndelse til, at flere bør vælge en

erhvervsuddannelse, da det for nogle kan være en bedre vej til at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Dette sammenholdt med det statistiske fund, kan derfor indikere, at en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse giver bedre mulighed for at indtræde på arbejdsmarkedet i en sikker position. Dette er meningsfuldt, hvis der ses på de kompetencer, en erhvervsuddannelse giver de unge, som netop er erhvervskompetencegivende modsat gymnasiet, der er studieforberedende. Uddannelse spiller således en rolle, hvis unge skal have et godt og solidt fodfæste på arbejdsmarkedet og risikoen for prekarisering skal minimeres.

7.2 Prekarisering – en tendens i uddannelsessystemet

I forbindelse med erhvervsuddannelserne er det i den kvalitative analyse fundet, at der i selve erhvervsuddannelserne findes tendenser, der direkte eller indirekte bidrager til prekarisering af de unge. Dette fund bliver styrket ved den statistiske analyse, hvor jeg finder at halvdelen af de, der kan betegnes at være prekært ansat, er i gang med et forløb som elev, lærling eller Ph.d.-studerende. Det lader sig ikke gøre at skille de tre kategorier af, hvorfor det ikke kan give et fuldstændig billede af, at der findes prekaritet i erhvervsuddannelsessystemet. Hertil kommer, at det ikke er muligt, at se hvilke uddannelser, som respondenterne er ved at tage i forbindelse med deres elevstilling eller lærlingeplads, hvorfor den statistiske analyse ikke kan bekræfte, at tendensen omkring prekære praktikker er branchebestemt, som den kvalitative analyse viser. På baggrund af den statistiske analyse og den kvalitative analyse kan det dog udledes, at der findes tendenser indenfor erhvervsuddannelsessystemet, som forekommer prekære. Selve prekariseringen består både af kortere lærlingeansættelser, men også i, at en lærlingeplads/elevplads og lignende altid i udgangspunktet er midlertidig, hvilket stiller de unge i en prekær situation.

7.3 Prekære ansættelser – en ungdomstendens

I den statistiske analyse er det fundet, at risikoen for prekære ansættelser falder for hvert år en person bliver ældre. I den kvalitative analyse fandt jeg at de unges mulighed, for at komme ind på arbejdsmarkedet afhænger af deres employability. På den måde er de unge uden uddannelse i særlig risiko for prekarisering, da de for det første ikke har den uddannelse, der giver dem adgang til arbejdsmarkedet og for det andet, grundet deres lave alder, ikke har oparbejdet kompetencer der kan højne deres employability. Her har de ældre en fordel, da de har opnået kompetencer

gennem deres erfaring på arbejdsmarkedet. På denne måde styrker det statistiske fund, at erfaring har en betydning for de muligheder, som en person har på arbejdsmarkedet. Det betyder således, at de unge med en lav uddannelsesgrad er i konkurrence med de ældre, som potentielt set rummer en højere grad af employability, hvilket gør dem mere attraktive for arbejdsgiverne. Den kvalitative analyse viser dog også, at de ældre og de unge er stillet ens hvad angår teknologisk udviklingstendens og dennes betydning for arbejdsmarkedet. Den teknologiske udvikling betyder, at der er jobs hvilke i dag varetages af robotter, som derfor hverken er tilgængelige for unge eller voksne. På dette punkt er de stillet ens uanset alder. Vender man blikket mod de jobs, der er tilbage, så kan det dog udledes, at de unge er ramt i dobbelt forstand, da de skal konkurrere såvel med robotter, som med de der har erfaring. På denne måde er de unge alligevel ringere stillet end de voksne.

7.4 Globaliseringens betydning for udviklingen på uddannelsesområdet

I den kvalitative analyse er det gjort tydeligt, at globaliseringen og den teknologiske udvikling har ændret på efterspørgslen af kompetencer på arbejdsmarkedet. Der er således tale om, at der i stigende grad efterspørges viden og boglige kompetencer, som skal sikre at virksomhedernes konkurrencedygtighed i den globale konkurrence. Dette har betydet, at de unge i dag primært klædes på til videre uddannelse, ligesom uddannelse er en væsentlig adgangsbillet til arbejdsmarkedet på gode vilkår. Denne udvikling spores ligeledes i den kvantitative analyse. Ses der på sammenhængen mellem alder og uddannelsesniveau, kan man udlede at især de ældre generationer har lavere uddannelse end de yngre generationer. Der er således sammenhæng mellem alder og uddannelsesniveau, men kurven knækker, når det kommer til de ældre. Dette kan formentlig hænge sammen med udviklingen på arbejdsmarkedet, hvor de efterspurgte kompetencer var anderledes, da de ældre i sin tid indtrådte på arbejdsmarkedet, hvor den teknologiske udvikling endnu ikke havde gjort sit indtog. Dette er med til at understrege at den teknologiske udvikling og globaliseringen er tendenser, som har haft stor indflydelse på udviklingen af såvel arbejdsmarkedet, som uddannelsessystemet. Netop i forbindelse med denne udvikling er der, i den kvalitative analyse, fundet generative mekanismer og prekaritetsfælder, der højner risikoen for prekarisering blandt lavt uddannede unge.

Delkonklusion

I integrationen af de to analysedele er der fundet flere elementer, som underbygger hinanden. Der er således fundet tendenser og elementer i uddannelsessystemet, som fungerer som en generativ mekanisme, der potentielt er bidragende til at højne risikoen for prekarisering af unge med et lavt uddannelsesniveau. Tendenserne tæller udvikling af uddannelsessystemet, hvor uddannelser gøres boglige og kravene til de boglige kundskaber skærpes, hvilket udelukker nogle unge fra at kunne tage en uddannelse. Statistikken understreger netop, at et lavt uddannelsesniveau højner risikoen for prekære ansættelser, hvorfor manglende egenskaber til at tage en uddannelse må vurderes at være en højrisikofaktor, hvad angår de unges fremtid på arbejdsmarkedet. En anden tendens som viser sig i såvel den statistiske analyse og den kvalitative analyse er selve den usikkerhed, der ligger i erhvervsuddannelsessystemet i form af de korte uddannelsesaftaler. Den deskriptive statistik viser her, at næsten halvdelen, af de der er prekært ansat, er ansat som elever og lærlinge. Disse tendenser er desuden fundet, at være afledt af strukturændringer på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet. Disse strukturændringer er opstået på baggrund af globaliseringen og den teknologiske udvikling. Disse ændringer er foranlediget af, at efterspørgslen på arbejdskraft har ændret sig eftersom der i dag tilstræbes boglige færdigheder og viden på arbejdspladsen. Udviklingen kan ses i statistikken, hvor der ses en tendens til, at de yngre generationer har en højere grad af uddannelse end de ældre generationer. Analyserne viser desuden at de unge er i særlig risiko for prekære ansættelser. Den statistiske analyse viser, at risikoen for prekære ansættelser falder i takt med at en person bliver ældre. Den kvalitative analyse viser, hvordan de unges employability har betydning for deres chancer på arbejdsmarkedet. Der er fundet tendenser i strukturerne, som netop hindrer at nogle unge kan opbygge employability. Dette ved at nogle unge afskæres fra at tage en uddannelse eller fanges i en prekaritetsfælde, hvorfra de aldrig kommer videre.

Gennem undersøgelsen af fænomenet prekære ansættelser og prekariatet er det muligt at få en forståelse af de strukturelle forhold, der højner risikoen for prekariseringen af danske unge med lav eller manglende uddannelse. I det følgende diskuteres nogle af de resultater, der er fremkommet, herunder den metode og teori, som specialet er bygget op om.

8.1 Vægtning af analyser

Hensigten med brugen af mixed methods har været at sikre en øget reliabilitet i undersøgelsen. Fordelen ved mixed methods og brugen af flere metoder, er at det bliver muligt at undersøge flere aspekter af et fænomen og dermed at komme i både dybden og bredden hvad angår fænomenet. Dette har også vist sig gældende i netop denne undersøgelse. Dog har jeg via mixed methods studiet ikke opnået den ligevægt, som jeg i udgangspunktet ønskede. I mixed forskningen har jeg ikke fundet en diskussion af, hvorledes de forskellige analysedele skal vægtes og om højere vægtning af den ene metode end den anden er forbundet med forringet validitet. I opgaven vægtes den kvalitative analysedel højest, hvilket beror på, at data fra denne del af undersøgelsen findes mere fyldestgørende. Det er i den kvalitative del, at den største viden ligger, hvorfor det har været naturligt at vægte denne højest. Som udgangspunkt ønskede jeg at vægte de to analyser lige højt, men efter nærmere bearbejdning af datasættet fra Danmarks statistik har dette vist sig mangelfuld. Datasættet har således primært fundet anvendelse i besvarelse af spørgsmål omkring uddannelse og alder, hvorfor relevansen kan diskuteres. Dette forhold synes litteraturen omkring mixed methods ikke at forholde sig til. Således må det bero på sund fornuft, at lade den del, der frembringer mest viden få mest plads. Dette synes at være det naturlige valg, men betyder dette, at undersøgelsen ikke får samme styrke og samme grad af validitet ift. hvis de havde været vægtet ens? Havde de to været vægtet ens med datamateriale, der har været til rådighed ville dette efter min overbevisning have betydet en forringelse af validiteten.

8.2 Komponentdesign – det parallelle spor

Ved mixed methods kan man vælge forskellige måder at designe sin undersøgelse. I specialet er der valgt en parallel tilgang, hvor data er indsamlet og analyseret hver for sig, for til slut at integrere fundene i analyserne. Dette har været meningsfyldt, da det benyttede datasæt har

været bestemt på forhånd, og det ret hurtigt blev tydeligt at det ikke kunne understøtte mange af de elementer, der fremkommer i teorien omkring prekarisering. Derfor er fokus i de to analysedele forskelligt. Dette giver mening, da der er tale om, at de to analysedele på denne måde kan komplementere hinanden gennem belysning af forskellige aspekter af det samme fænomen. Ulempen ved dette designvalg er imidlertid, at det ikke bliver muligt at udforske fundene fra delanalyserne og delundersøgelserne nærmere i den anden analysedel, forstået således, at det på denne måde ikke bliver muligt at udforske det udtalte fra interviews nærmere i statistikken, da resultatet først viser sig hen mod slutningen af undersøgelsesprocessen. Dette handler dog også om den korte tidsmæssige ramme for specialet, hvorunder det er svært at skifte retning, hvis der først er taget beslutning om et bestemt design. Undersøgelsen kunne således med fordel være udarbejdet således, at der frem for en analyseintegration var pågået en metodeintegration, hvor man via et sekventielt design kunne bruge resultaterne fra den kvantitative undersøgelse, til eventuelt at formulere spørgeguiden til den efterfølgende interviewundersøgelse (Frederiksen 2013).

8.3 Mixed methods inden for en kort tidsmæssig ramme

Som nævnt i metodeafsnittet er fordelene ved brug af multiple metoder, at det er muligt at opnå viden omkring et fænomen såvel i bredden som i dybden. Ligeledes højner brugen af både kvantitativ og kvalitativ data reliabiliteten samt validiteten af en undersøgelse, da data af begge arter bidrager til, at et fænomen kan undersøges på flere planer. Dog må det bemærkes at et speciale, der grundet sin korte tidsmæssige ramme muligvis ikke altid er et ideelt sted at udøve mixed methods. Dette bygger jeg på, at der i så fald bliver kortere tid til de enkelte metoder, herunder både fordybelse i selve metoderne, men også ift. indsamling og bearbejdning af data. Havde der været udvalgt blot en enkelt metode ville det have været muligt at lave en mere dybdegående bearbejdning af denne og de indsamlede data. Såfremt jeg havde valgt kun at benytte mig af den kvalitative metode, havde jeg haft mulighed for, at udarbejde flere interviews og ligeledes haft mulighed, for at interviewe de unge. På denne måde kunne fænomenet have været undersøgt på flere niveauer uden at benytte flere metoder og stadig leve op til den kritiske realismes søgen efter generative mekanismer på de forskellige domæner. Modsat ville der også have været mulighed for en grundigere bearbejdning af det statistiske datasæt, såfremt der var truffet valg om udelukkende at se på denne del. I denne sammenhæng kan der også sættes

spørgsmålstegn ved mixed methods ift. kombinationen af metoder. Mixed methods bruges ofte, som i dette tilfælde, til at triangulere henholdsvis den kvalitative og kvantitative metode. I specialet kunne der med fordel være anvendt to kvalitative metoder (Brinkmann & Tanggaard 2015:205).

8.4 Valg af interviewpersoner – valg af perspektiv

I specialet har jeg valgt interviewpersoner, der har kendskab arbejdsmarkedet og uddannelse. Fælles for dem alle er, at de har kendskab til det faglærte og ufaglærte arbejdsmarked og har viden inden for erhvervsuddannelse og forberedende tilbud. Alle interviewpersoner indgår i udvalg omkring uddannelse og har alle indflydelse på udarbejdningen af diverse politikker. Derfor betragter jeg dem alle som parter. Ved at vælge disse interviewpersoner bliver det et strukturelt perspektiv, der ligges ud over specialet. Konsekvensen af dette er, at de unge ikke høres. Jeg ønsker at se generelle strukturelle tendenser i samtiden inden for arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet, hvorfor netop parternes perspektiv findes interessant. Ulempen, ved at lave interviews med arbejdsmarkedets parter er dog imidlertid, at det ikke er alle de unge de er i berøring med. Således er fagbevægelsen primært i berøring med de unge, der er organiseret, som de repræsenterer imens arbejdsgiverorganisationerne primært er i berøring med de virksomheder, de repræsenterer. Derimod har jeg parter med, som ikke er direkte involveret på hverken arbejdsgiver eller arbejdstagersiden, der arbejder med selve uddannelsespolitikken i uddannelsessystemet og udviklingen af denne. I mine interviews har jeg lavet interview med en person, der er i direkte kontakt med de unge i sin dagligdag og arbejder netop med de unge, der befinder sig på kanten af uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Flere personer med direkte kontakt til de unge kunne på den ene side have bidraget positivt til undersøgelsen. På den anden side viser mine interviews ret tydeligt, at der er forholdsvis stor enighed om at uddannelse er den rigtige vej frem, men at den muligvis ikke er den ideelle vej for alle, sådan som den er struktureret i dag.

8.5 Erhvervsskolerne i fokus

Alle parter jeg har interviewet har en vis interesse i erhvervsuddannelserne, da det er disse uddannelser, der skal klæde den fremtidige arbejdskraft, som de er i berøring med, på. Dette kan bidrage til at forringe reliabiliteten, da analysen derfor naturligt er kommet til at bære præg af

dette ved at fokus er rettet her mod. Dog har jeg forsøgt at imødegå dette og udbrede analysen, så den ligeledes favner gymnasiet og folkeskolen. Det har fra specialets start været klart, at der ville være en afgrænsning fra, at se på dem med videregående uddannelse. Givet de statistiske fund, hvor der er fundet en sammenhæng mellem videregående uddannelser og prekært arbejde kunne det have været relevant at udforske dette nærmere. Dog er der tale om en helt anden gruppe af unge, som har nogle andre ressourcer, hvorfor det prekære arbejde må formodes at have en anden karakter. Hertil kommer at prekarisering igennem specialet ikke udelukkende har handlet om prekært arbejde som "arbejdsform", men også om marginalisering ved lav tilknytning til arbejdsmarkedet. Jeg har med specialet ønsket at tale netop denne gruppes sag og se på, hvordan tendenser og strukturer sætter sig igennem og højner risikoen for prekarisering blandt de, der ikke kan leve op uddannelsesdagsordenen.

8.6 Arbejdskraftundersøgelsen som datakilde

Datasættet har undervejs i forløbet vist sig at have visse mangler hvad angår en analyse af prekært arbejde. Der kunne derfor med fordel være udarbejdet en survey, som direkte omhandler prekære ansættelser, da jeg i så fald ville have indflydelse på, hvad der spørges ind til, hvilket ville målrette undersøgelsen mere. I tilfældet med undersøgelsen i specialet, kan den kvantitative del alene belyse, hvorvidt der er en sammenhæng mellem de uafhængige variabler alder og uddannelsesniveau samt den afhængige variabel prekært ansat. If. at bruge både alder og uddannelse, kan der være tale om, at de to skygger for hinanden, forstået således, at en lav alder i de fleste tilfælde er direkte forbundet med uddannelsesniveau. Ud fra regressionen kan det f.eks. ikke aflæses, hvorvidt den unge arbejder under prekære forhold i forbindelse med et sabbatår inden vedkommende skal læse videre. Hertil kommer, at datasættet mangler information omkring de unges sociale baggrund, hvorfor det ikke har været muligt at se på sammenhængen mellem sociale forhold og risikoen, for at ende i prekære stillinger. Disse informationer ville have været givtige if. at undersøge de prekære ansættelser og de underliggende generative mekanismer nærmere. Flere teorier peger på, at netop forhold hos den unge selv har betydning for, hvilken arbejdsmarkedstilknytning den unge får. Et element i dette er hvordan den unge selv opfatter deres situation, hvilket ikke har været muligt at kortlægge med det tilgængelige datasæt. I forlængelse af dette inddrages Arne Kalleberg, der sin artikel *Work, Insecure Workers* skriver hvordan han ser prekært arbejde som: "...employment that is uncertain, unpredictable, and risky

from the point of view of the worker" (Kalleberg 2009:2). Kalleberg beskriver her det prekære arbejde, som værende usikkert, uforudsigelig og risikabelt set fra arbejdstagerens side. Derfor kunne det have været interessant, hvis datasættet tog højde for spørgsmål omkring egen opfattelse. Dette underbygger fordelene ved at udarbejde en survey, som direkte henvender sig til de unge, hvor det bliver muligt at få nærmere indsigt i de unges baggrund samt hvorledes de prekære arbejdsforhold ser ud for nogle unge.

8.7 Kausalitet i den statistiske analyse

Den statistiske undersøgelse i specialet er en tværsnitundersøgelse. Med en tværsnitsundersøgelse kan data sorteres på mange forskellige variabler i én undersøgelse, hvilket giver mulighed, for at undersøge, om flere variable er forbundet med hinanden, uden at udarbejde flere undersøgelser. Svagheden ved en sådan tværsnitsundersøgelse er, at der kun kan gøres sammenhænge mellem variabler. Man kan ikke faktisk bevise, at en variabel er årsag til ændringer i andre variable. Altså er der i denne type undersøgelser risiko for omvendt kausalitet, da det ikke med sikkerhed kan siges, om det er det ene der fører til det andet eller omvendt (Hansen & Andersen 2000:45). Dette kunne være imødekommet med et kohortestudie, hvor det ville være muligt, at se nærmere på spørgsmålet om kausalitet mellem variablerne. Altså vil det blive muligt at stille spørgsmålet om det prekære arbejde har en betydning for, hvilken uddannelse man vælger.

I undersøgelsen har jeg benyttet et datasæt fra 2013. Der findes datasæt helt tilbage fra 80'erne ligesom der netop er udarbejdet en ny undersøgelse i 2016, hvilke jeg ikke har haft til rådighed. Havde jeg haft disse datasæt til rådighed ville det have givet mulighed, for at lave et kohortestudie, hvor personer kunne være fulgt over tid. Det ville potentielt være muligt at undersøge et længere forløb og se, hvorvidt det er en blivende tilstand at være prekært ansat og hvad der fører til prekarisering. Fundet af sammenhængen mellem alder og risikoen, for at ende i prekære ansættelser, hvor lav alder giver højere risiko, betyder omvendt at en høj alder minimere risikoen. Det synes derfor ikke at være en blivende tilstand, som varer ved ind i voksenlivet. Dette kunne ligeledes være undersøgt nærmere med et kohortestudie.

8.8 Undladelse af deltidsansatte

I prekær ansat variablen har jeg valgt at undlade de deltidsansatte. Dette beror på en forestilling om, at det at være deltidsansat ikke nødvendigvis er en prekær ansættelse. Min formodning er at deltidsansættelser ofte forekommer blandt studerende og ofte efter eget ønske. Der er dog noget der indikerer, at det ikke altid forholder sig sådan. Ved en sidste gennemlæsning af spørgeskemaet i forbindelse med klargøring af dette som bilag, fandt jeg at respondenterne havde mulighed for at svare følgende omkring årsagen til deltidsansættelse: *Kombineres med uddannelse, Passer børn, Sygdom, Personlige grunde, Kan ikke få fuldtid, Andre grunde*. Som det ses af svarmulighederne findes der umiddelbart flest årsager, der har en frivillig karakter. Det kunne med fordel have været undersøgt, hvilken betydning, de der *ikke kan få job på fuld tid* har for regressionen. Da denne variabel ikke er medtaget kan det derfor ikke udelukkes, at denne har betydning for regressionen. Dette har derfor betydning for reliabiliteten af den statistiske analyse. Analysen siger dog fortsat noget om, hvorvidt der er sammenhænge mellem alder/uddannelse og midlertidige ansættelser, vikaransættelser samt løse arbejdsforhold og findes med dette in mente reliabel.

8.9 Kritisk realisme som ontologisk og epistemologisk udgangspunkt

I brugen af den kritiske realisme som videnskabsteoretisk ståsted har jeg erfareret, at der opstår en blind vinkel, som ikke bliver belyst. Denne vinkel omhandler selve fænomenet der undersøges. I mit problemfelt samt teoretiske afsnit tager jeg udgangspunkt i, at dette fænomen findes og derfor må undersøges hvorledes det er opstået. Altså hvilke mekanismer der har genereret problemet. På denne baggrund træder selve fænomenet i baggrunden og bliver derfor ikke nærmere belyst, da fænomenet er toppen af isbjerget som i kritisk realisme allerede er synlig. Formålet med den kritiske realisme er at afsløre det der ligger under overfladen, hvorfor der efter min overbevisning er en risiko for, at det over underfladen glemmes lidt. Hertil kommer en mangel i den kritiske vinkel som den kritiske realisme anlægger. Denne finder jeg igen i det fokus der ligger på at finde de mekanismer der genererer et fænomen, hvormed de mekanismer der modvirker et fænomen synes at usynliggøres. Netop her findes en væsentlig mangel ved den kritiske realisme, som jeg har forsøgt at imødegå ved at have fokus på de genererende samt modvirkende mekanismer i analysen. Dette er fundet nødvendigt, da Standing, i hans teori om prekariatet, ikke er fundet ideel til at undersøge en dansk kontekst, hvor problemet ikke har samme omfang som i England. Dette grundet den type samfund som Danmark er, hvor der findes mange modtræk, som

skal modvirke den ulighed, som Standing taler om. For at få perspektivet udbredt i en dansk kontekst og give det reelle billede af de domæner der ikke er direkte observerbare, er det fundet nødvendigt at inddrage de modtræk, som findes i en dansk kontekst. Hertil kommer, at der også i nogle af disse modtræk ligger nogle generative mekanismer, der kan øge risikoen for prekarisering af nogle unge, hvilket aktiverer den kritiske realismes epistemologiske særtræk og gør brugen af kritisk realisme relevant i denne del af undersøgelsen.

8.10 Konjunkturernes betydning

I flere af mine interviews har interviewpersonerne givet udtryk for, at højkonjunkturerne spiller en rolle ift., hvorvidt arbejdsmarkedet levner plads til unge med en lav grad af færdigheder både socialt og bogligt. En interviewperson skildrer: *"hvem gavner det, at der er højkonjunktur, det gavner lønmodtagerne og især dem på kant af arbejdsmarkedet"* (Konsulent, Arbejdsgiver og interesseorganisation). En anden interviewperson fortæller: *"Vi har også nogle konjunkturer lige nu, hvor der er forholdsvis eller historisk lav arbejdsløshed, som gør at der er flere jobåbninger til de ufaglærte, herunder også de unge ufaglærte"* (Uddannelseskonsulent, Fagbevægelsen). I skrivende stund er der altså plads til mange af de unge på arbejdsmarkedet, hvilket naturligvis har en betydning for omfanget af fænomenet. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har netop udgivet en analyse, som bygger på AKU-undersøgelsen herunder datasættet fra 2016. Af analysen ses der et fald i antallet af midlertidige ansættelser fra 2013 til 2016 (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 2016c), hvilket understreger, at det havde været givtigt med adgang til datasættet for 2016.

8.11 Den socialfaglige disciplin og kvalificering af det sociale arbejdes praksis

Formålet med specialet har været at bidrage til udvidelse af socialrådgivernes perspektiv i deres arbejde med unge i beskæftigelsessystemet. Fundene i specialet kan bidrage til en forståelse af de strukturer, som de unge er underlagt og skal navigere i. Fundene skaber dermed opmærksomhed omkring de steder i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i beskæftigelsessystemet, hvor der er barrierer, som har betydning for de unges chancer på arbejdsmarkedet. Ved en bevidstgørelse omkring disse tendenser og barrierer skabes der en mulighed for, at socialrådgiveren kan se de unge i et nyt perspektiv og herved navigere anderledes. Specialet kan således bidrage til at synliggøre, hvordan systemet og de opstillede strukturer i visse tilfælde er med til at skabe barrierer for den unge, fordi den unge ikke formår at leve op til idealet om boglig

uddannelse. Denne tydeliggørelse af strukturerne og tendenser findes også gavnlig overfor arbejdsmarkedets parter, som bør understøtte at strukturerne ændres, således at de der ikke har så stærke boglige kompetencer også får muligheder for at forbedre deres employability via uddannelse. Dog er det her vigtigt at uddannelsen tilpasses den enkelte unges kompetencer, og gør dem bedre til det de kan.

KAPITEL 9 - Konklusion

Gennem dette mixed methods studie er det undersøgt, hvilke generative mekanismer der findes i de danske strukturer i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i beskæftigelsessystemet, som potentielt bidrager til prekariseringen af unge uden uddannelse eller unge med lav uddannelse. I kapitlet konkluderes der på ovenstående ved at sammenfatte de fund, der er fremkommet gennem den kvalitative og kvantitative analyse. Specialet tager udgangspunkt i Standing og MacDonalds teorier om prekariatet og prekære ansættelser. Desuden er Ove Kaj Pedersens teori om konkurrencestaten inddraget i forklaringen af udviklingen i uddannelsessystemet. I det følgende konkluderes der på de tendenser, der findes i strukturerne, der omgiver de unge her og nu, og som bidrager til en øget risiko for prekarisering af unge. Især fremhæves de fund, som underbygges af både den kvalitative og kvantitative.

9.1 Globaliseringen og den teknologiske udviklings betydning for arbejdsmarkedet

I gennem analysen er det blevet tydeligt, at globaliseringen og den teknologiske udviklingen har spillet en stor rolle i udviklingen i danske uddannelsessystem, arbejdsmarked og beskæftigelsessystem allerede startede. Globaliseringen og den teknologiske udvikling har ført til en øget konkurrence på det globale marked. Denne øgede konkurrence betyder, at virksomhederne i Danmark tilstræber billig produktion, for at kunne bevare deres konkurrenceevne. Som resultat af dette flyttes produktionen til lavtlønsområder ude i verden. Den teknologiske udvikling betyder, at opgaverne på arbejdsmarkedet har ændret sig og i dag fordrer en højere grad af uddannelse. Robotteknologi og lignende har overtaget mange arbejdsfunktioner, hvilket betyder, at efterspørgslen på arbejdskraft på det danske arbejdsmarked ændrer sig. Der efterspørges i dag akademiske og boglige kompetencer på en stor del af arbejdsmarkedet. For at imødekomme denne efterspørgsel er strukturerne i såvel uddannelsessystemet som beskæftigelsessystemet blevet ændret. Formålet med ændringerne er at tilpasse den kommende arbejdskraft til efterspørgslen på arbejdsmarkedet. Denne udvikling på arbejdsmarkedet har afstedkommet udviklinger i uddannelsessystemet og beskæftigelsessystemet, hvori der findes tendenser som potentielt bidrager til prekariseringen af unge uden uddannelse og unge med lavt uddannelsesniveau. Disse tendenser uddybes nærmere nedenfor. Forud for disse tendenser ligger

altså den globale og teknologiske udvikling, som påvirker systemerne. Dermed kan det konkluderes at den overordnede generative mekanisme er den globale og teknologiske udvikling, som er årsag til at tendenser, altså de øvrige generative mekanismer skabes. På baggrund af dette fungerer den globale og teknologiske udvikling som en generativ mekanisme, der bidrager til prekarisering af unge uden uddannelse og unge med et lavt uddannelsesniveau.

9.2 95 procent målsætningens betydning i udviklingen af uddannelsessystemet

Afledt af globaliseringen udarbejder arbejdsmarkedets parter i fællesskab 95 procent målsætningen, som tilskynder at 95 procent af en ungdomsårgang i 2020 skal påbegynde en ungdomsuddannelse. Med 95 procent målsætningen gives der indirekte udtryk for, at dygtighed er lig med teoretisk viden samt at den teoretiske viden efterspørges på arbejdsmarkedet. På baggrund af 95 procent målsætningen observeres der en tendens til, at den boglige viden kommer i fokus. Allerede i folkeskolen er fokus derfor på videre uddannelse og boglig dygtiggørelse. Netop dette ændrede fokus til boglig viden, som globaliseringen og 95 procent målsætningen afstedkommer, udgør en generativ mekanisme der bidrager til prekarisering af unge, der ikke kan leve op til disse kompetencer. De unge der ikke har kompetencerne, til at indgå i uddannelsessystemets nye strukturer med øgede krav til boglige kompetencer, bliver således udelukket fra uddannelsessystemet. Statistikken understreger netop, at et lavt uddannelsesniveau højner risikoen for prekære ansættelser, hvorfor det ikke at kunne tage en uddannelse må vurderes at være en risikofaktor, hvad angår de unges fremtid på arbejdsmarkedet. På baggrund af dette kan det konkluderes at 95 procent målsætningen og den deraf afledte udvikling af uddannelsessystemet fungerer som en generativ mekanisme, der potentielt bidrager til prekariseringen af de unge, der ikke formår at videreuddanne sig, altså unge uden uddannelse og unge med en lav uddannelse. Dette er fundet i høj grad at hænge sammen med, at de unge dermed ikke får muligheden for at forbedre sin employability, og dermed højne chancerne på arbejdsmarkedet. På baggrund af ovenstående kan det dermed konkluderes at 95 procent målsætningen har fungeret som en generativ mekanisme i udviklingen af uddannelsessystemet og selve udviklingen af uddannelsessystemet fungerer i næste led som en generativ mekanisme, der bidrager til at øge risikoen for prekarisering af unge uden uddannelse eller unge med lavt uddannelsesniveau.

9.3 Obligatoriske praktikker – et risikoelement i uddannelsessystemet

Gennem analysen af strukturerne i uddannelsessystemet er der fundet tendenser, der potentielt fungerer som generative mekanismer i prekariseringen af de unge i selve uddannelsessystemet. En af tendenserne er de obligatoriske praktikker på erhvervsuddannelserne. I disse praktikker benyttes der korte uddannelsesaftaler, der er med til at stille nogle unge i en usikker position. De korte uddannelsesaftaler betyder, at den unge ikke kan vide sig sikker på både sine fremtidige praktikker. Der er dermed en vis usikkerhed forbundet med at færdiggøre uddannelsen. Denne tendens viser sig ligeledes i den statistiske analyse. Den deskriptive statistik viser, at næsten halvdelen af de der er prekært ansat, er ansat som bl.a. andet elever og lærlinge. Det er dog vigtigt at have for øje, at en praktik altid må betegnes som prekær, da der er tale om en midlertidig afgrænset stilling. Men graden af prekaritet har ændret sig siden indførslen af de korte uddannelsesaftaler. Før varede praktikaftalerne 3,5 år og var derfor ikke forbundet med samme grad af usikkerhed. For at sikre, at de unge får mulighed, for at gennemføre deres uddannelse er der oprettet skolepraktikcentre. I analysen har jeg fundet, at disse på den ene side er med til at sikre, at den unge kan gennemføre sin uddannelse, hvilket er positivt og usikkerhedsminimerende. På den anden side giver skolepraktikkerne ikke de unge den samme employability, som hvis de havde været i virksomhedspraktik, hvilket har betydning for de unges jobchancer, hvormed deres risiko for prekarisering højnes. Hermed findes der således en potentiel prekaritetsfælde i uddannelsessystemet. På den anden side sikrer praktikcentrene, at de unge der ikke kan få en virksomhedspraktik, får de færdigheder og kompetencer, som netop deres fag kræver. Dette betyder, at skolepraktikken for nogle unge er et essentielt tiltag, for at de overhovedet kan gennemføre deres uddannelse. Igennem hele analysen er det blevet tydeligt, at alene det at gennemføre en uddannelse skaber et bedre udgangspunkt for de unge og er en væsentlig faktor, ift. i at forebygge prekarisering. På baggrund af dette kan det konkluderes at praktikkerne i en vis forstand fungerer som en generativ mekanisme i prekariseringen af unge. For nogle unge er prekariseringen midlertidig, da den pågår under uddannelsen. For andre unge bliver praktikken en prekaritetsfælde, der bidrager til en øget risiko for prekarisering.

9.4 Uddannelsespålægget – et modvirkningstræk i beskæftigelsessystemet?

I analysen er der fundet flere modvirkningstendenser, som kan minimere risikoen for prekarisering af unge uden uddannelse eller unge med et lavt uddannelsesniveau. Et af disse er

uddannelsespålægget, som er en del af beskæftigelsessystemet. Uddannelsespålægget har til hensigt at sikre, at unge mellem 18 og 30 år tager en uddannelse. Analysen viste at uddannelse er adgangsbilletten til arbejdsmarkedet, da det bidrager til at højne den unges employability, således at den unge kan leve op til markedets krav om uddannelse. Analysen viser, at uddannelsespålægget primært fungerer over for den gruppe af unge, der er motiverede og har kompetencerne til at gennemføre en uddannelse. Dette findes positivt. Uddannelsespålægget har dog også negative egenskaber. Uddannelsespålægget fungerer som en generativ mekanisme, der kan højne risikoen for prekarisering blandt unge uden uddannelse eller med et lavt uddannelsesniveau. Dette sker ved, at der skabes et pres på denne gruppe af unge som potentielt kan være forbundet med nederlag. Nederlaget kan i værste fald føre til anomi og resignation hos de unge, der ikke kan leve op til kravet om uddannelse, som derfor giver op og er i øget risiko for prekarisering. På baggrund af dette kan det konkluderes at uddannelsespålægget i visse tilfælde fungerer som en generativ mekanisme, der potentielt fører til prekarisering af unge uden uddannelse eller unge med lav uddannelse.

9.5 Opsummering og perspektivering

På baggrund af analysen af den undersøgte empiri er der således fundet generative mekanismer i de samtidens strukturer, der omgiver unge uden uddannelse og unge med lavt uddannelsesniveau. De generative mekanismer består af: 1. Den globale og teknologiske udvikling og den heraf afledte udvikling på arbejdsmarkedet, i uddannelses- og beskæftigelsessystemet. 2. Udviklingen af uddannelsessystemet, herunder 95 procent målsætningen, adgangskravet til erhvervsskolerne og de obligatoriske praktikker på erhvervsskolerne og 3. Udviklingen i beskæftigelsessystemet i form af uddannelsespålægget. Formålet med undersøgelsen var at mindske det videnshul, der forekommer i forskningen, hvilket i vid udstrækning er lykkedes. Dog er det vigtigt her at bemærke, at der er tale om et lille udsnit af virkeligheden, hvorfor det formodes, at der kan spores flere generative mekanismer, såfremt der søges efter disse i øvrige strukturer. Her anbefales det at kigge nærmere på beskæftigelsessystemet, som er den del der bliver berørt mindst i denne undersøgelse. Et andet formål med undersøgelsen var at give socialrådgiverne og arbejdsmarkedets parter indsigt i de strukturer, der er en del af de unges samtid, og hvordan disse potentielt bidrager til prekarisering af de unge. Således bliver det muligt at tænke anderledes, når strukturerne skal ændres i fremtiden. Det bliver ligeledes muligt at få et

nyt syn på de unge i det sociale arbejde, da undersøgelsen understreger, at det ikke altid er den unge, der ikke passer til systemet, men systemet der ikke passer til den unge.

LITTERATURLISTE

Agresti, Alan; Finlay, Barbara (2014) *Statistical Methods for the Social Sciences*. 4. Udgave. Pearson Education Limited. Essex.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016a) *Analyse - Fagligt svage unge har svært ved at få en uddannelse efter grundskolen*. Lokaliseret 06.05.16 på:

http://ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_fagligt-svage-unge-har-svaert-ved-at-faa-en-uddannelse.pdf

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016b) *Unge på kanten: 186.000 unge er hverken i job eller i uddannelse*. Lokaliseret 01.07.16 på: <http://ae.dk/analyser/186000-unge-er-hverken-i-job-eller-i-uddannelse>

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016c) *Få er midlertidigt ansat i Danmark*. Lokaliseret d. 26.07.16 på: https://ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_faa-er-midlertidigt-ansat-i-danmark.pdf

Arbejdskraftundersøgelsen (uå) <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/metode/aku-arbejdskraftundersogelsen#undefined>

Bhaskar, Roy (2008) *A Realist Theory of Science*. Routledge. New York.

Beck, Ulrich (1999) *Fagre nye arbejdsverden*. Hans Reitzels forlag, København.

Beskæftigelsesministeriet 2013: *Aftale om reform af kontanthjælpssystemet*. Lokaliseret 05.02.16 på: <http://bm.dk/da/Aktuelt/Politiske%20aftaler/Aftale%20om%20en%20reform%20af%20kontanthjaelpssystemet.aspx>

Beskæftigelsesministeriet 2016: *Trepartsaftale på plads om integration*. Lokaliseret 30.06.16 på: <http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2016/03/Trepartsaftale%20paa%20plads%20om%20integration.aspx>

Beskæftigelsesministeriet 2016b: *Den danske model. Beskæftigelsesministeriet.* Lokaliseret 02.07.16 på:

<http://bm.dk/da/Beskaeftigelsesomraadet/Arbejdsret/Det%20arbejdsretlige%20omraade/Den%20danske%20model.aspx>

Brinkmann, Sven; Tanggaard, Lene 2015 *Kvalitative metoder –En grundbog.* 2. Udgave. Hans Reitzels Forlag. København.

Buch-Hansen, Hubert; Nielsen, Peter (2014) *Kritisk realisme.* Samfundslitteratur. Roskilde Universitetsforlag. 1. Udgave. 4. Oplag. Frederiksberg.

Casas-Cortés, Maribel (2014) A Genealogy of Precarity: A Toolbox for Rearticulating Fragmented Social Realities in and out of the Workplace. *Rethinking Marxism*, 26:2, 206-226. Routledge.

Cevea 2015a: Midlertidigt ansatte i Danmark. Lokaliseret 23.04.16 på: <http://cevea.dk/analyse/10-arbejdsmarked/389-midlertidigt-ansatte-danmark>

Cevea 2015b: Arbejdende fattig i Europa på kanten. Lokaliseret 23.04.16 på:

http://cevea.dk/filer/old/materialer/analyser/analyse_europa_paa_kanten_arbejdende_fattige.pdf

Cevea 2015c: *Europa på kanten.* Lokaliseret 23.04.16 på:

http://cevea.dk/filer/old/materialer/analyser/europa_paa_kanten_endelig.pdf

Creswell, John. W. (2007) *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Cohen, Jacob (1990) “*Things I Have Learned (So Far)*”, *Amercian Psychologist*, vol. 45, no. 12 pp 1304-1312.

Creswell, John W; Fetters, Michael D.; Curry, Leslie A (2013) *Achieving Integration in Mixed Methods Design – Principles and Practices.* HSR: Health Services Research 48:6, Part II. Pp. 2134-2156

Danermark, Berth; Ekström, Mats; Jakobsen, Liselotte; Karlsson, Jan (1997) *Explaining Society – Critical Realism in The Social Sciences.* Routledge.

Danmarks Statistik (2016c) *Præcision og pålidelighed*. Lokaliseret 27.05.16 på:

<http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/arbejdskraftundersoegelsen/praecision-og-paalidelighed>

Dansk Magisterforening (2016) *Akademiker-prekariatet*. Lokaliseret 25.06.16 på:

<http://www.dm.dk/OmDM/Sektorer/DMViden/ForskningOgFormidling/DMNaturOgKultur/Marts2016/AkademikerPrekariat>

Detdanskearbejdsmarked.dk (uå) *Lønningerne i Danmark er blandt verdens højeste*. Lokaliseret d. 10.07.16 på <http://www.detdanskearbejdsmarked.dk/den-danske-model/portraet-af-den-danske-model/loenningerne-i-danmark-er-blandt-verdens-hoejeste/>

EVA (2015) *Evaluering af praktikcentre del I 2015*. Lokaliseret 01.07.16 på: <https://www.eva.dk/projekter/2014/evaluering-af-praktikcentre/download-rapport/evaluering-af-praktikcentre-del-1>

Frederiksen, Morten (2013) *Integration i 'mixed methods' forskning: Metode eller design? Metode & Forskningsdesign* nr. 1.

Frederiksen, Morten; Gundelach, Peter; Nielsen, Rikke Skovgaard (2016) *Mixed methods-forskning – Principper og praksis*. Hans Reitzels Forlag. København

Freudenschuß, Magdalena (2009) *'Negotiating Precariousness: Navigating Discursive In/Visibilities'*, in *In/visibility: Perspectives on Inclusion and Exclusion*, ed. L. Freeman, Vienna: IWM Junior Visiting Fellows' Conferences, Vol. 26

Furlong, Andy; Cartmel, Fred (1997) *Risk and uncertainty in the youth transition*. Young 5:1. Sage

Gundelach, Peter; Nørregård-Nielsen, Esther (2002) *Hvornår er man ung?* Dansk sociologi, 13(3), 27-46.

Gymnasieloven LBK nr 766 af 09/06/2015 (Gældende). Lokaliseret d. 26.07.16 på <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=172814>

Görlich, Anne; Katznelson, Noemi (2015) Educational trust: relational and structural perspectives on young people on the margins of the education system. *Educational Research*, 57:2, pp. 201-215. Routledge.

Hansen, Erik Jørgen; Andersen, Bjarne Hjort (2000) *Et sociologisk værktøj – Introduktion til den kvantitative metode*. 1. Udgave. 1. Oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Hardgrove, Abby, McDowell, Linda; Rootham, Esther (2015) *Precarious lives, precarious labour: Family support and young men's transitions to work in the UK*. *Journal of Youth Studies*, 18:8, 1057-1076. Routledge.

Jacobsen, Michael Hviid, Lippert-Rasmussen, Kasper; Nedergaard, Peter (2010) Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning. 2. udgave. 1. oplag. hans Reitzels forlag.

Jacobsen, Michael Hviid (2004) *Fra moderne arbejdetik til senmoderne selvvalgt slaveri?* I Jacobsen, Michael Hviid & Tonboe, Jens: *Arbejdssamfundet*. Hans Reitzels forlag. København.

Jacobsen, Michael Hviid; Tonboe, Jens (2004) *Arbejdssamfundet*. Hans Reitzels forlag. København.

Jensen, Mads Dagnis; Kvist, Jon (2016) *Hvordan laver man en stærk analysestrategi* i Kristensen, Catharina Juul & Hussain, M. Azhar 2016: *Metoder i samfundsvidenskaberne*. Side 39-56. Samfundslitteratur, Frederiksberg.

Kalleberg, Arne L. (2009) *Work, Insecure Workers: Employment Relations in Transition*. *American Sociological Review*, Vol. 74, No. 1, pp. 1-22. Sage.

Kirk, R.E (1996) *Practical Significance: A Concept Whose Time Has Come*. *Educational and Psychological Measurement*, vol. 56, no. 5, pp 746-759.

Kreiner, Svend (2007) *Statistisk problemløsning – Præmisser, teknik og analyse*. 2. Udgave. Jurist- og Økonomiforbundets forlag. København.

Kristensen, Catharina Juul; Hussain, M. Azhar (2016) *Metoder i samfundsvidenskaberne*. Samfundslitteratur. Frederiksberg.

Kvale, Steinar (1997) Interview –En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hans Reitzels Forlag. København

Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend (2014) *Interview –Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. Udgave. Hans Reitzels Forlag. København.

LO 2015: *Mangel på faglærte, men for mange højtuddannede*. Lokaliseret 15.06.16 på:
https://www.lo.dk/Nyheder/Nyhedsarkiv/2015/01/MangelPaaFaglaerte_EKH.aspx

Lov om aktiv beskæftigelsesindsats LBK nr 807 af 01/07/2015 (Gældende). Lokaliseret d. 26.07.16 på: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=173094>

Lov om aktiv socialpolitik LBK nr 468 af 20/05/2016 (Gældende). Lokaliseret d. 26.07.16 på <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=180043>

Macdonald, Robert (2009) *Precarious work –Risk, choice and poverty traps* i Furlong, Andy: *Handbook of Youth and Young Adulthood: New Perspectives and Agendas*, pp 167-175. Routledge. London.

McQuiad, Ronald W.; Lindsay, Colin (2005) *The Concept of Employability*. Urban studies. Vol. 42. No. 2. 197-219. Routledge.

Munck, Ronaldo (2013) The Precariat: a view from the South, *Third World Quarterly*, 34:5, 747-762

Nielsen, Mette Lykke (2015) *Unge på arbejdsmarkedet anno 2015. Et differentieret blik på unge ansat i usikre og midlertidige stillinger*. Artikel fra CEFU & Aalborg Universitet, København.

Nielsen, Mette Lykke; Dyreborg, Johnny (2015) *Unge på arbejdsmarkedet –Et nyt prekariat – eller blot i transition?* i Sørensen, Niels Ulrik & Pless, Mette: *Brydninger I ungdomslivet*. CEFU & Aalborg Universitetsforlag, Aalborg.

Nielsen, Tine; Kreiner, Svend (2008) *SPSS-introduktion til datbehandling og statistisk analyse*. 3. Udgave. Jurist- & Økonomiforlaget. København.

Olsen, Henning (2003) *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*. Sociologisk Forskning, nr. 1. Side 68-103.

Osawa, Machiko ; Kim, Myoung Jung ; Kingston, Jeff (2013) Precarious Work in Japan. American Behavioral Scientist. Vol.57(3), pp.309-334

Pedersen, Ove Kaj (2011) *Konkurrencestaten*. Hans Reitzels Forlag. København

Pless, Mette (2014) *Stories from the margins of the educational system*. Journal of Youth Studies, 17:2, pp 236-251. Routledge.

Produktionsskoleforeningen 2015 2000 kom ikke ind på EUD! Lokaliseret 13.03.16 på:
www.psf.nu/images/Nyhedsbrev2015/NB_1509_2000.pdf

Secher, Steen (2011) Arbejde på risikovilkår – Fleksibilitet og manglende tryghed -Atypisk ansatte på det danske arbejdsmarked i LO-Dokumentation 1/2011. Udgivet af Landsorganisationen i Danmark.

Standing, Guy (2012) *The Precariat: why it needs deliberative democracy*. Published in Open Democracy 27 January 2012, available at: <http://www.opendemocracy.net/guystanding/precariat-why-it-needs-deliberative-democracy>

Standing, Guy (2011) *The Precariat –The New Dangerous Class*. Bloomsbury. London.

SU-styrelsen (uå) *Satser for su* lokaliseret d. 03.07.16 på <http://www.su.dk/su/om-su-til-ungdomsuddannelser-gymnasium-hhx-mv/satser-for-su-til-udeboende-paa-ungdomsuddannelser/du-er-20-aar-eller-derover/>

Undervisningsministeriet (1997) National kompetenceudvikling: Erhvervsudvikling gennem kvalifikationsudvikling. Undervisningsministeriet. København. Lokaliseret 05.05.16 på: <http://pub.uvm.dk/1997/natkom.pdf>

Undervisningsministeriet (2008) *Hvad kendetegner de elever, der går på produktionsskole?* Lokaliseret d. 26.07.16 på <http://pub.uvm.dk/2008/produktionsskole/kap03.html>

Undervisningsministeriet (2016) *95 procent målsætning*. Lokaliseret 12.05.16 på: <https://www.uvm.dk/Aktuelt/I-fokus/95-procent-maalsætning>

Undervisningsministeriet (2014) *Ambitiøs erhvervsuddannelsesreform på plads*. Lokaliseret 12.07.16 på: <http://www.uvm.dk/Aktuelt/~UVM-DK/Content/News/Udd/Erhvervs/2014/Feb/140224-Ambitioes-erhversuddannelsesreform-paa-plads>

Zhou, Ying (2013) *The State of Precarious Work in China*. American Behavioral Scientist, 2013, Vol.57(3), pp.354-372

BILAGSLISTE

Bilagsnr.	Bilagsnavn:
------------------	--------------------

1	AKU Spørgeskemaet
2	Liste over registervariable
3	Interviewguide
4	Kodningsoversigt